

Vergaderjaar 1995–1996

24 571

Gemeentelijke herindeling in de samenwerkingsgebieden Midden-Brabant, Breda en Westelijk Noord-Brabant en in een gedeelte van de samenwerkingsgebieden Zuidoost-Brabant en 's-Hertogenbosch

Nr. 5

VERSLAG

Vastgesteld 17 april 1996

De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken¹, belast met het voorbereidend onderzoek van dit wetsvoorstel, heeft de eer van haar bevindingen als volgt verslag uit te brengen. Onder het voorbehoud dat de gestelde vragen door de regering tijdig beantwoord zullen zijn, acht de commissie de openbare behandeling van het wetsvoorstel genoegzaam voorbereid.

¹ Samenstelling:

Leden: Van Erp (VVD), V. A. M. van der Burg (CDA), Te Veldhuis (VVD), Van der Heijden (CDA), De Cloe (PvdA), voorzitter, Janmaat (CD), Van den Berg (SGP), Scheltema-de Nie (D66), ondervoorzitter, Apostolou (PvdA), Kalsbeek-Jasperse (PvdA), Zijlstra (PvdA), Van der Hoeven (CDA), Remkes (VVD), Gabor (CDA), Koekoek (CDA), Nijpels-Hezemans (Groep Nijpels), Oedayraj Singh Varma (GroenLinks), Hoekema (D66), Essers (VVD), Dittrich (D66), Dijkman (PvdA), De Graaf (D66), Cornielje (VVD), Rouvoet (RPF), Rehwinkel (PvdA).

Plv. leden: Korthals (VVD), Dankers (CDA), Van Hoof (VVD), Bijleveld-Schouten (CDA), Liemburg (PvdA), Poppe (SP), Schutte (GPV), Jeeke (D66), Van Heemst (PvdA), Noorman-den Uyl (PvdA), Vreeman (PvdA), Verhagen (CDA), Van der Stoep (VVD), Mateman (CDA), Mulder-Van Dam (CDA), Van Wingerden (AOV), Rabbae (GroenLinks), Van Bortel (D66), H. G. J. Kamp (VVD), Assen (CDA), M. M. van der Burg (PvdA), Bakker (D66), Klein Molekamp (VVD), Leerkes (U55+), Van Oort (PvdA).

INHOUDSOPGAVE		Blz.
1.	Inleiding	3
1.1.	Herindelingsbeleid	8
1.2.	Noord-Brabant Zuidoost	17
2.	De inhoud van het wetsvoorstel	19
2.1.	Centrumgemeenten	20
2.1.1.	Breda	21
	a. Teteringen	22
	b. Prinsenbeek	22
	c. Nieuw-Ginneken	26
	d. Hazeldonk/kerkdorp Schijf	30
2.1.2.	Tilburg	33
	a. Berkel-Enschot	34
	b. Udenhout	35
	c. Goirle	38
2.2.	Regionale centrumgemeenten	41
2.2.1.	De nieuwe gemeente Bergen op Zoom	41
2.2.2.	De nieuwe gemeente Roosendaal	44
2.2.3.	De nieuwe gemeente Waalwijk	46
2.3.	Landelijke gemeenten	48
2.3.1.	Samenvoegingen in overeenstemming met de voorstellen van de provincie	48
	a. Bergeyk, Luyksgestel, Riethoven en Westerhoven	49
	b. Eersel en Vessem, Wintelre en Knegsel	49
	c. Gemert en Bakel en Milheeze	50
	d. Heeze en Leende	52
	e. Hoeven, Oud- en Nieuw Gastel en Oudenbosch	52
	f. Aarle-Rixtel, Beek en Donk en Lieshout	54
	g. Oirschot, Oost- West- en Middelbeers	54
	h. Geertruidenberg en Raamsdonk	54
	i. Dinteloord en Prinsenland, Nieuw-Vossemeer en Steenbergen	55
	j. Dussen en Werkendam	55
2.3.2.	Samenvoegingen die afwijken van de voorstellen van de provincie	56
	a. De nieuwe gemeenten Zevenbergen en Made	56
	b. De nieuwe gemeente Woudrichem	60
	c. De nieuwe gemeente Baarle-Nassau	64
	d. De nieuwe gemeente Drunen	70
	e. De nieuwe gemeente Bladel	73
2.4.	Gemeenten die niet worden samengevoegd	74
3.	Financiële aspecten	74
4.	Onderwijsartikel	76
5.	Toepassing van de Wet waardering onroerende zaken (Wet woz)	77
6.	Procedurele aspecten	77
7.	Tijdstip van inwerkingtreding en de tussentijdse gemeenteraadsverkiezingen	78
8.	Evaluatie	79

1. Inleiding

De leden van de PvdA-fractie zijn verheugd dat met het onderhavige wetsvoorstel een belangrijke stap wordt gezet om de gemeentelijke herindeling in Noord-Brabant te voltooien. Zij willen een maximale bijdrage leveren aan een voorspoedige behandeling, opdat de nieuw te vormen gemeenten per 1 januari 1997 van start kunnen gaan.

Zowel de Tweede als de Eerste Kamer zijn naar hun mening verplicht de betrokken gemeenten na jarenlange discussie in de loop van dit jaar zekerheid te bieden over hun bestuurlijke toekomst. Vrijwel alle betrokken gemeenten hebben op een voortvarende afhandeling aangedrongen.

Deze leden hebben met belangstelling kennis genomen van de wijzigingen die de regering heeft aangebracht in de voorstellen van de provincie Noord-Brabant. Zij onderstrepen dat dankzij deze tijdig gemaakte eigen keuze de mogelijkheid bestaat er inhoudelijk grondig op in te gaan. Dat biedt voordelen ten opzichte van wijzigingen die tijdens de parlementaire behandeling op een later tijdstip worden aangebracht. Overigens overwegen deze leden nog alternatieven die van de provinciale plannen en het wetsvoorstel afwijken met name in het Land van Heusden en Altena en in de Kempen. Zij hebben aan deze alternatieven de afgelopen weken en maanden al veel aandacht besteed teneinde zoveel mogelijk inhoudelijke reacties te verzamelen.

Deze leden ondersteunen de opvatting dat gemeentelijke herindeling een hulpmiddel is om de kwaliteit van het bestuur in de toekomst zoveel mogelijk veilig te stellen. Deze – in een aantal opzichten pijnlijke vernieuwing – beschouwen zij wat dat betreft als een investering die noodzakelijk en onvermijdelijk is, ook om gemeenten in staat te stellen nieuwe taken behoorlijk uit te voeren. Zij zullen zich inzetten, in lijn van de behandeling van eerdere voorstellen voor Noord-Brabant, voor een evenwichtige uitkomst, waarbij enerzijds steden en centrumgemeenten op versterking kunnen rekenen en anderzijds in het landelijk gebied de krachten worden gebundeld. Dat dwingt tot lastige keuzen.

In dit verband vragen zij waarom in zulke stellige bewoordingen wordt gezegd dat afwijkingen zijn aangebracht waar het provinciaal voorstel «niet past» in het beleidskader van 15-09-1995. Zij kunnen zich voorstellen dat hier enige nuancering op zijn plaats is, aangezien te maken keuzes bij gemeentelijke herindeling zelden zwart/wit liggen.

Deze leden benadrukken dat een voortvarend ter hand genomen bestuurlijke (en ambtelijke) voorbereiding van een beoogde samenwerking geen voldongen feit kan opleveren in de zin dat voor de mede-wetgever daardoor bij voorbaat alternatieven buiten de orde zijn. Op deze opvatting krijgen zij graag een reactie van de regering.

Zij zijn ingenomen met het samenvoegen van drie, wellicht zelfs vijf wetsvoorstellen, tot het ene, onderhavige voorstel. Bij twee eerdere wetsvoorstellen rezen regelmatig «grensconflicten» doordat de afwegingen met kunst- en vliegwerk tot de desbetreffende regio moesten worden beperkt. Met dit geïntegreerde voorstel is een meer afgewogen beoordeling mogelijk. Volgens deze leden is een bijkomend voordeel, dat voor een omvangrijk deel van de provincie een min of meer gelijkkluidende benadering mogelijk is, waarbij vanzelfsprekend wel recht kan worden gedaan aan specifieke regionale en/of lokale verschillen.

De leden van PvdA-fractie vragen of de passage over het gebied van Zuidoost-Brabant kan worden geactualiseerd. Kan de regering aangeven of bestuurlijk overleg heeft plaatsgevonden met de gemeenten die in het onderhavige voorstel onderdeel zijn van een beoogde samenvoeging die afwijkt van het provinciale plan? Wat was de aard van dat overleg? Heeft het in één of meerdere rondes plaatsgevonden? Zijn alternatieven besproken en hebben gemeenten daarop nog naderhand kunnen reageren?

Zijn er in het verleden herindelingsvoorstellen ingediend waarin

samenvoegingen van eenzelfde of nog grootschaliger omvang waren opgenomen en zo ja, welke voorstellen betrof het?

Wordt, zo vragen zij tot slot, overwogen als het ware met de «bezemwagen» nog een ronde te maken, zodat eventuele tekortkomingen in de besluitvorming over de regio's Noordoost en Den Bosch kunnen worden weggenomen?

De leden van de CDA-fractie hebben met zeer gemengde gevoelens kennis genomen van het voorstel van wet betreffende de gemeentelijke herindeling in een groot deel van de provincie Noord-Brabant. In plaats van de oorspronkelijke bedoeling om per samenwerkingsgebied één wetsvoorstel in te dienen, heeft de regering ervoor gekozen om deze te integreren in één «mega-voorstel». De leden van de CDA-fractie beoordelen de toelichting bij deze keuze als summier en zijn van mening dat de grootte van het wetsvoorstel ten koste kan gaan van de zorgvuldigheid van afwegingen. De leden behorende tot de CDA-fractie vragen over deze keuze daarom een nadere toelichting. Voorts vragen zij de regering aan te geven of een herindelingsvoorstel met een dergelijke omvang eerder is voorgekomen. De leden van de CDA-fractie zullen in de bespreking van het wetsvoorstel zoveel mogelijk de volgorde van de memorie van toelichting aanhouden. De leden van de CDA-fractie kunnen zich niet aan de indruk onttrekken dat de regering «de spelregels tijdens het spel heeft gewijzigd». Op grond van de Wet Algemene regels herindeling (Arhi) heeft Provinciale Staten immers ontwerp-regelingen gemaakt die gebaseerd zijn op het «oude» beleidskader. De regering heeft deze voorstellen langs de meetlat van het «nieuwe» beleidskader gelegd, door kabinet en Tweede Kamer vastgesteld op 15 september resp. 20 november jl. Dit wetsvoorstel is aanhangig gemaakt bij de Raad van State bijna twee maanden voordat de Tweede Kamer over het nieuwe beleidskader een oordeel heeft kunnen vellen en nog geen twee weken nadat de regering haar «nieuwe» beleidskader heeft vastgesteld. Met Raad van State doet het bij de leden van de CDA-fractie de vraag rijzen of de regering haar aankondiging op 12 september 1995 – bij de Eerste-Kamerbehandeling van het wetsvoorstel gemeentelijke herindeling samenwerkingsgebied 's-Hertogenbosch – om de volgende herindelingsvoorstellen te toetsen aan het aangepaste beleidskader bij het onderhavige wetsvoorstel heeft gerealiseerd. Heeft de regering met andere woorden bij het voorliggende wetsvoorstel de ontwerp-regelingen in minder dan twee weken expliciet getoetst aan het «nieuwe» beleidskader? De leden behorende tot de CDA-fractie vragen de regering indringend welke betekenis zij hecht aan de ontwerp-regelingen; zij kunnen de kwalificatie «zwaarwegend advies» van de regering (Eerste Kamer, 12 september 1995) niet rijmen met de forse afwijkingen in het voorliggende wetsvoorstel ten opzichte van de ontwerp-regelingen. Zij kunnen de uitspraak van de staatssecretaris in antwoord op schriftelijke vragen van de CDA-fractie (688) over de voorbereidingsprocedure van gemeentelijke herindeling: «In de huidige procedure volgens de wet Arhi is de rol van de provinciale staten inderdaad essentieel» ook niet rijmen met de niet alleen forse, maar tevens zwak onderbouwde, afwijkingen. Zij vragen de regering om een uitgebreide beschouwing terzake. Zij menen dat de staatssecretaris onvoldoende rekening houdt met de zwaarte van haar ingrepen indien zij stelt dat de voorstellen zoals die door het provinciebestuur zijn gedaan in grote mate worden gevolgd. De meest in het oog springende voorbeelden zijn wat dit betreft de gemeenten Goirle en Prinsenbeek.

In de situatie van Goirle en Prinsenbeek werd consistent gedurende een periode van drieëneenhalf jaar door gedeputeerde staten en Provinciale Staten in alle stadia van provinciale besluitvorming de zelfstandigheid geconcludeerd; door koerswijziging van de rijksoverheid wordt zonder overleg en inspraak met provincie en gemeenteraden gekozen voor andere opties, hetgeen het beeld van de betrouwbaarheid van de

overheid naar de overtuiging van de leden van de CDA-fractie beslist geen goed doet.

Graag vernemen zij de reactie van de regering op dit punt. Naar de mening van de leden van de CDA-fractie dienen lopende procedures van gemeentelijke herindeling beoordeeld te worden aan de hand van beleidsuitgangspunten, die aan het begin van dat specifieke proces golden. Indien, conform de handelwijze van de staatssecretaris, op lopende procedures ingebroken wordt met nieuwe uitgangspunten, dan wordt de wettelijke inspraak van gemeenten – waaraan in de huidige wet Arhi bijzondere aandacht wordt besteed – met voeten getreden. Deze leden menen derhalve dat de staatssecretaris in feite in strijd handelt met de geest van de wet Arhi, nu zij de ontwerp-regelingen getoetst heeft aan het nieuwe beleidskader.

In dit kader verzoeken de leden van de CDA-fractie de regering in te gaan op de meest actuele stand van zaken met betrekking tot het overleg met de VNG en het IPO over de wijziging van de Wet Arhi. Wanneer denkt de regering een voorstel terzake bij de Kamer in te dienen?

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van het wetsvoorstel inzake de gemeentelijke herindeling in de samenwerkingsgebieden Midden-Brabant, Breda en Westelijk Noord-Brabant en in een gedeelte van de samenwerkingsgebieden Zuidoost-Brabant en 's-Hertogenbosch.

Deze leden achten het een goede zaak dat de herindelingen voor de verschillende gebieden in één wetsvoorstel zijn gecombineerd. Zo worden immers «grensproblemen» zoveel mogelijk voorkomen.

Zij kunnen overigens instemmen met het «knippen» van dit herindelingsvoorstel en de herindeling in het stadsregionale gebied van Eindhoven om verder uitstel te voorkomen.

De leden van de VVD-fractie spreken de hoop uit dat de onderhavige herindeling spoedig zijn beslag zal krijgen, opdat deze daadwerkelijk per 1 januari 1997 kan ingaan. Het is van groot belang dat alle betrokkenen snel duidelijkheid krijgen. Alvorens deze leden een definitief oordeel vellen, willen zij nog enkele opmerkingen over gemeentelijke herindeling in het algemeen maken en een aantal vragen aan de regering stellen.

De leden van de fractie van D66 hebben met interesse en instemming op hoofdlijnen kennis genomen van bovengenoemd wetsvoorstel 24 571. Deze leden pleiten voor een voortvarende afhandeling door Tweede en Eerste Kamer van dit wetsvoorstel, die op korte termijn bestuurlijk duidelijkheid kan verschaffen aan de betrokken gemeenten en hun inwoners. Het proces van herindeling duurt immers al zeer lang (Schampers 1989, ontwerp-regeling provincie 1994) en verdient nu snelle afronding.

In overeenstemming met de wet Arhi opteren deze leden voor een in beginsel terughoudende toetsing van dit wetsvoorstel door de mede-wetgever. Daarbij toetsen zij echter wel de herindelingsvoorstellen aan uitgangspunten van zowel regeringsbeleid als ook de eigen visie op gemeentelijke herindeling. Vertrekpunt zijn de voorstellen van provinciale staten, waarin overigens door de staatssecretaris aanmerkelijke wijzigingen zijn aangebracht. Over deze wijzigingen is een krachtige, open discussie gevoerd, waarbij vele argumenten zijn gewisseld en veel varianten de revue hebben gepasseerd. Er is dus een goede basis voor verantwoorde besluitvorming door de Kamer.

De leden van de fractie van GroenLinks hebben met belangstelling kennis genomen van het voorstel van wet tot gemeentelijk herindeling van een groot gedeelte van de provincie Noord-Brabant.

Allereerst is het deze leden opgevallen dat het wetsvoorstel op belangrijke onderdelen afwijkt van de ontwerp-regelingen van de

provincie Noord-Brabant. Zij zijn van mening dat de wetgever bij dit soort aangelegenheden grote terughoudendheid past. Beslissingen over gemeentelijke herindeling zijn weliswaar uiteindelijk een verantwoordelijkheid van de landelijke politiek, niettemin menen de hier aan het woord zijnde leden dat slechts op grond van zwaarwegende argumenten afgeweken zou moeten worden van datgene dat de provincie, na een zorgvuldige afweging en een uitvoerige raadpleging van de betrokken gemeenten als voorstel heeft geformuleerd. Deze leden vragen de regering daarom duidelijker uiteen te zetten welke zwaarwegende overwegingen precies de doorslag hebben gegeven om zo vergaand af te wijken van het provinciale voorstel en waarom dit voorstel in beginsel niet zoveel mogelijk gerespecteerd zou moeten worden. De hier aan het woord zijnde leden hebben zich in dit verband verbaasd over de opmerking in de memorie van toelichting dat de provincie in de loop der tijd ook steeds meer ingezet heeft op schaalvergroting. Dit moge kloppen voor de landelijke gebieden, de bewering lijkt niet op te gaan voor de visie op de toekomst van de centrumgemeenten.

De leden van de fractie Groep Nijpels nemen met interesse kennis van het onderhavige wetsvoorstel. De leden van deze fractie hebben eveneens met buitengewone belangstelling kennis genomen van de opvattingen van de bij de herindeling betrokken gemeentebesturen en de diverse burgercomités die hun belangen op vaak creatieve en indringende wijze onder de aandacht hebben gebracht.

De leden van de fractie Groep Nijpels constateren dat er sprake is van een grote betrokkenheid van de burgers bij het bestuur van hun gemeente, vooral als die gemeente op de nominatie staat om als zelfstandige bestuurlijke eenheid te verdwijnen.

Deze leden zijn in het algemeen van oordeel dat gemeentelijke herindelingen er toe dienen om bestuurlijke problemen op te lossen. In dit verband wijzen zij er op dat zij een aantal opvattingen zoals verwoord in het wetsvoorstel kunnen delen. Zij zijn van oordeel dat door middel van herindelingen gemeenten van voldoende schaal en draagvlak worden gevormd, die ook op lange termijn op hun taak zijn berekend.

De leden van de fractie van de RPF hebben met belangstelling kennis genomen van het wetsvoorstel dat voorziet in de grootschalige gemeentelijke herindeling in de provincie Noord-Brabant. Zij hebben echter ook hun twijfels bij de grootschaligheid die de regering beoogt. De leden van de RPF-fractie zijn, zoals bekend, in beginsel niet voor gemeentelijke herindelingen met grootschaligheid als oogmerk. Gemeenten met voldoende bestuurskracht komen volgens hen in principe niet in aanmerking voor herindeling. Het is immers belangrijk dat het bestuur dicht bij de burgers staat, terwijl het bij schaalvergroting de vraag is of deze afstand kleiner wordt. Deze leden vrezen dat bij verschillende onderdelen goede inhoudelijke argumenten ontbreken en dat er slechts heringedeeld wordt omdat het beleidskader van de regering van september 1995 schaalvergroting voor staat. Zij vragen de regering derhalve voor een aantal samenvoegingen welke specifieke knelpunten in deze gemeenten bestaan op grond waarvan herindeling nodig zou zijn.

De leden van de SGP-fractie hebben met veel belangstelling maar weinig enthousiasme kennis genomen van het wetsvoorstel over de gemeentelijke herindelingen in Noord-Brabant. Zij beschouwen het wetsvoorstel als zeer ingrijpend. De aanpak is niet alleen grootschalig wat betreft de totale omvang van het gebied, maar ook wat betreft de voorgestelde herindelingen als zodanig. In beide opzichten wijkt het wetsvoorstel ook af van de oorspronkelijke voorstellen, die een regio-gewijze aanpak inhielden en ook minder grootschalig waren.

Bij dit wetsvoorstel doet zich de situatie voor dat de minister, c.q. de staatssecretaris, sterk afwijkt van voorstellen die al een hele procedure hebben doorlopen met de waarborgen die de Wet Arhi daarvoor biedt. De totaalaanpak is veel grootschaliger van aard, hetgeen toch een forse beleidswijziging betekent. In feite worden de Arhi-waarborgen ineens terzijde gesteld. Het is begrijpelijk dat dit tot grote frustraties leidt. Die signalen zijn ook duidelijk vanuit vele gemeenten, organisaties en burgers te vernemen. Zij vernemen hierover graag een beschouwing van de regering.

De leden van de GPV-fractie hebben kennis genomen van het onderhavige wetsvoorstel en staan gereserveerd tegenover een aantal herindelingsvoorstellen zoals die in het voorstel van wet zijn neergelegd. Deze leden stellen vast dat de regering in een aanzienlijk aantal gevallen afwijkt van de zorgvuldig door de provincie Noord-Brabant uitgewerkte herindelingsvoorstellen. Dit komt voor deze leden niet onverwacht. Het debat over het regeringsstandpunt bestuurlijke organisatie had reeds duidelijk gemaakt dat de knelpuntenbenadering bij gemeentelijke herindeling een geringere rol zou spelen en de opschaling van centrum-gemeenten ten koste van omliggende gemeenten prioriteit zou krijgen. Deze leden menen dat daartegen op zichzelf geen bezwaren bestaan als een dwingende noodzaak daartoe voortvloeit uit de te verwachten ruimtelijke ontwikkeling van dergelijke gemeenten. Die lijn wordt door de regering echter niet consequent gevolgd en daar waar zij afwijkt van de provinciale voorstellen wordt vaak teruggegrepen op het argument dat het draagvlak van de gemeente moet worden vergroot. Dit is op zichzelf voor de leden van de GPV-fractie onvoldoende aanleiding om voorbij te gaan aan provinciale voorstellen tot herindeling. Om die reden hebben deze leden kritiek op de samenvoeging van Nieuw-Ginneken en Prinsenbeek met Breda en van Ulvenhout en Goirle met Tilburg. Deze leden zijn voorts van mening, dat een gemeente die in de komende 25 jaar geen verstedelijkingsdruk hoeft te verwachten, een nagenoeg ongewijzigd takenpakket heeft en geen bestuurlijk-juridische knelpunten kent in beginsel kan blijven voortbestaan. De gemeenten Woudrichem en Aalburg zijn daarvan naar het oordeel van deze leden goede voorbeelden.

Deze leden hebben voorts kritiek op het feit dat ter onderbouwing van de samenvoeging van twee of meer landelijke gemeenten het argument wordt aangevoerd dat een dergelijke opschaling noodzakelijk is om een bestuurlijk tegenwicht te kunnen bieden aan omliggende gemeenten. In het gebruik van deze onderbouwing voor samenvoeging van gemeenten is de regering naar het oordeel van de leden van de GPV-fractie onduidelijk. Immers, in bepaalde gevallen wordt de vorming van gemeenten met geringe omvang wel toegelaten terwijl in andere gevallen een beroep wordt gedaan op de wenselijkheid van evenwichtige bestuurlijke verhoudingen. Kan dan nog sprake zijn van consequent herindelingsbeleid, vragen deze leden. Het is deze leden voorts opgevallen dat naarmate de herindelingsvoorstellen van de provincie van recenter datum zijn de te vormen gemeenten in omvang toenemen. Is de regering van oordeel dat dit geen afbreuk heeft gedaan aan een samenhangend pakket voorstellen voor de herindeling van bijna geheel Noord-Brabant?

De leden van de SP-fractie delen de kritiek van de Raad van State die zich afvraagt of de procedure wel zorgvuldig is.

Zij vinden het feit dat in sommige gevallen ingrijpend afgeweken is van de ontwerp-regelingen in strijd met de grondslagen van de huidige Arhi.

Prof. Elzinga stelt dat kan worden aangetoond dat een dergelijke handelwijze in ons staatsrechtelijke bestel niet is toegestaan. Zij ontvangen graag een reactie hierop.

De regering beoogt door gemeentelijke herindeling onder andere een meer evenwichtige groei van woningbouw en bedrijfsleven te bewerkstelligen, aldus het lid Hendriks. Tevens is hij van mening dat de bevordering van duurzaam bouwen en van een duurzaam woon- en werkmilieu een betere beheersing van sociale, culturele en economische problemen van stad en regio zullen opleveren. Het lid Hendriks kan met dit regeringsvoorstel instemmen. Wel maakt hij bezwaar tegen het begrip «opheffen» van gemeenten. In feite is het gebruik van dit middel een onaanvaardbaar monstrem voor de bestuurlijke rechtszekerheid en rakend aan het volkenrechtelijk bestaansrecht, ook in continuïteit, van lokale gemeenschappen. Continuïteit wordt doorbroken door discontinuïteit. Hoewel de Grondwet van 1983 (artikel 123, eerste lid) deze eigenaardige mogelijkheid voor de wetgever heeft geschapen, kan het toch nimmer de bedoeling zijn geweest dit instrument op een dergelijke grote schaal toe te passen. Dit lid stelt dan ook voor om in het wetsvoorstel overal waar sprake is van «op te heffen gemeenten» dit te vervangen door «samen te voegen gemeenten», dan wel «grenscorrecties». Ook in de naamgeving dient minstens één van de oude namen te worden gehandhaafd.

Het belangrijkste beleidsinstrument bij de gemeentelijke herindeling is de Wet Arhi. Deze wet geeft het provinciaal bestuur de opdracht tot het ontwikkelen en samenstellen van een herindelingsplan voor gemeenten, dat als basis voor een door de rijksoverheid te maken wetsvoorstel zal dienen. De provinciale overheid heeft voor deze belangrijke opdracht steun gehad aan onder andere de Notitie Uitgangspunten en aan het regeringsstandpunt inzake vernieuwing Bestuurlijke Organisatie (Kamerstukken 21 427, nr. 107 en 111). Naar de mening van het lid Hendriks heeft de regering op een democratische wijze aan de betrokken lagere overheden inspraak op wetsvoorstel 24 571 gegeven, maar de resultaten onvoldoende hierbij betrokken.

Gelet op de noodzaak van een goede procesgang is het onbegrijpelijk en onacceptabel dat enkele maanden vóór de behandeling van het wetsvoorstel in de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken in genoemde procesgang ontsporingen hebben plaatsgevonden. De staatssecretaris is helaas aanzienlijk van het definitieve advies van de Noord-Brabantse Provinciale Staten afgeweken. Ook heeft de stad Tilburg, zonder enig beraad in het Samenwerkingsverband Midden-Brabant (SMB), het plan Avenue Rijksweg 58 gelanceerd ter verdediging van annexatievoorstellen. De Tweede Kamer krijgt nu, na ruim acht jaar wetsvoorbereiding, problemen te behandelen die op het niveau van stadsgewest en provincie hadden moeten worden bediscussieerd. Dit lid protesteert hiertegen. De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken dient een standpunt over eerdergenoemde fricties te bepalen en dit standpunt bij de plenaire discussie te betrekken. Toekomstige herindelingsvoorstellen van de regering kunnen dan procesmatig beter worden voorbereid. De door de Tweede Kamer goedgekeurde motie-Schutte c.s. (21 427, nr. 123) dient hierbij te worden betrokken.

1.1. Herindelingsbeleid

De leden van de PvdA-fractie vragen of kan worden aangegeven in welke mate de voorgestelde herindeling daadwerkelijk leidt tot het verminderen van intergemeentelijke samenwerkingsvormen.

Kan, zo voegen zij daaraan toe, worden verduidelijkt welke substantiële nieuwe taken de afgelopen jaren bij gemeenten zijn terechtgekomen en welke vermoedelijk de komende jaren aan gemeenten zullen worden toegekend?

Zij benadrukken dat centrumgemeenten naar hun mening niet alleen moeten beschikken over voldoende ruimte voor woningbouw, bedrijfs-terreinen en wegen, maar ook over ruimte om een «groene inrichting» mogelijk te maken, als essentieel onderdeel van de kwaliteit van de woon-

en werkomgeving. Hoe beoordeelt de regering dit aspect? Het is deze leden opgevallen dat twijfels bestaan over de zorg die de centrum-gemeenten zullen besteden aan een goed beheer van het landelijk gebied. Zij wijzen erop dat steden op zichzelf goed in staat zouden moeten zijn op te komen voor de belangen van recreatie, natuur, landschap en milieu. Wat is de stand van zaken met betrekking tot de bestemmingsplannen buitengebied voor de landelijke gebiedsgemeenten? Welke gemeenten zijn als «koploper» te beschouwen met betrekking tot de actualisering van deze plannen en welke zijn in dat verband te beschouwen als «achterblijvers»? Wat wordt overigens door de provincie Noord-Brabant ondernomen om tot een actualisering te komen?

Volgens deze leden kent een zogeheten «knelpuntenbenadering», die zich overwegend beperkt tot het lenigen van gebrek aan ruimte, drie beperkingen.

Allereerst ontstaat daardoor in de Tweede Kamer gemakkelijk een discussie op «bestemmingsplan-niveau». In de tweede plaats zijn vooruitberekeningen over toekomstige woningbehoefte per definitie met (grote) onzekerheid omgeven. In de derde plaats lopen vooruit berekeningen tot 2005 waarbij voor de periode na 2005 nog vele slagen om de arm moeten worden gehouden. Ziet de regering nog andere bezwaren tegen deze knelpuntenbenadering en kan zij op de drie genoemde punten ingaan?

Kan worden uitgewerkt wat de regering verstaat onder «economisch» respectievelijk «sociaal maatschappelijk draagvlak»? Kan worden aangegeven welke wijzigingen in de plannen voor Midden-Brabant zijn aangebracht ten gevolge van motie 2a d.d. juni 1993 en waarom deze wijzigingen toch nog tekort schieten?

Welke toelichting is indertijd door de indieners van deze motie gegeven op de bedoeling ervan? Hoe verhoudt de uitspraak dat voor een termijn van 25 jaar op eigen grond gebouwd moet kunnen worden zich tot de looptijd van vigerende streekplannen en hoe wordt met het verschil in looptijd/termijnen omgegaan?

Deze leden willen weten wat de regering verstaat onder «versterking van het bestuur» in het landelijk gebied. Is zo'n versterking per definitie noodzakelijk en/of onvermijdelijk voor gemeenten met een omvang van 15 000 tot 20 000 inwoners of is dat van een aantal specifieke omstandigheden afhankelijk? Heeft de werkgroep Leefbaarheid Platteland het over «de wenselijkheid» of over «de noodzaak» van bestuurlijke schaalvergroting?

Zij brengen overigens in herinnering dat tijdens de hoorzittingen van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken een en ander maal is ingebracht dat een grootschalige herindeling de voorkeur verdient, als eenmaal de keuze is gemaakt voor een dergelijke ingreep.

Tot slot vragen de leden van de PvdA-fractie of cijfermatig (met inwonersaantallen en oppervlakten) kan worden onderbouwd, dat in de plannen van het provinciebestuur «een toenemende schaalvergroting» is te constateren. Kan dit overzicht (van Noordoost-Brabant, de regio Den Bosch en dit voorstel) ook worden gegeven voor wat betreft het eindresultaat (d.w.z. na de parlementaire behandeling, resp. op basis van het onderhavige voorstel).

Los van de formele bezwaren die de leden van de CDA-fractie hebben met betrekking tot het tussentijds wijzigen van de beleidsuitgangspunten hebben deze leden eveneens bezwaren en vragen ten aanzien van de inhoud van het nieuwe beleidskader gemeentelijke herindeling. Zij verzoeken de regering een nadere uitwerking te geven van het begrip «bestuurskracht» in relatie tot de wenselijke schaal van gemeenten voor wat betreft inwonertal, draagvlak en oppervlakte. Is het nieuwe inwonertal van centrumgemeenten overigens een element in het afwegen van alternatieven van herindeling? Hoe verhoudt het ontbreken van een

formeel getalscriteria zich tot de daarnaast uitgesproken wenselijkheid om te komen tot full-time wethouders? De leden van de CDA-fractie zouden een nadere toelichting van de regering willen verkrijgen met betrekking tot de door de regering gewenste schaalgrootte in relatie tot het takenpakket. Deze leden onderstrepen hierbij hun visie dat ook in de toekomst intergemeentelijke samenwerking noodzakelijk zal blijven en voorts gemeenten niet altijd een uniform takenpakket behoeven te vervullen. In dit kader verzoeken de aan het woord zijnde leden de regering voorts een beschouwing te geven over de (toekomstige) rol van de provincie als faciliterende resp. conflict-beslechtende bestuurslaag in relatie tot (de noodzaak van) gemeentelijke herindeling. Ten tweede vragen deze leden of de regering het in het algemeen noodzakelijk acht dat centrum-gemeenten woningbouw-, kantoor- en bedrijfslokalaties op eigen grondgebied kunnen verwezenlijken, zelfs wanneer een levenskrachtige buurgemeente een aantoonbaar constructieve houding heeft betracht ten aanzien van het oplossen van stedelijke problematiek. Kan de regering in dit kader overigens aangeven hoe zij «bestuurskracht» ziet in het licht van de naderende herverdeling van gemeentefinanciën?

De leden van de CDA-fractie benadrukken dat zij in het kader van gemeentelijke herindeling inhoudelijke afwegingen maakt aan de hand van de knelpuntenbenadering. Deze benadering houdt in dat voor de CDA-fractie gemeentelijke herindeling alleen acceptabel is wanneer daarmee een sociaal-geografisch, ruimtelijk en/of bestuurlijk-juridisch knelpunt wordt opgelost. Een belangrijk element in deze benadering is – indachtig de Wet Arhi – de vraag of de voorstellen van de provincie hieraan tegemoet komen. De provinciale ontwerp-regelingen worden door de leden van de CDA-fractie dus gezien als een zwaarwegend advies in het kader van de knelpuntenbenadering. De algemene indruk van de CDA-fractie bij de onderhavige voorstellen is dat Provinciale Staten «goed werk» heeft geleverd. De leden van de CDA-fractie zullen – binnen het kader van de knelpuntenbenadering – de provinciale voorstellen daarom als belangrijk referentiekader hanteren bij de inhoudelijke beoordeling van de voorstellen. Draagvlak of grootschaligheid als criterium vinden de leden van de CDA fractie volstrekt onvoldoende onderbouwing voor het verantwoorden van herindelingsvoorstellen.

Deze leden hebben met belangstelling kennis genomen van de resultaten van het onderzoek «Effecten van herindeling» van prof. M. Herweijer. De korte en nonchalante reactie van de regering op dit door haar zelf geïnitieerd onderzoek vinden deze leden onbegrijpelijk. Zij zien deze studie als bevestiging van hun algemene stelling dat er terughoudendheid moet worden betracht met het herindelen van gemeenten c.q. er alleen tot herindeling mag worden overgegaan indien hiermee een knelpunt wordt opgelost. Zij willen met nadruk stellen dat dit één van de eerste longitudinaal opgezette onderzoeken naar gemeentelijke herindeling is, waar niet lichtzinnig aan voorbij gegaan mag worden. Zij vragen de regering daarom expliciet in te gaan op de belangrijkste bevindingen uit deze studie in relatie tot het door haar voorgestane herindelingsbeleid: (1) de door de onderzoekers niet in deze mate verwachte negatieve effecten van herindeling op het gebied van potverteren, «dorpisme», beleidsachterstanden en veranderingskosten, (2) de formalisering van beleid, (3) de geconstateerde vermindering van politieke participatie in samengevoegde gemeenten op vijf indicatoren, (4) het uitblijven van betere beleidsprestaties en (5) het grote belang van een «goede voorbereiding» ten aanzien van organisatieverandering en veranderingskosten. Met betrekking tot dit laatste punt verzoeken de leden van de CDA-fractie aan te geven welke conclusies de regering hieraan verbindt ten aanzien van haar voornemen om de procedure voor gemeentelijke herindeling in de Wet Arhi te wijzigen.

De laatste conclusie van het rapport-Herweijer (het belang van een goede voorbereiding) bevestigt de CDA-fractieleden overigens in hun

opvatting dat slechts zwaarwegende argumenten ertoe kunnen leiden af te wijken van provinciale ontwerp-regelingen.

De aan het woord zijnde leden verzoeken de regering een aparte beschouwing te wijden aan de negatieve effecten van herindeling in het landelijk gebied, die in het onderzoek naar voren komen. Zij hebben de indruk dat de regering de beleving van eigen identiteit en de politiek-bestuurlijke cultuur («dicht bij de burger») minder centraal stelt in haar afweging. Hoe rijmt de regering deze veronachtzaming met haar wens de betrokkenheid van de burger bij het bestuur en de politieke participatie juist te vergroten?

Naar de overtuiging van de leden van de CDA-fractie worden met betrekking tot de gemeentelijke herindeling ook onbeoogde effecten met betrekking tot het onderwijs gerealiseerd; kan een overzicht verstrekt worden van de consequenties van sluiting van scholen als gevolg van dit wetsvoorstel waardoor hogere opheffingsnormen voor scholen gaan gelden. Is de regering er zich van bewust dat thans in Brabant reeds bezorgdheid ontstaat omtrent toekomstperspectieven van scholen die louter door herindelingsbeleid in negatieve zin worden beïnvloed.

De leden van de VVD-fractie zijn voorstander van gemeenten, die hun lokale taken ook in de toekomst naar behoren kunnen uitvoeren. Gemeentelijke herindeling moet dan ook dienen ter versterking van de autonomie van gemeenten. Daarbij is maatwerk in alle gevallen geboden. Het is van belang dat er krachtiger gemeenten ontstaan die de komende 25 jaar goed kunnen functioneren en hun taken goed aankunnen. Daarvoor is het onder andere noodzakelijk, dat gemeenten zelf voldoende ruimte hebben om te kunnen voldoen aan de behoefte aan bedrijventerreinen en woningen, en voldoende draagvlak hebben om hun functies naar behoren te kunnen vervullen. Voorts merken zij op dat zij van mening zijn, dat aan gemeenten in een stedelijk gebied in het algemeen hogere eisen wat betreft het inwonertal mogen worden gesteld dan aan gemeenten in een meer landelijk gebied.

Uit de memorie van toelichting blijkt dat de regering waar mogelijk de ontwerp-regelingen van de provincie heeft gevolgd. Maar waar de provinciale voorstellen niet passen in het Beleidskader gemeentelijke herindeling, zoals opgenomen in het regeringsstandpunt van 15 september 1995, is de regering afgeweken van de ontwerp-regelingen. Aldus was dat Beleidskader uitgangspunt bij het vaststellen van de herindelingsplannen in de provincie Brabant. Hierover willen de leden van de VVD-fractie graag het volgende opmerken. In navolging van de Raad van State betwijfelen deze leden of hier voldaan is aan de vereiste zorgvuldigheid. De regering is uitgegaan van het nieuwe Beleidskader, terwijl de voorstellen van de provincie zijn gebaseerd op het oude beleidskader. De hier aan de orde zijnde herindelingsplannen hadden andere uitgangspunten. Daarvan afwijken tijdens een lopende herindelings-procedure lijkt op gespannen voet te staan met de Wet Arhi. Deze wet gaat uit van een belangrijke rol van de provincie. Zolang de Wet Arhi niet is gewijzigd, zal deze de grondslag moeten zijn. De VVD heeft er begrip voor dat in het kader van gemeentelijke herindeling in de toekomst een grotere zeggenschap bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken wordt gelegd. Echter, zolang de wet niet is veranderd, zullen de uitgangspunten van de Wet Arhi moeten worden gerespecteerd. De VVD-leden hebben dan ook moeite met het tussentijds veranderen van de spelregels. Dit betekent ook dat de provinciale voorstellen voor de leden van de VVD-fractie een belangrijk oriëntatiepunt zullen zijn, vooral ook omdat bij de voorstellen zoals ze nu aan de orde zijn de zogenaamde Staten-motie 2A een rol heeft gespeeld en voor Midden-Brabant de procedure opnieuw is doorlopen. Kan de regering overigens aangeven waar de provinciale herindelingsuitgangspunten afwijken van het nieuwe beleidskader?

Zij vragen de regering nog eens nader op de redenen van deze handelwijze in te gaan en de criteria aan te geven die thans zijn gehanteerd. Kan de regering meer specifiek aangeven welke onderdelen uit het nieuwe beleidskader tot de verschillende afwijkingen van het provinciale voorstel aanleiding hebben gegeven?

De leden van de fractie van D66 steunen, zoals eerder gebleken, in grote lijnen de uitgangspunten van de regeringsbeleid terzake van gemeentelijke herindeling, zoals uiteengezet in de notitie van 15 september 1995. In het regeerakkoord is het streven naar versterking van gemeenten reeds vastgelegd, als onderdeel van de wens drie volwaardige, democratisch gelegitimeerde bestuurslagen te creëren, een streven dat in de uitgangspuntennotitie van 13 maart 1995 opnieuw bevestigd is. Deze leden gaan er van uit dat gemeentelijke herindeling daaraan kan bijdragen, als het gemeenten voldoende equipeert op bestuurlijk niveau. Daarbij kunnen tevens intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, waar mogelijk, worden opgeschoond en kan de lappendeken van functionele samenwerkingspatronen worden gesaneerd. Uiteraard blijft intergemeentelijke samenwerking ook bij een grotere schaal geboden.

De aanpassing van de schaal van gemeenten, als middel om hun bestuurskracht te vergroten en aldus integraal bestuur op lokaal niveau te verwezenlijken, spreekt deze leden in beginsel aan. Daarbij onderschrijven de leden van de fractie van D66 de beweging naar schaalvergroting, overigens zonder het hanteren van een precies getalscriterium als kritisch minimum. Zo is in het landelijk gebied 15 000 inwoners soms wat klein, soms groot genoeg. Vindt de staatssecretaris dit ook, of is zij van oordeel dat per definitie in het landelijk gebied moet worden opgeschaald tot boven de 20 000 inwoners? Die indruk wordt door het wetsvoorstel enigermate gewekt, en daar stellen de leden van de D66-fractie tegenover dat herindeling maatwerk is en blijft en dat het rekening houden vergt met lokale omstandigheden, kenmerken, en ook met de samenhang en oriëntatie van een gemeente. De vorming van krachtige gemeenten met een volwaardig takenpakket dat adequaat wordt uitgevoerd komt de kwaliteit van het bestuur ten goede. Dit geldt ook voor het tegelijkertijd terugdringen van intergemeentelijke samenwerkingsvormen, zodra deze het niveau van een hulpstructuur ten dienste van en ondergeschikt aan de bestuurlijke hoofdstructuur overstijgen. Bovendien zal ook in de toekomst verdere decentralisatie van rijkstaken ten behoeve van een versterking van lokaal bestuur plaatsvinden. Gemeentelijke schaalvergroting kan hierbij als één van de middelen behulpzaam zijn.

De leden van de fractie van D66 zijn het eens met de opvatting van de regering dat gemeenten die vis-à-vis rondomgelegen gemeenten een centrumfunctie vervullen in ruimtelijke opzicht – qua fysiek en behoefte – in staat moeten worden gesteld deze taak naar behoren uit te voeren. De zoekruimte voor woningbouw en bedrijvenlocaties zou zich zoveel mogelijk op eigen grondgebied moeten bevinden.

Ook gemeenten in landelijk gebied verdienen een zekere schaalvergroting om integraal en krachtig bestuur te stimuleren, en een zelfstandige, lokale regisserende en uitvoerende rol mogelijk te maken. Schaalvergroting kan echter nooit een doel op zich zijn. Het is een middel, ingezet met het oog op effectief bestuur. Voor de fractieleden van D66 staat vast dat gemeentelijke herindeling te allen tijde een kwestie van maatwerk en differentiatie is.

Mèt de regering is D66 overtuigd van de waarde van de knelpuntenbenadering. Stedelijke gemeenten en gemeenten met een (regionale)-centrumfunctie moeten qua ruimte in staat zijn woningbouw, kantoor- of bedrijfslocaties op eigen grondgebied te verwezenlijken. Dit beginsel is door de Provinciale Staten van Noord-Brabant bevestigd in de motie 2A (juni 1993) die ervan uit gaat dat deze gemeenten voor een periode van 25 jaar op eigen grondgebied moeten kunnen bouwen.

Deze leden vinden het daarnaast van wezenlijk belang dat de bestuurskracht van gemeenten op zodanig niveau gebracht wordt dat zij gedurende een kwart eeuw zelfstandig de noodzakelijke lokale taken kunnen uitvoeren. Dit impliceert dat de herverdelingsvoorstellen getoetst worden op de mate waarin zij voorzien in een versterking van de mogelijkheden tot integraal bestuur. Tegelijkertijd moeten aspecten van spankracht, bestuurbaarheid, omgaan met meerkernigheid en onderlinge samenhang en gelijke oriëntatie goed worden bewaakt om zo voldoende draagvlak te behouden.

Het is langs deze meetlat dat de leden van de fractie van D66 het onderhavige wetsvoorstel beoordelen. Dit leidt tot de volgende algemene vragen en opmerkingen, alsmede commentaar op de onderdelen van het wetsvoorstel.

Kritiek uit het veld is te horen geweest over de gang van zaken bij de gesprekken met de staatssecretaris. Afgezien van relatief kleine kwesties met betrekking tot het karakter van het verslag van deze gesprekken, rijst de vraag naar het karakter van dit overleg. Hoe open was het? Zijn gemeenten in staat gesteld alternatieven aan te dragen? Heeft terugkoppeling plaatsgevonden ná de keuze van de staatssecretaris?

De leden van de D66-fractie stemmen in met het voorstel van de staatssecretaris om de plannen voor de verscheidene regio's in dit wetsvoorstel te combineren. Integrale afweging wordt hierdoor inderdaad mogelijk, ofschoon het resulteert in een zeer omvangrijke herindelingsoperatie, die – indien afgerond – haar weerga in de parlementaire geschiedenis niet kent. Is, afgezien van Zuidoost, naar het oordeel van de staatssecretaris, Brabant nu «af», of zijn er nog «losse einden» in Noordwest of in Den Bosch c.a.? Hoe beoordeelt de staatssecretaris de totale schaal van geheel Brabant in haar onderlinge consistentie?

Het wetsvoorstel valt op door het zware accent op vergroting van de centrumsteden en in iets mindere mate de regionale centrumgemeenten, aldus de leden van de GroenLinks-fractie. Hier wijkt de regering het duidelijkst af van de voorstellen van de provincie Noord-Brabant. De leden van de fractie van GroenLinks zijn niet overtuigd van de noodzaak het grondgebied van de grote steden zo vergaand te vergroten. Het belangrijkste argument dat de regering hanteert lijkt de bouwbehoefte van deze grote steden te zijn. Hier missen de leden van de GroenLinks-fractie een heldere visie op de (on)wenselijkheid van het almaar uitbreiden van deze steden. Is het niet zo dat veel meer het accent zou moeten komen te liggen op compacter bouwen en sluiten de huidige bouwprogramma's eigenlijk wel aan bij de huidige en toekomstige woningbehoefte? De leden van de GroenLinks-fractie hebben begrepen dat er in de provincie Noord-Brabant in 1995 14 200 woningen zijn gebouwd, terwijl het aantal inwoners in dat jaar slechts toenam met 14 100. Is men op die manier niet bezig met steeds maar nieuwe eenzijdig samengestelde nieuwbouwwijken opzetten, zonder te kijken naar de mogelijkheden die de bestaande woningvoorraad bieden en de noodzaak het woningaanbod meer aan te laten sluiten bij de toenemende vergrijzing? En hoe verhoudt zich de ruimtelijke uitbreiding van de centrumsteden tot het belang van het terugdringen van de automobiliteit? Voor de leden van de fractie van GroenLinks is een uitbreiding van steden tot ver buiten het centrum zeker niet acceptabel als niet voorzien is in een goede bereikbaarheid van die uitbreidingsgebieden met openbaar vervoer. Hoe kijkt de regering tegen dit soort aspecten van de voorgestelde herindeling aan?

Een tweede aspect dat de regering ter onderbouwing van haar keuze aangeeft betreft het belang van de vergroting van het financiële draagvlak van de centrumsteden. Maar kan dit belang niet beter worden gediend met een minder rigoureuze oplossing, met name door de herverdeling van het gemeentefonds en door het aansturen op afspraken waardoor omliggende gemeenten deels bijdragen in de kosten van stedelijke

voorzieningen? Zou gemeentelijke herindeling als middel niet subsidiair moeten zijn aan dit soort minder vergaande maatregelen?

In het wetsvoorstel missen de leden van de fractie van GroenLinks een duidelijke beschouwing over het voor de herindeling noodzakelijke draagvlak. Het gaat dan niet zozeer over draagvlak bij de bestuurders van de op te heffen gemeenten, als wel over draagvlak bij de bevolking. De signalen die deze leden daarover hebben bereikt uit enkele met opheffing bedreigde gemeenten baren hen zorgen. Mag het belang van centrumsteden bij uitbreiding van hun grondgebied en financiële mogelijkheden eigenlijk prevaleren boven het belang dat bewoners van omliggende gemeenten hechten aan het behoud van hun eigen gemeenten en eigen, goed bereikbare voorzieningen? Hierbij denken deze leden bijvoorbeeld aan gemeenten als Goirle en Udenhout, op zichzelf gemeenten met een ruimschoots voldoende draagvermogen om alle relevante gemeentelijke taken, ook in de toekomst, te kunnen uitvoeren.

In het voorstel worden de centrumsteden versterkt met een aantal min of meer «groene» gemeenten. De regering geeft, rijkelijk optimistisch naar het oordeel van de leden van de fractie van GroenLinks, aan dat natuur en landschap door de schaalvergroting van de centrumsteden niet in gevaar behoeven te komen. Deze inschatting wordt in ieder geval niet gedeeld door de betreffende, met opheffing bedreigde gemeenten zelf. Zij vrezen dat in een nieuw te vormen, sterk op groei en economische expansie gerichte gemeente natuur- en landschapswaarden gemakkelijker het kind van de rekening worden. De druk op landschappelijk waardevolle gebieden zal sterk toenemen, bijvoorbeeld door samenvoeging van Wouw met Roosendaal en Nieuw-Ginneken met Breda of Goirle met Tilburg. Hoe kan de regering haar optimistische inschatting op dit punt verklaren?

De leden van de fractie Groep Nijpels volgen het herindelingsbeleid van de regering kritisch. Met de regering zijn zij van mening dat gestreefd moet worden naar vernieuwing van de bestuurlijke organisatie en versterking van de positie van de gemeenten in ons bestuurlijke stelsel.

Wel stellen zij vragen bij het uitgangspunt dat voor een sterk lokaal bestuur van gemeenten een zekere schaalvergroting noodzakelijk wordt geacht. Zij achten dit uitgangspunt te dwingend geformuleerd. Zij kunnen zich voorstellen dat een aantal bestuurlijke knelpunten opgelost kan worden middels schaalvergroting.

Met grote zorg bespeuren de leden van deze fractie dat de schaalvergroting in dit wetsvoorstel veelal tot stand komt langs lijnen van inwonertal. Deze getalsmatige benadering in het wetsvoorstel doet weliswaar minder gemeenten ontstaan, doch evenwicht tussen plattelandsgemeenten en de Brabantse steden wordt niet bereikt.

De leden van deze fractie constateren dat enkele beleidsuitgangspunten van het herindelingsbeleid in de concrete uitwerking met elkaar conflicteren.

Het beleidsuitgangspunt om in het landelijk gebied naast de versterking van het bestuur samenhangende gebieden onder één integraal lokaal bestuur te brengen komt in een aantal voorstellen haaks te staan op het wenselijke beginsel van sociaal-maatschappelijk draagvlak. Overigens zijn deze leden van mening dat de uitgangspunten met betrekking tot het draagvlak erg mager zijn geformuleerd.

De leden van de fractie Groep Nijpels stellen met betrekking tot het draagvlak meerdere eisen, die zij in de uiteindelijke beoordeling van het wetsvoorstel zwaar zullen wegen. Naast economisch en sociaal-maatschappelijk draagvlak wegen zij ook het cultuur-historische element zeer zwaar.

Een ander uitgangspunt dat verstorend kan werken op het beoogde evenwicht tussen gemeenten onderling en gemeenten (in regionaal verband) tegenover elkaar is het bestuurlijke «dogma» dat de grote

Brabantse steden over de nodige ruimte moeten kunnen beschikken om de komende 25 jaar op eigen grondgebied te kunnen bouwen.

Naar de mening van de leden van de fractie Groep Nijpels hebben de grote Brabantse gemeenten nergens spijkerhard aangetoond dat hun bouwlokaties op eigen grondgebied zodanig tekortschieten dat daaraan voldoende argumenten ontleend kunnen worden om over te gaan tot annexatie van de randgemeenten.

Kan de staatssecretaris nogmaals de argumenten op een rij zetten die rechtvaardigen dat de gemeenten Prinsenbeek, Nieuw-Ginneken, Udenhout en Goirle ingedeeld worden bij respectievelijk de gemeenten Breda en Tilburg?

Voorts zetten de leden van de fractie Groep Nijpels vraagtekens bij het uitgangspunt dat herindelingen leiden tot versterking van de bestuurskracht. Bij grootschalige herindelingen waarvoor cultuur-historisch en sociaal maatschappelijk draagvlak ontbreekt bij grote delen van de bevolking kan juist de bestuurskracht van de nieuwe gemeenten ondergraven. Op het platteland dreigt het bestuurlijke gevaar dat de «kerkdorpen» de centrumgemeenten vanuit de deelbelangen gaan besturen en in de steden zal de bestuurskracht uitgehold worden doordat bestuurders uit de randgemeenten de stad de rug zullen toekeren. De beoogde versterking van integraal en slagvaardig bestuur in de gemeenten met centrumfuncties kan daar onder lijden.

Kan de staatssecretaris een nadere analyse geven van problemen die zich hebben voorgedaan bij gemeenten die de afgelopen jaren een herindelingsoperatie achter de rug hebben. Met name zijn de leden van de fractie Groep Nijpels geïnteresseerd in de problemen waarmee een aantal gemeenten in Groningen te kampen heeft na de herindeling. Daarnaast willen zij weten in hoeverre er sprake is van een uit de herindeling voortvloeiende problematiek in Heeswijk-Dinther.

De leden van de SGP-fractie erkennen dat de regering een nieuw Beleidskader gemeentelijk herindelingsbeleid heeft gepresenteerd en ook met de Kamer heeft besproken (20-11-1995). Zo'n nieuw kader kan toch niet zonder meer van toepassing worden verklaard op reeds in gang gezette processen, zo menen deze leden. Is, om in dit kader nieuwe «spelregels» te hanteren, niet een wijziging van de Wet Arhi nodig, via de koninklijke weg? De regering heeft inderdaad wijziging van de Wet Arhi toegezegd. «De uiteindelijke verantwoordelijkheid van de wetgever in dezen moet worden versterkt», aldus een zinsnede uit het beleidskader. Is dit in feite geen erkenning dat de huidige regelgeving niet een zodanige verantwoordelijkheid aan de wetgever geeft als nu al wel door die wetgever wordt genomen?

De leden van de SGP-fractie gaan ook in op het onderscheid tussen stedelijke en landelijke gebieden. Wat betreft de argumenten voor herindeling in stedelijke gebieden hebben deze leden de bereidheid om in beginsel begrip te tonen voor het belang van woningbouw en/of bedrijvenvestiging op eigen grondgebied door stedelijke gemeenten die op termijn zelf in ruimtenood komen. Dat is een argument dat objectief aantoonbaar is. De in veel gevallen gebruikte meer algemene argumenten van «vergroting van bestuurlijk draagvlak» e.d. spreken deze leden minder snel aan en zijn in elk geval minder overtuigend. In dergelijke gevallen zal ook in zekere mate aantoonbaar moeten zijn dat het met minder dan het voorgestelde draagvlak niet toe kan. Met name wat betreft landelijke gebieden vinden deze leden dat het belang van versterking van het draagvlak niet zonder meer een zelfstandig argument kan zijn, maar dat aantoonbaar moet zijn dat versterking van draagvlak en bestuurskracht noodzakelijk zijn. Vanuit deze uitgangspunten beoordelen de leden van de SGP-fractie de verschillende onderdelen van het wetsvoorstel.

De herindelingsvoorstellen zijn, ter versterking van de democratische legitimatie, mede gericht op het terugdringen van intergemeentelijke samenwerkingsvormen. De leden van de GPV-fractie zouden graag een overzicht ontvangen op welke wijze die reductie gestalte zal krijgen en welke samenwerkingsvormen naar de gemeentelijke herindeling zullen blijven voortbestaan. Worden ook taken, die tot dusverre door intergemeentelijke samenwerkingsvormen werden uitgevoerd, overgeheveld naar het takenpakket van de provincie Noord-Brabant? Naar aanleiding van een passage in het regeringsstandpunt inzake de vernieuwing van de bestuurlijke organisatie (blz. 11), vragen deze leden of de provincie Noord-Brabant overweegt specifieke taken door te decentraliseren naar steden in Noord-Brabant met een centrumfunctie, indien deze na behandeling van het onderhavige wetsvoorstel tot stand komen.

De leden van de GPV-fractie menen dat de regering in de motivering van haar voorstellen niet altijd even consequent is. Als voorbeeld noemen zij de passage op blz. 5 waar de regering uiteen zet waarom het samenvoeging van Aarle-Rixtel met Beek en Donk en Lieshout tot een nieuwe gemeente Laarbeek noodzakelijk is voor de totstandkoming van een gemeente met voldoende draagvlak (meer dan 15 000 inwoners). Wanneer de leden van de GPV-fractie deze afweging afzetten tegen de afweging die de regering gemaakt heeft ten aanzien van de toevoeging van geheel Nieuwe-Ginneken aan de gemeente Breda valt hun op dat de conclusies geheel van elkaar verschillen. De te vormen gemeente Baarle-Nassau telt naar verwachting ook slechts 15 000 inwoners. Deze leden vragen of het gelet op dit inwonersaantal niet meer voor de hand ligt in de afweging tussen versterking van de centrumgemeente of versterking van de plattelandsgemeente de belangen van de laatste zwaarder te laten wegen? Die gedachtengang werd immers ook gevolgd bij het besluit tot vorming van de gemeente Laarbeek? Deze leden geven de regering in overweging het besluit dienaangaande te heroverwegen en Nieuw-Ginneken alleen voor dat deel bij Breda te voegen voorzover dat strikt noodzakelijk is voor de ruimtelijke ontwikkeling van deze centrumgemeente.

De leden van de SP-fractie zijn geen voorstander van grootscheepse gemeentelijke herindelingen. In tegenstelling tot de regering achten zij schaalvergroting voor een sterk lokaal bestuur niet noodzakelijk.

Volgens de leden van de SP-fractie wordt er ten onrechte van uit gegaan dat schaalvergroting automatisch leidt tot vergroting van bestuurskracht. Veelal zal herindeling de afstand tussen burger en bestuur vergroten.

De meeste onderzoeken over effecten van herindelingen vallen niet in het voordeel uit van herindeling. Welke rol hebben de resultaten gespeeld bij het voorliggende wetsvoorstel?

De leden van de SP-fractie zijn tegen gemeentelijke herindelingen zonder draagvlak onder de bevolking. Bij menig onderdeel van het voorliggende voorstel ontbreekt dit draagvlak. Bevolkingsgroepen van verschillende gemeenten hebben zich in grote meerderheid tegen samenvoeging met of annexatie door andere gemeente uitgesproken. De leden van de SP-fractie vinden dat hun mening gerespecteerd moet worden. De protesten van de inwoners van bijvoorbeeld Prinsenbeek, Goirle, Aalburg, Bakel, Milheeze en Rips, Udenhout zijn groot. Waarom wordt hier geen gehoor aan gegeven? In welke mate is hun mening betrokken bij de afwegingen in het voorliggende voorstel?

Het Beleidskader met 7 punten van de staatssecretaris, zoals vastgelegd in haar brief aan de Kamer op 15-9-1995, is door het lid Hendriks bij zijn oordeelsvorming betrokken, evenals het resultaat van de in maart 1996 gehouden hoorzittingen. Andere relevante stukken zijn voor hem de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening Extra (VINEX), de VROM-nota Milieu, Ruimte en Wonen – Tijd voor Duurzaamheid, de Wet Gemeenschappelijke

Regelingen (WGR) en het wetsvoorstel Financiële Verhoudingswet (24 552).

Alvorens nader op de inhoud van het onderhavige wetsvoorstel in te gaan, merkt dit lid op dat er aanzienlijke strijdigheden tussen dit wetsvoorstel en bovengenoemde twee nota's en twee wetten aanwezig zijn. De vaste commissie zal dit feit serieus moeten bestuderen, zodat het standpunt van de commissie bij de plenaire behandeling kan worden betrokken. Jammer genoeg vindt dit lid veel te weinig aandacht in het wetsvoorstel vastgelegd voor Europese beleidsaspecten ten aanzien van gemeentelijke herindeling. Merkwaardig is de gang van zaken rond 's werelds grootste enclave-gemeente, Baarle (-Nassau en -Hertog). Ook de plotselinge honorering van de plannen van Breda en Tilburg om hun nieuwe gemeentegrenzen aan de landsgrens met België te laten gelijklopen roept verwondering op. Gaat dit met Eindhoven ook gebeuren? Hij voegt hieraan toe de vraag of de effecten van deze drastische ingreep op de Belgische grensgemeenten zijn onderzocht en of er met deze gemeenten en hun hogere overheden (provincie, Vlaamse gewest) overleg is geweest? Aan beide zijden van de grens is sprake van typisch Kempische gemeenten, met geografische, culturele en etnische overeenkomsten. Het feit dat deze Kempische eigenschappen aan de zuidzijde meer zijn bewaard gebleven (landelijke gemeenten), dan aan de noordzijde (landelijke en suburbane gemeenten), maant tot extra voorzichtigheid en overleg.

1.2. Noord-Brabant Zuidoost

De leden van de PvdA-fractie gaan ervan uit dat nog geen concreet voornemen bestaat om het gebied van Lungendonk (ten noorden van de A67) te laten overgaan van Someren naar Helmond. Een dergelijke wijziging zal eventueel te zijner tijd op nut en noodzaak moeten worden beoordeeld, en zij willen daarop niet vooruitlopen. Deelt de regering deze opvatting en waarom is desbetreffende passage opgenomen in de memorie van toelichting?

Zij vragen waarom zo zwaar heeft gewogen dat de gemeente Aarle-Rixtel, Beek en Donk en Lieshout instemmen met het provinciale voorstel, een nieuwe organisatie voorbereiden en een naam voor de beoogde nieuwe gemeente hebben gekozen. Is dit niet een schoolvoorbeeld van het creëren van een voldongen feit, dat dus een zelfstandige afweging van de wetgever (bijkans) onmogelijk maakt? Is hiermee de optie van een gemeente Gemert, Beek en Donk en Lieshout afgesneden (in combinatie met een gemeente Helmond en Aarle-Rixtel) en zo ja, kan worden aangegeven of die optie dus minder bruikbaar wordt gevonden dan het zelfstandig laten voortbestaan van Gemert, in het geval dat de gemeente Bakel c.a. wordt samengevoegd met Deurne.

Vormt deze beschouwing aanleiding om de argumentatie ten aanzien van Beek en Donk, Aarle-Rixtel, Lieshout enigszins te nuanceren?

Bestaan bij de provincie Noord-Brabant inmiddels ambtelijke of bestuurlijke verkenningen van mogelijke varianten van aard en omvang van de eventuele gemeentelijke herindeling in Zuidoost-Brabant en zo ja, kunnen die ter kennis van de Kamer worden gebracht?

In het kader van de reikwijdte van het voorliggende wetsvoorstel vragen de leden van de CDA-fractie de regering aan te geven hoe zij om zal gaan met de bestuurlijke problematiek in de regio Zuidoost-Brabant, aangezien de Regioraad op 18 april a.s. een beslissing zal nemen over de (naar voren gehaalde) evaluatie in de zin van de Kaderwet bestuur in verandering en de Kamer de regering bij motie (21 427, nr. 119) verzocht heeft hierover een tijdig standpunt in te nemen. Welke effecten hebben de bestuurlijke ontwikkelingen in dit gebied op het onderhavige wetsvoorstel?

In het onderhavige wetsvoorstel zijn geen voorstellen tot wijziging van de gemeentelijke indeling voor het stadsregionale gebied Eindhoven–Helmond gedaan.

Wel is sprake van een aantal grenscorrecties. Een daarvan heeft betrekking op de gemeente Someren (Lierop en Lungendonk). De leden van de VVD-fractie willen graag nader vernemen waarom in dit wetsvoorstel in zekere mate vooruit wordt gelopen op een toekomstig wetsvoorstel. Zij krijgen graag een nadere motivatie.

Ook de gemeente Valkenswaard valt buiten de onderhavige operatie. Wel wordt een grenswijziging tussen Leende en Valkenswaard voorgesteld. De kern Bruggerhuizen zal aan Valkenswaard worden toegevoegd. De leden van de VVD-fractie vragen wat de meerwaarde van dit voorstel is, gelet op het feit dat volgens het provinciale streekplan in Bruggerhuizen niet mag worden gebouwd.

De leden van de D66-fractie vragen hoe de stand van zaken is ten aanzien van de stadsregio Eindhoven/Helmond. Vanuit het, naar wordt aangenomen, onbetwiste vertrekpunt dat in de Kaderwet wordt gevolgd, is een herindelingsvoorstel voor de gemeenten die op het grondgebied van die stadsregio liggen thans inderdaad prematuur. Op welke termijn ontstaat hierover duidelijkheid, gegeven het traject van de Kaderwet?

Graag krijgen de leden van de D66-fractie een nadere toelichting op de opvatting van de regering dat de voorgestelde loskoppeling (gemeenten in de stadsregio niet, landelijke gemeenten in de regio wel in het onderhavige wetsvoorstel) een integrale afweging en de totstandkoming van een stadsprovincie niet belemmert. Er stellen zich immers reeds een aantal kleine grenskwesties, en een aantal gemeenten/kernen anticipeert reeds op grenzen van een eventuele stadsregio of mogelijke herindelingszijden Eindhoven en Helmond. Tenslotte is de vraag hoe de regeling in het landelijk gebied van het samenwerkingsverband Zuidoost-Brabant zich verhoudt tot de eventueel te vormen stadsprovincie.

Zo is indringend de aandacht van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken gevraagd om niet vooruit te lopen op eventuele bestuurlijke wijzigingen rond de A-67, met name waar het gaat om Lungendonk en Lierop die thans onder Someren vallen. Deze leden gaan ervan uit dat de terloopse verwijzing in de memorie van toelichting op het wetsvoorstel naar deze optie niet een concreet voornemen daartoe bij de staatssecretaris inhoudt.

Daarnaast doet zich de vraag voor welke flexibiliteit en speelruimte nog bestaat in het geval van vergaande vrijwillige samenwerking zoals thans lopend c.q. beoogd bij Aarle-Rixtel, Beek en Donk en Lieshout (Laarbeek) en Uden, Veghel en Boekel. Deze twee combinaties betekenen in feite dat wat betreft Gemert geen andere keuze cq. partner bestaat dan Bakel c.a. Hoe beoordeelt de staatssecretaris overigens in het algemeen de verhouding van reeds samenwerkende gemeenten («voldongen feit», «niet terug te draaien») zoals de Mierdes-Reusel, Werkendam-Hank/Dussen en de beleidsvrijheid van respectievelijk haarzelf en de Kamer?

De leden van de D66-fractie merken op dat de staatssecretaris op een aantal punten afwijkt van de provinciale voorstellen. Impliceert dit een wijziging van het uitgangspunt van de regering dat zij plannen van provinciale staten alleen marginaal toetst en slechts afwijkt in uitzonderingsgevallen? Hoe is deze marginale toetsing te rijmen met nogal stellige uitspraken dat de door de staatssecretaris voorgestelde opschaling ten opzichte van het provinciale voorstel past in het beleidskader van september '95?

De leden van de fractie Groep Nijpels betreuren het ten eerste dat er geen integraal wetsvoorstel op tafel ligt voor het hele samenwerkingsgebied Zuidoost-Brabant. Het ontbreken van voldoende inzicht in de toekomstige inrichting van het openbaar bestuur in deze regio betekent

dat het huidige wetsvoorstel zijn schaduw vooruit zal werpen met betrekking tot zowel een eventuele herindeling rondom de steden Eindhoven en Helmond als de toekomstige inrichting van het regionaal bestuur in Zuidoost-Brabant. Deze leden wijzen er voorts op dat de regio inmiddels voldaan heeft aan de evaluatie van de ROL-regeling uit de Kaderwet. Kan de staatssecretaris wat exacter aangeven wanneer er een besluit genomen gaat worden over het definitieve perspectief voor deze in de Kaderwet genoemde regio en de «witte vlek» in het stedelijk gebied Eindhoven–Helmond? De in het wetsvoorstel genoemde termijn tweede helft van 1996 is naar de mening van deze leden wel erg ruim bemeten.

De tweede opmerking heeft betrekking op het voornemen de lokatie Lungendonk in de gemeente Someren in een later stadium middels grenscorrectie toe te voegen aan de gemeente Helmond. De leden van de fractie Groep Nijpels zijn van oordeel dat het argument dat Lungendonk tot de stadsregio behoort een gelegenheidsargument is dat niet past in een serieuze memorie van toelichting.

De leden van de GPV-fractie betreuren het, dat het niet mogelijk is gebleken herindelingsvoorstellen te doen voor het stadsregionale gebied Eindhoven–Helmond. Deze leden hebben steeds duidelijk gemaakt dat wat hen betreft de vorming van een stadsprovincie in deze regio niet noodzakelijk is en oplossingen voor bestaande problemen veeleer zouden moeten worden gezocht in gemeentelijke herindeling of het aangaan van samenwerkingsverbanden. Mits de verantwoording jegens de aan het samenwerkingsverband deelnemende gemeenten goed vorm is gegeven en zolang het niet gaat om een breed pakket taken op het grensgebied van lokaal en bovenlokaal bestuur kunnen werkbare bestuurlijke oplossingen voor deze regio naar de overtuiging van deze leden zeker worden gevonden. Deze leden hebben er echter begrip voor dat de regering niet heeft willen wachten met de besluitvormingsprocedure over de herindelingsvoorstellen in het landelijk gebied. Echter, gelet op het voorlopige einde van de stadsprovincievorming in de Rotterdamse regio, vragen deze leden de regering in te schatten hoe groot zij de kans acht dat, ondanks het Rotterdamse débâcle, een stadsprovincievorm in de regio Eindhoven–Helmond tot stand zal kunnen komen. Is het, gelet op de noodzaak tot het nemen van bestuurlijke maatregelen in dit gebied, niet noodzakelijk de mogelijke varianten voor gemeentelijke herindeling reeds nu te verkennen. Wanneer blijkt dat een stadprovincie in de regio Eindhoven–Helmond niet tot de mogelijkheden behoort kan dan spoedig een herindelingsprocedure worden gestart. Welke varianten zijn ter tafel geweest voor het stadsregionale gebied Eindhoven–Helmond? Bieden een of meer van deze varianten mogelijkheden om te komen tot een gemeentelijke herindeling in dat gebied, waardoor enkele levensvatbare gemeenten tot stand komen die voldoen aan de door de regering gehanteerde criteria voor gemeentelijke herindeling? Welke opvattingen c.q. wensen leven op dat punt bij de betrokken gemeenten?

De gemeente Someren maakt bezwaar tegen afscheiding van haar gebiedsdeel Lungendonk, aldus het lid Hendriks. Dit bezwaar wordt goed onderbouwd door onder meer het deskundigenrapport van Bureau Croonen Adviseurs b.v. te 's-Hertogenbosch van 6-5-1993. Dit lid stelt voor om het Lungendonkgebied niet aan de gemeente Helmond toe te voegen. Het wetsvoorstel heeft de dorpsgemeenschap Lierop binnen de gemeente Someren gecontinueerd. Hiermee is aan de wens tot gedeeltelijke annexatie van dit dorpje door Helmond terecht niet voldaan.

2. Inhoud van het wetsvoorstel

De leden van de PvdA-fractie vinden het spijtig dat het voorstel niet is voorzien van één duidelijke kaart, waarop de oude en nieuwe gemeente-

grenzen in hun onderlinge samenhang, d.w.z. van het hele gebied, zijn aangegeven. Kan hierin alsnog worden voorzien?

Zijn de geleverde kaarten (die onderdeel vormen van de wet) op de overlappende onderdelen exact, d.w.z. tot in de detaillering, gelijkloidend en zo neen, kunnen die onduidelijkheden worden weggenomen?

Tevens willen zij weten waarom er van is afgezien een korte beschouwing te geven over de integrale provinciale voorstellen. Zijn deze voorstellen getoetst, zo ja wat was daarvan de beoordeling? Hoe heeft die toetsing plaatsgevonden en bij welke onderdelen zijn ook nog kritische kanttekeningen te plaatsen?

Zijn concrete voorbeelden te geven van de wijze waarop binnen meerkernige gemeente in Noord-Brabant het contact tussen gemeentebestuur en de kernen wordt onderhouden? Is met name weer te geven welke oplossingen in nieuw gevormde gemeenten in de regio's Noordoost en Den Bosch zijn ontwikkeld? Bestaan voor dit vraagstuk al min of meer uitgewerkte plannen voor samen te voegen gemeenten in het herindelingsgebied en zoja, welke? Wat onderneemt de gemeente Tilburg, resp. Breda om met de omliggende (samen te voegen) gemeenten hieraan uitwerking te geven? Hoe beoordeelt de regering nut en noodzaak van dergelijke plannen en is de totstandkoming ervan op de een of andere manier te bevorderen?

2.1. Centrumgemeenten

De leden van de PvdA-fractie vragen om in te gaan op de onderlinge positie van de Noordbrabantse centrumgemeenten.

Welke betekenis wordt toegekend aan een min of meer gelijke versterking in het kader van gemeentelijke herindeling van deze gemeenten en in welke mate draagt het onderhavige voorstel daaraan bij?

De leden van de CDA-fractie zijn het niet eens met het algemene beleidsprincipe van de regering dat centrumgemeenten in ruimtelijke zin versterkt dienen te worden. In de beoordeling van deze leden zal steeds gekeken worden naar de concrete situatie c.q. de aanwezigheid van knelpunten van individuele gemeenten.

Het wetsvoorstel heeft volgens het lid Hendriks op een goede wijze de plaats van de grote en de regionale centrumgemeenten binnen de provinciale grenzen nader bepaald. Het voorstel tot gebiedsuitbreiding van deze gemeenten doorkruist de vigerende doelstellingen van de compacte stadsnota's en de Structuurnota voor de ecologische hoofdstructuur van Noord-Brabant. Nader beraad met de Ministers van VROM, van EZ en van LNV is hierover noodzakelijk. Zo is na studie gebleken dat bijvoorbeeld Tilburg en Breda voor de komende 25 jaar ruim voldoende grondgebied bezitten ten behoeve van de volkshuisvesting en de bedrijven. Breda werd destijds als groeistad aangewezen en heeft daarvoor gemeentelijke uitbreidingen (deel van Prinsenbeek en Ulvenhout) wettelijk verkregen. Tilburg met ruim 8010 ha grondoppervlakte bezat in 1947 reeds een Uitbreidingsplan in Hoofdzaak waarin plaats is voor 225 000 inwoners. Dit lid verwijst naar o.a. de brief van de bewoners Berkengaarde uit Berkel-Enschot van 26-1-1996 aan de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken. Hun motivatie tegen samenvoeging van hun gemeente met Tilburg blijkt gegrond te zijn.

Indien de Kamer de voorgestelde herindelingen van de 5 centrumgemeenten ongewijzigd laat doorgaan, zal het huidige bestuurlijke en ruimtelijke concept (stedelijk, halfstedelijk en landelijk gebied) volledig worden geruïneerd. De gevolgen zullen voor het bestuur, het milieu en het duurzaam grondgebruik catastrofaal zijn. Immers: de ecologische hoofdstructuren zullen dan grotendeels vernietigd worden en de aanzienlijke open ruimten in de steden zullen onbenut blijven. Daarnaast zal het stedelijk bouwen in voldoende aantal woonlagen ernstig worden

gehinderd. Tilburg heeft sinds 1980 bijna 1000 ha laagbouw toegelaten (o.a. Reeshof) en grenst nog slechts enkele kilometers van de gemeenten Gilze en Rijen en Dongen. Breda heeft hetzelfde bouwpatroon als Tilburg gevolgd (Haagse Beemden).

Binnen de provincie Noord-Brabant vinden dagelijks 1 miljoen pendelaarsbewegingen plaats door 0,5 miljoen mensen, hoofdzakelijk op de snelwegen rond de Noordbrabantse steden. De voorgestelde samenvoeging van Tilburg met Berkel-Enschot, Udenhout en Goirle en van Breda met Prinsenbeek, Teteringen, Nieuw-Ginneken en een deel van Rijsbergen lost bestuurlijke problemen voor woningbouw, economie, armoede en verkeer nooit op. Met enkele grenscorrecties zal het beoogde doel beter worden bereikt. Bovendien zal de zogenoemde suburbane groene gemeentengordel rond deze steden in tact blijven. Daarbij dient te worden opgemerkt dat als de gemeente Teteringen bij Breda wordt ingelijfd, binnen afzienbare tijd de stad Oosterhout hieraan is vastgekoppeld. Teteringen dient dan ook met de gemeenten Terheijden en Prinsenbeek te worden samengevoegd tot één grote suburbane gemeente als buffer tussen de stad Breda en het noordelijk gelegen landelijke poldergebied.

2.1.1. Breda

De leden van de CDA-fractie onderkennen de belangrijke centrumfunctie van de stad Breda en hebben oog voor de ruimtelijke knelpunten van deze stad, mede gelet op de aanwijzing van Breda in de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening (extra) als een stedelijk knooppunt met een regionale positie. Ook beseffen deze leden dat gelet op de omvang van de taakstelling van het verstedelijkingsgebied uitbreiding van het stedelijk gebied noodzakelijk is. Dat wil niet zeggen dat zij door de argumenten van de regering overtuigd zijn dat op grond van die taakstelling en op grond van het gegeven dat Breda een centrumfunctie vervult reden zou moeten zijn om over te gaan tot een dermate grootschalige herindeling als de regering voorstaat.

De regering kiest voor versterking van de centrumgemeente Breda. Er wordt voorgesteld een aantal gemeenten dan wel delen van gemeenten aan Breda toe te voegen. De leden van de VVD-fractie vragen welke ruimte de huidige gemeente Breda heeft om op eigen grondgebied woningen en bedrijvenlocaties te ontwikkelen? Welke mogelijkheden zijn er in het gebied De Rith? Kan nader worden aangegeven wat, op basis van de huidige inzichten, de woningbouwbehoefte en de behoefte aan bedrijfslocaties is in de regio Breda voor de komende 20 à 25 jaar? Hoeveel woningen zullen op basis van het provinciaal planologisch beleid op welke locatie en in welke gemeente kunnen worden gebouwd? Wat zijn de mogelijkheden in dit opzicht voor de situering van bedrijfslocaties?

De leden van de fractie van D66 onderschrijven de voor Breda geconstateerde behoefte aan ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden en versterking van de centrumfunctie. Wat betreft het economisch en sociaal draagvlak dringt zich de vraag op naar de betekenis. Wat bedoelt de staatssecretaris hier, inwonertal, oppervlakte?

Bij de wens tot versterking van Breda nemen deze leden echter ook de belangen van de omliggende gemeenten in ogenschouw.

In het algemeen vragen zij gedurende welke periode Breda – qua ruimte en draagvlak – «vooruit kan» door de beoogde samenvoeging met Teteringen, Prinsenbeek, Nieuw-Ginneken en het deel Hazeldonk van de gemeente Rijsbergen. Verondersteld wordt dat na de provinciale planperiode tot 2005 een verdere tijdspanne van totaal 25 jaar vanaf nu wordt beoogd op grond van motie 2A van Provinciale Staten. Daarbij

moet echter worden overwogen dat met name over het laatste deel van deze periode (2020) woningbouwbehoefte-prognoses zeer onzeker zijn.

De leden van de fractie Groep Nijpels ervaren bij de voorgenomen vorming van de nieuwe gemeente Breda een aantal knelpunten. Een deel daarvan acht zij op te lossen binnen de kaders van het wetsvoorstel. Met betrekking tot andere knelpunten zijn zij van oordeel dat de door hen voorgestane oplossingen sterk afwijken van het wetsvoorstel.

Deze leden zijn van oordeel dat de grootschalige herindeling rondom Breda verder reikt dan het beleidsuitgangspunt dat Breda de komende 25 jaar op eigen grond in bouwlocaties moet kunnen voorzien.

Zij wijzen de staatssecretaris erop dat zij in het wetsvoorstel veel grootschaliger te werk gaat dan de provincie in haar voorstellen deed.

Gaarne zien deze leden een overzicht tegemoet van de bouwlocaties die Breda nodig heeft en die zij niet binnen haar huidige grondgebied kan verwezenlijken. Daarbij stellen zij de vraag of de staatssecretaris de zienswijze van de gemeente Breda deelt en zij de prognosecijfers van de gemeente Breda juist acht en of deze cijfers in overeenstemming zijn met de jongste ontwikkelingen, waaronder de bijgestelde woningbouw-behoeftecijfers zoals vermeld in de Trendbrief?

a. Teteringen

De leden van de PvdA-fractie kunnen instemmen met de beoogde samenvoeging van Breda en Teteringen.

De leden van CDA-fractie zien met het provinciaal bestuur en de regering redelijke argumenten om de gemeente Teteringen bij de gemeente Breda te voegen. Allereerst onderkennen zij de juridisch-bestuurlijke knelpunten, die met zich mee brengen dat er onvoldoende mogelijkheden zijn tot specialisatie en continuïteit.

Vooraf de ten noorden van Teteringen geplande woningbouwlocatie in combinatie met de hoge woningbouwprognoses van de gemeente Breda – mede ten gevolge van de overloop uit de Randstad – vormt een belangrijk argument voor samenvoeging; bij realisatie van deze lokatie ontstaat immers een «omsingelende verstedelijking» rond Teteringen. Gelet op het gegeven dat conform de knelpuntenanalyse het hoogst onwaarschijnlijk is dat de gemeente Teteringen haar zelfstandigheid kan behouden en er door samenvoeging met de gemeente Breda een wezenlijke bijdrage wordt geleverd aan het wegnemen van het ruimtelijk knelpunt van de gemeente Breda kunnen de leden van de CDA-fractie instemmen met deze herindeling. Gelet op de consequenties die de realisering van ca. 3000 woningen met zich mee zal brengen verzoeken deze leden de regering, daar waar dat in haar mogelijkheden ligt, het behoud van de eigen identiteit van Teteringen zo goed mogelijk te stimuleren.

De leden van de D66-fractie sluiten zich aan bij de redenering van de provincie dat Breda hier belangrijke uitbreidingsmogelijkheden heeft, die kunnen worden benut. Dit leidt tot een logische samenvoeging van Teteringen bij Breda.

b. Prinsenbeek

Voor wat betreft Prinsenbeek zien de leden van de PvdA-fractie geen overwegende bezwaren. Op een aantal essentiële punten is de verwetenheid van Prinsenbeek met Breda groot te noemen. Er is dus veel voor te zeggen deze gemeenten onder één bestuur te brengen.

Bovendien is twijfelachtig of een gemeente met ongeveer 10 000

inwoners, die is gelegen in de directe invloedssfeer van de centrumstad, uiteindelijk in bestuurlijk opzicht een volwaardige tegenspeler kan blijven.

Voor buurgemeenten van de steden (zoals Prinsenbeek, Teteringen, Nieuw Ginneken, Goirle en Berkel-Enschot) valt in Noord-Brabant regelmatig te horen dat ze al min of meer als «buitenwijken» van de aangrenzende centrumgemeenten zijn te beschouwen. Dat neemt niet weg, zo erkennen deze leden, dat de inwoners juist met klem van (soms emotionele) argumenten, willen aantonen dat hun gemeente een geheel eigen karakter heeft dat een samenvoeging met de stad in de weg staat.

Deze leden stellen overigens vast dat de provincie wel heeft gekozen voor samenvoeging van Bavel en Nieuw-Ginneken met Breda, maar niet voor een samenvoeging van Prinsenbeek met Breda. Kan worden verduidelijkt op basis van welke specifieke argumenten deze tegengestelde uitkomst voor vergelijkbare situaties is onderbouwd?

Kan zo nauwkeurig mogelijk woorden aangegeven welke mogelijke ruimtelijke ontwikkelingen zich op het grondgebied van Prinsenbeek kunnen voordoen en in hoeverre fricties optreden met de bestaande glastuinbouw of andere aanwezige activiteiten? Kan inzicht worden gegeven in de verhuisbewegingen vanuit Breda naar Prinsenbeek resp. Nieuw Ginneken en in de mate waarin Breda de werkgelegenheid verschaft voor de inwoners van deze gemeenten?

De leden van de CDA-fractie kunnen ten principale niet instemmen met de mate waarin en de manier waarop de regering tot extra uitbreiding van het grondgebied van de gemeente Breda wil komen. De toevoeging van de gemeente Prinsenbeek aan de gemeente Breda is op alle eerdere beslismomenten in de Arhi-procedure niet aan de orde geweest. Uit oogpunt van zorgvuldigheid en het door prof. M. Herweijer benadrukte belang van een goede voorbereiding achten de leden behorende tot de CDA-fractie deze afwijking van het provinciale voorstel niet verstandig.

Daarnaast willen zij de regering ook enkele overtuigende argumenten van inhoudelijke aard – die tegen herindeling van Prinsenbeek bij Breda pleiten – in overweging geven. In de eerste plaats ligt er een forse barrière tussen de twee gemeenten in de vorm van de A16, die waarschijnlijk nog ingrijpender zal worden met de komst van de Hoge Snelheidslijn (HSL) en de verbreding van de A16.

Zo zullen de shuttle-verbindingen van de HSL exact op de huidige gemeentegrens oostwaarts van de gemeente Prinsenbeek komen te liggen. De minister van Verkeer en Waterstaat heeft recent alternatieve plannen voor inpassing van de HSL van de gemeentebesturen van Breda en Prinsenbeek afgewezen omdat hier onvoldoende sprake zou zijn van verstedelijking tussen deze twee gemeenten. Ten tweede beoordelen deze leden de argumentatie met betrekking tot «de zoekruimte voor lokaties» als boterzacht. In het wetsvoorstel wordt gesteld dat «de gemeente Prinsenbeek onderdeel uitmaakt van het centraal stedelijk gebied. In dat gebied zal verstedelijking van de stadsregio plaatsvinden.» Zowel in Goirle als in Prinsenbeek is inderdaad sprake van ligging in het centraal stedelijk gebied. Echter grotere gemeenten als Oosterhout, Etten-Leur etc. liggen ook in het centraal stedelijk gebied. Waarom is dit dan juist een argument voor opheffing van Goirle en Prinsenbeek?

Voorts willen de leden van de CDA-fractie graag een reactie op de passage in het wetsvoorstel dat «de zoekruimte voor lokaties voor bedrijventerreinen goeddeels in Prinsenbeek is aangegeven» en de passage dat «Gedeputeerde Staten uitgesproken hebben reeds nu de planologische mogelijkheden serieus te willen bekijken voor één of meer woningbouwlokaties, waaronder die van Prinsenbeek» Aangezien deze leden niet op de hoogte zijn van enig document op grond waarvan zou zijn af te leiden dat gedeputeerde staten van mening zijn dat er ruimte zou zijn voor bedrijven- of woningbouwlokaties op het grondgebied van de gemeente Prinsenbeek zouden zij graag van de regering willen vernemen

op basis van welk provinciaal document bovengestelde passage is gebaseerd. Graag zouden deze leden hierover kunnen beschikken.

De aanwezigheid van toekomstige woningbouwlocaties wordt naar de mening van deze leden niet gestaafd aan de hand van «harde gegevens». Dit mede in verband met de aanwezigheid van moderne glastuinbouwgebieden en een ecologische hoofdstructuur. De aan het woord zijnde leden vragen de regering indringend om een kwantitatieve onderbouwing.

Naar de mening van de leden van de CDA-fractie is op basis van het provinciale herindelingsvoorstel enerzijds gegarandeerd dat Breda voldoende ruimte heeft om de komende 25 jaar vooruit te kunnen terwijl tegelijkertijd Prinsenbeek zelfstandig blijft. In de derde plaats willen deze leden erop wijzen dat een waarschijnlijk gevolg van deze herindeling zal zijn dat er een openbare school gesloten moet worden. Zij vinden het ongepast dat deze materie niet beoordeeld kan worden op basis van door de regering beschikbaar gestelde informatie; zij vinden het een ondersteuning van hun pleidooi om de gemeente Prinsenbeek zelfstandig te laten voortbestaan. Zij verwijzen in dit kader naar de door hen gestelde vragen bij het onderwijsartikel.

Tenslotte zijn de leden van de CDA-fractie het niet eens met de verwachting van de regering dat het behoud van zelfstandigheid op lange termijn niet voor de hand ligt. Integendeel, naar de mening van deze leden is de gemeente Prinsenbeek volwaardig in staat om de burgers van Prinsenbeek het lokale bestuur te geven waar iedere burger recht op heeft. Er is geenszins sprake van een bestuurlijk-juridisch knelpunt, dat de zelfstandigheid van Prinsenbeek ter discussie zou stellen. Op al deze terreinen menen de leden van de CDA-fractie derhalve dat er sprake is van een volstrekt onvoldoende onderbouwing van de zijde van de regering. Zij verzoeken de regering een reactie te geven op de gemaakte opmerkingen ten aanzien van Prinsenbeek.

Gelet op de geografische, sociale en economische verwevenheid met Breda stelt de regering voor Prinsenbeek aan Breda toe te voegen. In verband met de toekomstige infrastructurele ontwikkelingen, zoals de aanleg van de HSL en de verbreding van de rijksweg, vragen de leden van de VVD-fractie de regering nader in te gaan op die verwevenheid. In welke mate zal er na uitbreiding van de infrastructuur nog sprake zijn van verwevenheid? Kan worden aangegeven waaruit de sociale en economische verwevenheid blijkt?

Graag willen deze leden weten welke mogelijkheden voor lokaties voor woningen en bedrijven er zijn op het grondgebied van Prinsenbeek ten behoeve van Breda. Hoeveel woningen kunnen er nog op het grondgebied van Prinsenbeek worden gebouwd? Kortom, welke toegevoegde waarde zal Prinsenbeek voor Breda hebben?

Tegelijkertijd tekenen deze leden aan dat ze inzien dat Prinsenbeek onderdeel uitmaakt van een stedelijk gebied en een relatief beperkt inwonertal heeft om een zelfstandig voortbestaan in een stedelijke regio te rechtvaardigen.

De keuze voor samensmelting van Prinsenbeek met Breda, in afwijking van het voorstel van provinciale staten, lijkt, gezien de kleine schaal en situering van eerstgenoemde gemeente en de sociale en economische cohesie, de samenhang tussen beide, een verdedigbare optie. De vraag is wel waarom de provincie, gezien deze factoren, een andere keuze maakt. De leden van de D66-fractie vragen wat nu – gezien vanuit het perspectief van de knelpuntenbenadering – de exacte additionele waarde van de toevoeging van Prinsenbeek aan Breda is. Onder verwijzing naar de constatering van de gemeente Prinsenbeek in haar brief van 5 februari 1996, dat de ruimtelijke plannen van de provincie het buitengebied van Prinsenbeek aanwijzen als ontwikkelingsgebied voor vollegronds

groenteteelt en glastuinbouw, die de mogelijkheden tot woningbouw en bedrijvenlocaties ten behoeve van Breda in Prinsenbeek minimaliseren, vraagt D66 wat nu de daadwerkelijke winst is van deze optie voor Breda voor wat betreft haar ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden (bedrijfs-terreinen, woningbouw). In welk deel van de bouwbehoefte van de gemeente Breda zou Prinsenbeek kunnen voorzien, ook in aanmerking genomen de opmerkingen van de gemeente Prinsenbeek dat Breda gedurende 25 jaar op eigen grondgebied voldoende woningbouw en bedrijvenlocaties kan realiseren? Wat is het tegenargument tegen de doorsnijding van de nieuwe gemeente Breda-Prinsenbeek c.a. door de infra-bundel? Is op enig moment door de staatssecretaris clustering van Prinsenbeek en Etten-Leur nog overwogen?

De leden van de fractie Groep Nijpels zetten vraagtekens bij het voornemen om de vitale gemeente Prinsenbeek in te delen bij Breda. Het sociale draagvlak voor herindeling lijkt te ontbreken. In dit verband verwijzen zij naar de annexatie van Rosmalen door 's-Hertogenbosch, waar het sociaal maatschappelijk draagvlak voor herindeling ook ontbrak.

Zij betreuren het dat de staatssecretaris de opvatting van het provinciebestuur, Prinsenbeek zelfstandig te laten voortbestaan, niet deelt.

De argumentatie voor samenvoeging van de gemeente Prinsenbeek met Breda vinden de leden van de RPF-fractie vooralsnog niet overtuigend. De provincie heeft aangegeven dat er in deze gemeente voldoende draagvlak is om zelfstandig te kunnen voortbestaan, met haar ruim 10 000 inwoners, en dat Prinsenbeek geen bijdrage kan leveren aan het ruimtelijk knelpunt dat zich bij Breda voordoet. Zij willen de staatssecretaris dan ook vragen naar haar achterliggende gronden waarom zij verwacht dat deze gemeente op langere termijn niet zelfstandig kan functioneren.

De leden van de SGP-fractie zijn bepaald niet overtuigd van de noodzaak van samenvoeging van Prinsenbeek met Breda. Het betreft hier een gemeente met een duidelijk eigen karakter, hetgeen door het bestuur en de bevolking met veel enthousiasme is onderstreept. De omvang van deze gemeente (ruim 10 000 inwoners) is toch ook niet zodanig gering dat herindeling absoluut noodzakelijk is? En zijn er bestuurlijke of andere knelpunten? Deze leden vragen in hoeverre deze gemeente, gezien zijn landelijke karakter met o.a. glastuinbouw en de vrij scherpe scheiding van de A16 met in de toekomst bovendien de HSL, daadwerkelijk een functie kan hebben voor woningbouw en/of bedrijvenvestiging voor Breda.

De provinciale voorstellen ten aanzien van de gemeente Prinsenbeek zijn door de regering niet gevolgd. Daar waar de provincie Noord-Brabant geen zwaarwegende argumenten heeft gevonden om Prinsenbeek bij Breda te voegen rust op de regering de plicht deze aan te voeren nu zij besluit Prinsenbeek aan de gemeente toe te voegen. De leden van de GPV-fractie vragen welk deel van het grondgebied van Prinsenbeek in het centraal stedelijk gebied van Breda valt en welke concrete locaties in Prinsenbeek wellicht in de toekomst in aanmerking komen voor de bouw van woningen dan wel bedrijfsterreinen. Is een en ander conform het geldende streekplan? Ontstaat bij een verdere uitbreiding van Breda in Noordwestelijk richting geen conflict met de zoneringsbepalingen wegenverkeers lawaai en glastuinbouw?

De leden van de SP-fractie zien geen argumenten voor toevoeging van Prinsenbeek bij Breda. Al ligt Prinsenbeek op de kaart relatief dicht bij Breda, van geografische verwevenheid is absoluut geen sprake. De gemeente worden gescheiden door de A16 – en in de toekomst mogelijk ook door de HSL. Ook het argument voor woningbouw is niet erg

plausibel. Waar zou deze woningbouw dan plaats gaan vinden? Zou voor woningbouw niet de (glas)tuinbouw moeten wijken en is deze locatie daardoor niet zeer onwaarschijnlijk?

c. Nieuw-Ginneken

De leden van de PvdA-fractie vragen welke relatie de regering legt tussen het eventueel zelfstandig laten van Baarle-Nassau en de omvang van de landelijke gebiedsgemeente Chaam/Alphen/Riel. Is bij zo'n uitkomst het samenvoegen van Nieuw-Ginneken bij de «groene gemeente» onvermijdelijk?

Deze leden vragen om een reactie op de brief d.d. 26 maart 1996 (met kaartbeelden) van de gemeente Breda, met name voorzover daarin de woningbouwlokaties in Prinsenbeek en Bavel worden onderbouwd. Komt de zoeklokatie voor woningbouw – in relatie tot de vuilstort en de 35 KE grens van het vliegveld Gilze/Rijen – overeen met de inzichten van de provincie resp. de gemeente Nieuw-Ginneken en zo neen, waar bestaan afwijkende opvattingen over de beperkingen die uit deze twee gegevenheden voortvloeien?

Deze leden kunnen zich in het algemeen vinden in een zekere terughoudendheid ten aanzien van «splitsing» van gemeenten. Zij vinden echter dat de administratieve en technische complicaties die een splitsing oproepen niet de doorslag kunnen geven. In casu zou het verdedigbaar zijn dat het onderbrengen van een aanzienlijk deel van het landelijk gebied inclusief de kernen Galder en Strijbeek van de gemeente Nieuw-Ginneken bij de «groene gemeente» zou kunnen worden overwogen gezien de specifieke kwaliteiten van het betreffende gebied.

Kan worden toegelicht hoe de ecologische hoofdstructuur (EHS) zich uitstrekt en welke programma's in uitvoering zijn (of komen) om die kwaliteiten te versterken en veilig te stellen? Welke omvang heeft het buitengebied van Alphen/Riel, Chaam, Baarle-Noord en Nieuw Ginneken, welk deel daarvan valt onder de EHS? En welke specifieke maatregelen worden getroffen c.q. zijn in gang gezet om de natuurbestemming te realiseren? Welke voordelen zijn verbonden aan het onder één gemeente laten uitvoeren van de maatregelen resp. welke complicaties treden op als daarbij drie of vier gemeenten zijn betrokken?

In dit verband vinden zij voor dit gebied de verwijzing naar een «juiste mix van grijs en groen» niet 100% overtuigend. Het gaat immers bij zo'n mix vooral om groene functies die bestemd zijn voor (intensieve) recreatie.

Kan worden verduidelijkt waarom de A58 niet is opgenomen als een duidelijke en herkenbare overgang van het stedelijk gebied Breda/Ulvenhout/Bavel resp. het landelijk gebied van Nieuw Ginneken/Alphen-Riel/Chaaam? Is voor wat betreft de werking van rijkswegen als «vanzelfsprekende» begrenzing een onderscheid te maken tussen de kern Bavel (ingeklemd tussen A27 en A58), de kern Ulvenhout (ingeklemd tussen Breda en de A27/A58) en de kern Galder (van Breda gescheiden door de A27/A58) en in hoever is dit fysieke gegeven van betekenis?

Op welke lokaties (ten noorden of ten zuiden van de A27/A58) zal een zelfstandig Nieuw-Ginneken in de toekomstige eigen woningbehoefte voorzien en om welke jaarlijkse aantallen gaat het daarbij in de komende 25 jaar?

Kan, zo vragen de leden van de PvdA-fractie, inzicht worden gegeven in de samenstelling van het woningbestand van Nieuw Ginneken, met name de omvang van de koop -en huursector en welke consequenties een eventuele samenvoeging heeft voor de regels met betrekking tot woningtoewijzing?

De leden van de CDA-fractie zijn het niet eens met de keuze van de kabinet om (geheel) Nieuw-Ginneken bij Breda te herindelen. Zij zien in de

opmerking dat een «fundamentele keuze is gemaakt vóór de versterking van een centrumgemeente boven de versterking van een landelijk gebied» een bevestiging van hun idee dat de regering een eenzijdig stedelijke oriëntatie heeft. Breda heeft de kernen Bavel, Ulvenhout, Galder en Strijbeek op zich niet nodig. In de afweging van deze leden wordt getracht zowel recht te doen aan (de versterking van) het stedelijk als van het landelijk gebied. Mede gelet op hetgeen de leden van de CDA- fractie nog hierna zullen opmerken over de zogenaamde grote groene gemeente, menen deze leden dat er meer argumenten pleiten voor het niet toevoegen van Nieuw Ginneken aan Breda, dan omgekeerd. Deze leden zien op voorhand geen harde argumenten om naast het grondgebied van de gemeente Teteringen (delen van) de gemeente Nieuw-Ginneken aan Breda toe te voegen. Met de regering zien zij overigens de nadelen van splitsing van deze gemeente. Zij verzoeken de regering een kwantitatieve onderbouwing te geven ten aanzien van de lokatie Bavel-Dorst. Bij voldoende harde onderbouwing sluiten zij steun voor een grenscorrectie ten aanzien van de lokatie Bavel-Dorst bij de gemeente Breda niet uit. Een eventuele verwevenheid van de daar te ontwikkelen bouwlokatie met de huidige kern Bavel zal wellicht het geval zijn, maar voorshands menen de leden van de CDA- fractie dat een en ander niet op voorhand zou moeten leiden tot een toevoeging van deze kern aan Breda. Ook hiervoor verwijzen zij naar hun nadere argumenten met betrekking tot de vorming van een grote groene gemeente verder in het verslag.

In afwijking van de provinciale ontwerp-regeling stelt de regering voor niet alleen de kern Bavel, maar de gehele gemeente Nieuw-Ginneken aan Breda toe te voegen. De leden van de VVD-fractie vragen of de regering nader kan aangeven welke mogelijkheden er in Bavel zijn om lokaties voor woningbouw te ontwikkelen in verband met de milieuzoneringen rond de A-27, de vliegbasis Gilze-Rijen en de aanwezige vuilnisbelt (Bavel-Dorst). Is er op de vuilnisbelt alleen huisafval gestort of is er ook sprake van ander afval? Zo ja, welk? De gemeenten Chaam, Nieuw Ginneken en Alphen en Riel hebben te kennen gegeven een grote groene gemeente te willen vormen, eventueel met Baarle-Nassau. De regering wijst deze variant af. Ze geeft de voorkeur aan een versterking van het stedelijk gebied boven een versterking van het landelijk gebied. De leden van de VVD-fractie vinden deze argumentatie mager. Een verduidelijking van de argumenten is op zijn plaats. Wat is de toegevoegde waarde van de kernen Ulvenhout, Galder en Strijbeek voor Breda? Voorts vragen zij de regering in te gaan op de financiële positie van de voorgestelde grote groene gemeente (eventueel zonder Baarle-Nassau).

Ten aanzien van de voorgestelde toevoeging van Nieuw-Ginneken aan Breda hebben de leden van de D66-fractie een aantal vragen. Deze leden vragen of het noodzakelijk is een sterke hiërarchie aan te brengen (zoals gesuggereerd) tussen versterking van de centrumstad en vergroting van de landelijke gemeenten.

Deze twee doelstellingen zijn zeer wel verenigbaar en verdedigbaar vanuit de notie dat sterke groene gemeenten ook in het belang van de steden zijn als contra-punt en tegenwicht en als sterke overlegpartner. Concreet vragen deze leden of het werkelijk noodzakelijk is de grote groene gebieden onder de steden onder het stedelijk beheer te brengen.

De ruimtelijke behoefte van Breda in combinatie met de factoren sociaal-maatschappelijk en economisch draagvlak wijzen echter wel in de richting van samenvoeging van een belangrijk deel van Nieuw-Ginneken met Breda. Een niet onbelangrijk punt daarbij is wel welke beperkende rol het vliegveld Gilze-Rijen en de geluidszone spelen respectievelijk de vuilstort. Hoe groot zal de lokatie Bavel worden?

De leden van de D66-fractie vragen echter of de afsplitsing van de kernen Galder en Strijbeek en de buitengebieden van de gemeente

Nieuw-Ginneken, en de samenvoeging daarvan met de Grote Groene Gemeente (GGG) een zinvolle versterking van laatstgenoemde zou kunnen zijn. Met alle algemene en door deze leden onderschreven bezwaren tegen een splitsing, zou hiermee zowel aan de ruimtelijke behoefte van Breda en Bavel als aan de bestaande verwevenheid van Ulvenhout en Breda recht worden gedaan. Hoe beoordeelt de regering deze knip, in aanmerking genomen dat Nieuw-Ginneken «zuid» behoort tot de ecologische hoofdstructuur, waardoor woningbouw uitgesloten is en dit gebied voor Breda uit ruimtelijk oogpunt dus niet van belang is.

Uiteraard zal het eindoordeel over toedeling van Nieuw-Ginneken rekening moeten houden met de omvang van de Grote Groene Gemeente, die voldoende levenskrachtig zal moeten zijn.

Is de regering van oordeel dat een eventuele zelfstandigheid van Baarle-Nassau zou moeten leiden tot heroverweging met betrekking tot de Grote Groene Gemeente, bijvoorbeeld wat betreft Nieuw-Ginneken en/of Gilze?

In dit verband zouden de leden van de D66-fractie graag een nadere toelichting krijgen op de veronderstelling dat toevoeging aan Breda van dit deel van Nieuw-Ginneken bijdraagt aan een optimale mix tussen grijs en groen in de stad Breda. Is de juiste mix van grijs en groen gebonden aan gemeentegrenzen? Wordt met een stedelijke mix van grijs en groen niet veeleer gedoeld op intensieve recreatie-gebieden in of nabij de stad en minder op de ecologische hoofdstructuur?

De huidige cohesie tussen het aan elkaar grenzende Ulvenhout en Breda en het belang van Bavel als bouwlocatie voor Breda rechtvaardigen de samenvoeging van beide met deze centrum-gemeente.

De leden van de fractie Groep Nijpels willen gaarne een nadere toelichting van de staatssecretaris op de toevoeging van de hele gemeente Nieuw-Ginneken bij Breda. Zij betwijfelen of de locatie Bavel wel geschikt is voor de ruimtelijke uitbreiding van Breda. Allereerst is er sprake van een vuilstortlocatie. Dient voor deze locatie geen MER-procedure gevolgd te worden?

Welk belang heeft de toedeling van de hele gemeente Nieuw-Ginneken voor Breda, afgezien van de groei van het inwoneraantal?

Wat betreft de gemeente Breda onderschrijven de leden van de RPF-fractie de noodzaak om de stad Breda meer mogelijkheden te bieden voor bedrijfsterrein en woningbouwlocaties. De kernen Bavel en eventueel Ulvenhout (van de gemeente Nieuw-Ginneken) zijn hier geschikt voor omdat zij ook nu al sterke relaties en samenhang met Breda hebben, en omdat zij de geplande woningbouwlocaties hebben die noodzakelijk zijn voor de stad Breda. Wat echter de kernen Galder en Strijbeek betreft, willen deze leden de staatssecretaris vragen waarom zij hier niet het provinciale voorstel heeft gevolgd. Door deze kernen bij de landelijke gemeente Baarle-Nassau te voegen, ontstaat een sterke landelijke gemeente waarbij Galder en Strijbeek hun landelijke karakter behouden. Deze kernen hebben weinig toe te voegen aan de nieuwe gemeente Breda. Deze leden zien dan ook geen aanleiding om de hele gemeente Nieuw-Ginneken bij Breda te voegen.

De staatssecretaris geeft in de memorie van toelichting aan dat de prioriteit ligt bij versterking van de centrumgemeente boven de groene gemeente en dat splitsing ongewenst is. Creëert zij hier geen valse tegenstelling? De leden van de RPF-fractie zouden graag willen weten of deze splitsing niet naar twee kanten versterkend kan werken, namelijk ruimte voor uitbreiding van de stad Breda door middel van grenscorrecties bij Bavel (en eventueel Ulvenhout), en versterking van het landelijk gebied door Galder en Strijbeek landelijk te houden. Tot slot vragen deze leden de staatssecretaris of het argument dat het gewenst is dat Breda als

centrumstad het beheer van zijn directe grensgebied met België krijgt, een voldoende inhoudelijk argument is, en geen subjectief argument.

De leden van de SGP-fractie vragen in hoeverre het met het oog op de behoefte aan woningbouw en/of bedrijvenvestiging voor Breda nodig is het gehele gebied van Nieuw-Ginneken toe te voegen aan Breda. Kan niet worden volstaan met Bavel? Deze leden hebben geconstateerd dat Nieuw-Ginneken niet onwelwillend is om gebiedsdelen af te staan voor zover daar reële mogelijkheden zijn voor woningbouw en/of bedrijvenvestiging voor Breda. Maar is de regering niet met hen eens dat voor het overige de gemeente Nieuw-Ginneken qua karakter veel beter past bij Chaam en Alphen en Riel?

De leden van de GPV-fractie stellen vast dat de regering Nieuw-Ginneken geheel bij Breda voegt. Deze leden zijn van de juistheid van die keuze niet overtuigd. Immers zowel de gemeente Nieuw-Ginneken als de provincie Noord-Brabant hebben zich uitgesproken voor varianten waarbij Nieuw-Ginneken geheel of gedeeltelijk op zou gaan in een grote groene gemeente. De leden van de GPV-fractie vragen of het voor de ruimtelijke ontwikkeling van Breda nodig is om Bavel in zijn geheel aan Breda toe te voegen of dat kan worden volstaan met de noordrand van Bavel waar woningbouw is voorzien. Voorts vragen deze leden of de geplande woningbouw geheel of gedeeltelijk in het stedelijk gebied van Breda ligt. Bestaan er nog onzekerheden over de mogelijkheden om op deze locatie woningen te bouwen? De leden van de GPV-fractie vragen de regering voorts uiteen te zetten welke zelfstandige betekenis Ulvenhout voor de ruimtelijke ontwikkeling van Breda heeft in de komende 25 jaren. Zij stellen die vraag omdat Nieuw-Ginneken niet of althans niet geheel op de noord-zuid en oost-west gerichte economische ontwikkelingsassen ligt. Ook de opvatting van de toenmalige staatssecretaris dat Nieuw-Ginneken (zuid) ruimtelijk niet nodig is voor Breda speelt een rol bij de beoordeling van de voorgestelde toevoeging van geheel Nieuw-Ginneken aan Breda. De leden van de GPV-fractie kunnen zich niet zonder meer vinden in de hiërarchie die de regering in haar afweging aanbrengt tussen de keuze voor vergroting van de landelijke gemeenten en de keuze centrum-gemeenten. Ook het karakter van het gebied en de bestaande samenhang met omliggende gebieden moet volgens deze leden serieus in de afweging worden betrokken. Temeer nu het gemeentelijke en het provinciale bestuur op dit punt een duidelijke voorkeur hebben laten blijken. Zij hebben de indruk dat terzake het argument van schaalvergroting onevenredig veel gewicht in de schaal heeft gelegd en vragen de regering daarom te beargumenteren waarom Nieuw-Ginneken (zuid) gelet op het sociaal-culturele karakter van dit gebied beter bij Breda kan worden gevoegd dan bij een eventueel te vormen groene gemeente die veel landschappelijke en natuurwaarden met Nieuw-Ginneken (zuid) gemeen zou hebben. Is het niet wenselijk dat de herinrichting van het landschappelijk gebied ten zuiden van Breda en Tilburg neergelegd wordt bij een sterke plattelandsgemeente gelet op de natuurlijke samenhang en de grote overeenkomsten van functies en sociaal-economische kenmerken in dit gebied? Betekent toevoeging van Nieuw-Ginneken (zuid) aan de gemeente Baarle-Nassau voorts niet dat het draagvlak van deze gemeente aanzienlijk kan worden versterkt? De leden van de GPV-fractie vragen voorts welke betekenis de regering hecht aan de uitslag van een referendum in dit gebied waarbij 97% van de kiezers zich uitsprak voor de vorming van een grote groene gemeente? De leden van de GPV-fractie vragen voorts een reactie te geven op de op 1 oktober 1991 uitgebrachte rapporten van de KUB «Streeksgewijze herindeling en de haalbaarheid van een groene gemeente» en van Verkuyl «Onderzoek naar planologische samenhang van een sterke groene gemeente». Heeft dit alternatief een serieuze kans gemaakt? Zo ja, op grond van welke overwegingen is

dit alternatief, dat in het gebied toch breed wordt ondersteund, niet in het voorstel van wet overgenomen?

Over het nut van samenvoeging van de gemeente Nieuw-Ginneken bij Breda, hebben de leden van de SP-fractie grote twijfels. Het enige gebied dat geschikt is voor woningbouw is de gemeente bereid af te staan aan de gemeente Breda. De andere locatie is voor woningbouw vrijwel volledig ongeschikt vanwege een voormalige vuilstortplaats en een aanvliegroute. Waarop is de totale verwevenheid van Ulvenhout met Breda gebaseerd?

d. Hazeldonk/kerkdorp Schijf

De leden van de PvdA-fractie kunnen zich vinden in de overgang van de A16-corridor en met name het bedrijventerrein Hazeldonk van Rijsbergen naar Breda.

Zij gaan er daarbij van uit dat Justitie geen verplichting is aangegaan om – in het kader van de komst van een Asielzoekerscentrum – het desbetreffende gebied bij de gemeente Rijsbergen te laten.

Kan op dit punt opheldering worden verschaft? Welke activiteiten heeft Justitie in de richting van Binnenlandse Zaken ondernomen om de gemaakte afspraken na te komen? Voelt Binnenlandse Zaken een «morele binding» om deze afspraken naar letter en geest na te komen en zo neen, waarom niet?

Twijfels hebben deze leden bij de overgang van de kern Hazeldonk naar Breda. Waarom is hier een kern van de gemeente Rijsbergen afgesplitst? Welke dwingende redenen zijn aan te voeren voor deze uitzondering op de hoofdregel dat gemeenten bij voorkeur in hun geheel bij een samenvoeging worden betrokken? Maakt het gebied van de kern Hazeldonk deel uit van de ecologische hoofdstructuur en van een landinrichting? Zo ja, ligt het uit dat oogpunt niet meer voor de hand het landelijk gebied binnen één gemeente te houden? Bestaan plannen om ook aan de westzijde van de A16 ruimte te maken voor economische bedrijvigheid en/of voor uitbreiding van de verkeersinfrastructuur?

Zou de westelijke zijde van de rijksweg (inclusief de sloot) bruikbaar zijn als herkenbare nieuwe gemeentegrens?

Welke mogelijke complicaties roept het eventueel bij Rijsbergen laten van de kern van Hazeldonk op? Kan tevens worden aangegeven welke financiële belangen (qua kosten en opbrengsten) voor de betrokken gemeenten gemoeid zijn met de ene of andere indeling van het bedrijventerrein?

Kan nog eens worden toegelicht wat het beslissende verschil is tussen een «grenscorrectie» (waarbij een woonkern en een economische kern zijn betrokken) en een «splitsing» van een gemeente?

In welke mate spelen beheers- en veiligheidsaspecten mede een rol bij de voorgestelde overgang van Hazeldonk naar Breda?

Geldt in het algemeen dat voorzieningen met een bovenlokale functie binnen een kleinere gemeente als het enigszins mogelijk is overgaan naar een centrumgemeente? En kan worden verduidelijkt of Hazeldonk een bovenlokale, regionale of provinciale functie vervult?

Kan de regering een nadere toelichting geven op de door haar geziene noodzaak om het gebied Hazeldonk bij de gemeente Breda te voegen? Voorshands zien de leden van de CDA-fractie geen materiële meerwaarde, temeer daar de zogenaamde corridor niet zal leiden tot een uitbreiding van de bedrijvenlocaties voor de gemeente Breda. Deze leden zien derhalve op voorhand geen overtuigende argumenten om dit gebied bij de gemeente Rijsbergen weg te halen, (juist) gezien de problematiek van de openbare orde in relatie tot het aanmeld- en asielzoekerscentrum in de huidige gemeente Rijsbergen.

Uit de antwoorden op schriftelijke vragen van de CDA-fractie aan de minister van Justitie blijkt dat bij de vestiging van het Aanmeldcentrum de toenmalige minister van Justitie de toezegging heeft gedaan zich in te spannen om de grensovergang Hazeldonk en het AC onder één gemeentelijk beheer te houden, vanuit het belang van de openbare orde en veiligheid. Ook blijkt uit deze antwoorden dat in het onderhavige wetsvoorstel aan de wijze van behartiging van de zorg voor openbare orde en veiligheid niet die uitwerking kon worden gegeven, zoals die in de overeenkomst met de gemeente Rijsbergen destijds voor ogen stond. De leden van de CDA-fractie menen met het oog op een betrouwbare overheid dat overeenkomsten die worden gesloten niet te licht moeten worden opgevat. Zij zijn dan ook uitermate ontstemd dat volgens informatie die deze leden tijdens de hoorzitting van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken verkregen, de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken aan de vertegenwoordigers van de gemeente Rijsbergen zou hebben meegedeeld dat de overeenkomst voor haar geen waarde had omdat deze onder haar voorgangers tot stand was gekomen. Gaarne vernemen zij een nadere reactie van de regering op deze gang van zaken.

Voorts zouden de leden van de CDA-fractie een nadere argumentatie willen vernemen van de regering op het gegeven dat in de voorstellen eveneens het buurtschap Hazeldonk/Diunt met als bestemming ecologische en agrarische hoofdstructuur overgaat naar de gemeente Breda. De bewoners (veel agrariërs en met name boomkwekers) zijn sociaal en maatschappelijk aangewezen op Rijsbergen. De leden van de CDA-fractie zouden willen vernemen in hoeverre bij de voorstellen sprake is van een grensbeloop dat aansluit bij maatschappelijke en bestuurlijke samenhang.

De regering stelt voor Hazeldonk (thans Rijsbergen) toe te voegen aan Breda. De gemeente Rijsbergen heeft de zorg voor de handhaving van de openbare orde rondom de grensovergang. Daarnaast is in Rijsbergen een aanmeldcentrum (AC) voor asielzoekers gevestigd. Het is de leden van de VVD-fractie gebleken dat de gemeente Rijsbergen aan het Ministerie van Justitie waarborgen heeft gevraagd voor de continuïteit van beleid in het grensgebied. In verband daarmee is een overeenkomst met dat ministerie gesloten, dat tot doel heeft de handhaving van de openbare orde in het grensgebied Zundert/Rijsbergen in één hand te houden.

Ten aanzien van deze kwestie hebben de leden van de VVD-fractie de volgende vragen. Heeft het Ministerie van Binnenlandse Zaken overleg gevoerd met het Ministerie van Justitie over de onderhavige herindeling? Zo neen, waarom niet? Zo ja, wat was de reactie? Is het juist dat het Ministerie van Justitie de handhaving van de openbare orde in het grensgebied Zundert/Rijsbergen in één hand wil houden?

Hoe kijkt het Ministerie van Binnenlandse Zaken aan tegen de samenwerkingsovereenkomst van 1 februari 1996? Welke ervaringen zijn inmiddels opgedaan met de politiezorg in dat gebied?

Ingevolge het wetsvoorstel zal het buurtschap Diunt, gelegen in een agrarisch gebied, bij Breda worden gevoegd. Kan de regering nader argumenteren waarom dit buurtschap aan Breda wordt toegevoegd? Dit buurtschap is 14 kilometer verwijderd van Breda, en maar drie van Rijsbergen. De leden van de VVD-fractie vragen dan ook of een samengaan met Rijsbergen niet veel meer voor de hand ligt, gelet op de sociaal-economische oriëntatie. Heeft de regering bij haar besluit de afstand tot de gemeenten meegewogen?

De leden van de VVD-fractie vragen of Diunt nodig is voor het financiële en bestuurlijke draagvlak van Breda?

Deze leden krijgen gaarne een reactie van de regering ten aanzien van de wens van de bewoners van Diunt om bij Rijsbergen te horen.

In het algemeen vragen de leden van de VVD-fractie welke ruimtelijke uitbreidingslokaties Hazeldonk Breda heeft te bieden.

De leden van de fractie van D66 steunen de redenering dat het bedrijventerrein, mede gezien de bredere bestuurlijke- en veiligheidsaspecten, onder de integrale regie van Breda zou moeten vallen, en gaan akkoord met de grenscorrectie – in feite echter een splitsing! – met betrekking tot Rijsbergen. Wel vragen zij hoe breed de zone rondom Hazeldonk moet zijn, en dit m.n. aan de westzijde. Is, gezien de te verwachten verdere ontwikkeling van de oostzone als bedrijventerrein, er niet veel te zeggen voor de voorstellen, zoals onder meer door de D66-afdelingen Rijsbergen, Zundert en Breda gedaan, om de (groene) agrarische zone ten westen van de A-16 toe te wijzen aan de nieuwe gemeente Rijsbergen/Zundert?

Ten slotte informeren de leden van de fractie van D66 naar de opstelling van de regering ten aanzien van de door de gemeente Rijsbergen gemaakte opmerkingen over de wenselijkheid van goede politieke aansturing van het gehele gebied, inclusief het AC in Rijsbergen. Deze leden zijn op dit punt overigens van opvatting dat de regionale politieke samenwerking hiervoor voldoende geëquipeerd moet worden geacht. Wat is het standpunt van de staatssecretaris met betrekking tot het kerkdorp Schijf?

De leden van de fractie Groep Nijpels willen de problematiek rond Hazeldonk onder de aandacht van de staatssecretaris brengen. Zij hebben er geen problemen mee als Hazeldonk wordt toegevoegd aan de gemeente Breda. Wel willen zij aandacht vragen voor de positie van het buurtschap Diunt en haar inwoners. Het buurtschap is voor haar voorzieningen georiënteerd op de kern Rijsbergen. Is het niet voor de hand liggend dit buurtschap op te laten gaan in de nieuwe gemeente Zundert? De woordvoerder van de gemeente Breda, zo bleek tijdens de hoorzitting, was niet van het bestaan van Diunt op de hoogte. Het lijkt de leden van deze fractie onjuist om de inwoners van dit buurtschap afhankelijk te maken van het voorzieningen aanbod van de gemeente Breda. Ouderenzorg en kinderopvang zijn nu binnen «handbereik». Bij toedeling aan de gemeente Breda zal de dienstverlening door overheid en gesubsidieerde sector drastisch verslechteren.

De leden van de SGP-fractie vragen een nadere argumentatie om het bedrijvengebied Hazeldonk bij Breda te voegen. Voorts vragen zij in hoeverre de afstand tot het centrum van Breda een belemmering kan zijn in de sfeer van de hulpverlening. Deze leden vragen verder in hoeverre een wijziging in de indeling van Ulvenhout (bij de «Groene gemeente») gevolgen heeft voor de indeling van Hazeldonk bij Breda. Deze leden kunnen zich overigens voorstellen dat de economische belangen die hier in het geding zijn ook kunnen worden behartigd via intergemeentelijke samenwerking.

Bij de leden van de SGP-fractie is onduidelijk wat er precies met het kerkdorp Schijf (tussen Zundert en Rucphen) gebeurt. Zij vragen de reactie van de regering op de kritiek van Zundert dat Schijf onverwacht in de herindeling is betrokken zonder dat daarover het voorgeschreven open overleg is gevoerd en zonder onderzoek door een commissie van onafhankelijke deskundigen.

De leden van de GPV-fractie kunnen zich voorstellen dat de regering gekozen heeft voor de toevoeging van de corridor-Hazeldonk aan de gemeente Breda. Daarmee is enerzijds verzekerd dat de gemeente Breda grenst aan België en anderzijds dat de A16 voor een groter deel op het grondgebied van de gemeente Breda ligt hetgeen wenselijk is voor de verdere economische en stedelijke ontwikkeling van Breda. Welke precies de voordelen zijn van een verdere uitbreiding van het directe grensgebied

van de gemeente Breda met België is voor deze leden nog onduidelijk. Een nadere onderbouwing van die beslissing zouden deze leden op prijs stellen.

2.1.2. Tilburg

De leden van de PvdA-fractie vragen wat de regering indertijd concreet heeft gedaan met het streven van Tilburg om te komen tot de status van «kaderwetgebied».

Kan (nog eens) worden verduidelijkt welke ruimtelijke ontwikkeling voor de regio Tilburg vrijwel zeker vastligt en voor welke periode die is geraamd resp. over welke latere ruimtelijke ontwikkeling nog discussie loopt en welke ramingen en «claims» daarin zijn ingebracht door de gemeente Tilburg, de omliggende gemeente, de regio en de provincie.

Waarom is ervan afgezien ten westen van Tilburg een grenscorrectie door te voeren ten behoeve van de eventuele aanleg van een randweg? Hoe concreet zijn die plannen?

De leden van de CDA-fractie beoordelen ook de gekozen ruimtelijke uitbreiding van de gemeente Tilburg in het wetsvoorstel als te groot-schalig. Zij willen in hun afweging uitgaan van de knelpuntenbenadering. Deze leden zijn overtuigd van de aanwezigheid van met name ruimtelijke knelpunten, gelet op de regionaal stedelijke knooppuntfunctie en de grote behoefte aan lokaties voor kantoren en bedrijven. Gelet op het enorm hoge werkloosheidspercentage in de stad Tilburg hebben ook de leden van de CDA-fractie oog voor de noodzaak om te komen tot oplossingen voor dit knelpunt. De voorstellen van de regering gaan naar de mening van deze leden echter veel verder dan nodig is, uitgaande van de knelpunten die samenhangen met de behoefte aan woningbouw en bedrijven. In dit verband vragen zij de regering om de actuele stand van zaken met betrekking tot harde woningbouwcijfers van de gemeente Tilburg. Gaarne willen de leden van de CDA-fractie in dit verband een reactie van de regering op het gegeven dat uitgaande van het Trendrapport 1995, Tilburg conform het provincievoorstel ruim voldoende kan voorzien in woningbehoefte en behoefte aan bedrijventerreinen tot het jaar 2020.

In het wetsvoorstel wordt gekozen voor het samenvoegen van de gemeenten Tilburg, Berkel-Enschot, Goirle en Udenhout.

Het provinciale voorstel beperkte zich tot samenvoeging van Tilburg en Berkel-Enschot. De leden van de VVD-fractie staan kritisch ten opzichte van het toevoegen van Goirle en Udenhout aan Tilburg. Gaarne krijgen deze leden op een aantal punten een nadere argumentatie. Welke mogelijkheden heeft de gemeente Tilburg om op eigen grondgebied te bouwen (woningen en bedrijven)? Als Berkel-Enschot wordt toegevoegd aan Tilburg, is dan de ruimtenood van Tilburg opgelost? Met andere woorden is het juist dat Tilburg na samenvoeging met Berkel-Enschot tot 2017 op eigen grondgebied het gewenste aantal woningen kan bouwen? Graag willen de leden van de VVD-fractie nader worden geïnformeerd over de ruimtelijke problematiek van de gemeente Tilburg de komende 25 jaar. Wat is de werkelijke woningbehoefte en behoefte aan bedrijventerreinen tot het jaar 2020, gelet op het Trendrapport 1995?

Ook de noden en behoeften van de centrumgemeente Tilburg worden door de leden van de fractie van D66 onderkend.

Deze liggen zowel op ruimtelijk terrein (al kan veel nog worden gebouwd op eigen grondgebied), als op het vlak van de sociaal-economische problematiek (werkloosheid, sociale kaart van Tilburg, belang economische functie).

Wat betreft het draagvlak herhalen deze leden de bij Breda gestelde vraag naar de uitwerking hiervan, mede in het licht van de door de Financiële Verhoudingswet bewerkte grotere financiële rechtvaardigheid tussen stad en rand.

Deze leden onderkennen het belang van een aansluiting van Udenhout en Berkel-Enschot voor de bouwbehoefte van Tilburg. Van doorslaggevend belang hierbij is de noordoostelijke bouwstrook, evenals de ligging van het toekomstige station Berkel-Enschot. Hoe zeker is dit station overigens?

Ook de reeds thans aanwezige verwevenheid van Berkel-Enschot en Udenhout en de toekomstige verwevenheid is een belangrijk element. Kan de regering aangeven op welke termijn deze noordoostelijke bouwstrook zich zal materialiseren? Dit met name gezien de door de leden van de D66-fractie tijdens de rondrit gesignaleerde mogelijkheden/alternatieven voor woningbouw in de zuidoosthoek op eigen grondgebied. Kan het argument tegen spoedige bebouwing – afstand tot het centrum – niet iets worden gerelativeerd, gezien de afstand van andere delen van Tilburg tot het centrum?

Hoeveel woningen zullen exact door samenvoeging van Berkel-Enschot en Udenhout met Tilburg gebouwd kunnen worden?

Evenals rondom de gemeente Breda bespeuren de leden van de fractie Groep Nijpels een aantal knelpunten. Qua aard vertonen ze een opvallende gelijkenis met de problemen rond Breda.

Zij erkennen dat het zeer legitiem is om in Tilburg te dromen van opschaling tot vijfde stad van Nederland, maar dat het even legitiem is om vanuit de randgemeenten te pleiten voor andere oplossingen dan bij te dragen aan deze droom.

De leden van de SP-fractie kunnen niet instemmen met de groot-scheepse annexatievoorstellen van verschillende buurgemeenten door Tilburg. Zij zien in geen van de opgesomde redenen voor samenvoeging van Tilburg en Goirle noodzakelijkheid tot samenvoeging.

Dat de geplande woning bouw in Goirle en bedrijventerreinen bestemd zijn voor het gehele stedelijke gebied geeft juist eerder aan dat gemeentelijke herindeling voor woningbouw en bedrijventerreinontwikkeling dus niet nodig is.

a. Berkel-Enschot

De leden van de CDA-fractie willen in hun beoordeling ten aanzien van Berkel-Enschot aansluiten bij de benadering van de provincie. Enerzijds is naar de mening van deze leden duidelijk dat er voor wat betreft de gemeente Berkel-Enschot geen sprake is van bestuurlijk-juridische knelpunten. Anderzijds biedt het samenvoegen van de huidige gemeente Berkel-Enschot bij de gemeente Tilburg, Tilburg volgens de provincie voldoende woningbouw- en bedrijfslokaties voor de komende 25 jaar. Dat wil niet zeggen dat dan per definitie overgegaan zou moeten worden tot samenvoeging; een traditie van constructief samenwerken door een naburige gemeente mag in de ogen van deze leden niet «bestraft» worden met samenvoeging. «Draagvlak» en «aaneensluitend stedelijk gebied» zijn in de ogen van de leden van de CDA-fractie geen zelfstandige argumenten om tot gemeentelijke herindeling over te gaan. Afgezien van de vraag of zulks het geval is geweest, ziet de provincie het gebied ten noorden/noordoosten van Berkel-Enschot als belangrijke lokatie voor woningbouw-ontwikkeling en bedrijvigheid voor vooral Tilburg. Hierdoor zal Berkel-Enschot op termijn ingeklemd raken tussen verstedelijkt gebied. Het noordoosten vormt immers de belangrijkste verstedelijkingsrichting voor Tilburg, terwijl tegelijkertijd een eventuele grenscorrectie onvoldoende tegemoet komt aan de knelpunten van de gemeente Tilburg. De leden van

de CDA-fractie beoordelen de argumenten om tot samenvoeging van Berkel-Enschot en Tilburg te komen daarom als zwaarwegend.

De leden van de VVD-fractie stemmen in met het toevoegen van Berkel-Enschot aan Tilburg.

De gemeenten Udenhout en Berkel-Enschot wensen zelfstandig te blijven of aan te sluiten bij respectievelijk de gemeente Loon op Zand en Oisterwijk. Samenvoeging van beide suburbane gemeenten met de stad Tilburg is volgens het lid Hendriks ongewenst. De stad Tilburg kan binnen haar huidige gemeentegrenzen ruim 225 000 inwoners huisvesten. In de eerdergenoemde brief van de bewonersgroep Berkengaarde uit Berkel-Enschot is dit feit zeer treffend onderbouwd. Om de eigen identiteit van Udenhout en Berkel-Enschot te blijven garanderen lijkt hem samenvoeging van Berkel-Enschot met de moedergemeente Oisterwijk (waarvan het eertijds is afgescheiden) en samenvoeging van Udenhout (conform de eigen wens) met Loon op Zand een goede oplossing. Zo zullen twee sterke suburbane gemeenten aan de noord- en oostzijde van de grote stad Tilburg hun regionale functie samen met Goirle, Gilze en Rijen en Dongen beter kunnen vervullen.

b. Udenhout

De leden van de PvdA-fractie vragen of de gemeente Udenhout in het (recente) verleden pogingen heeft ondernomen om een NS-station Udenhout/Berkel-Enschot te realiseren en zo ja, op basis van welke argumenten is dat verzoek gedaan?

Kan nader inzicht worden gegeven in de positie van Udenhout als «een van de snelst groeiende gemeenten van Midden-Brabant»? Hoe heeft die groei zich voltrokken en hoe verhoudt die zich ten opzichte van de overige gemeenten in deze regio. In welke mate heeft Udenhout gebouwd om de woning behoefte van Tilburg op te vangen en in welke mate is Udenhout afhankelijk van de werkgelegenheid die Tilburg biedt?

Deze leden zien een samengaan van Udenhout en Loon op Zand niet als een min of meer voorspelbare reactie om van een samenvoeging met een centrumgemeente te ontsnappen, maar als een op zich verdedigbare keus om een sterk toeristisch-recreatieve gemeente tot stand te brengen. Hoe wordt dat oogmerk beoordeeld? Is een eventueel samengaan van deze twee gemeenten bij de voorbereiding van de plannen steeds de voor de hand liggende keuze geweest of zijn er varianten in discussie gebracht, waarbij ze met andere gemeenten zouden fuseren?

Deze leden hebben kennis genomen van de uitgesproken voorkeur die de inwoners van de kern Biezenmortel hebben voor een overgang naar Esch/Haaren/Helvoirt in het geval Udenhout wordt samengevoegd met Tilburg.

Zij kunnen zich die wens goed voorstellen. Daar staat evenwel tegenover dat de verwantschap met Udenhout ook breed is uitgemeten en het niet zo aannemelijk lijkt dat die verwantschap plotseling weg is als Udenhout en Breda een nieuwe gemeente gaan vormen. Ze zijn bereid op dit punt nog een nadere afweging te maken.

Voor wat betreft de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling valt niet te ontkennen dat Tilburg de grens van de bebouwde kom van Udenhout steeds dichterbij zal naderen. De spoorlijn is wat dat betreft een voor de hand liggende as voor verdere verstedelijking.

Welke cijfermatige berekeningen met betrekking tot woningbouw en bedrijvigheid hanteert de provincie voor het gebied Breda/Berkel-Enschot/Udenhout? Wat zijn min of meer harde cijfers en wat zijn de vooruitzichten voor de daarop volgende periode? Deze leden hebben de indruk dat Udenhout uiteindelijk fysiek vrijwel volledig onderdeel kan gaan vormen van Tilburg. Zo'n uitkomst kan een samenvoeging zeker rechtvaardigen.

Kan worden toegelicht of het nieuwe stedelijk gebied van Berkel-Enschot/Udenhout gunstiger ligt ten opzichte van het centrum van Tilburg dan het nieuwe stedelijke gebied van Tilburg-west.

De leden van de CDA-fractie zien geen concreet knelpunt dat een samenvoeging van de gemeente Udenhout bij Tilburg noodzakelijk maakt. Afgezien van de vraag of het grondgebied van Udenhout in de komende 25 jaar nodig zal zijn voor de realisatie van (Tilburgse) woningbouw en/of bedrijvigheid (zo stelt gedeputeerde staten dat Udenhout geen specifieke rol vervult bij het aanleggen van grote nieuwe bouwlocaties), zijn er naar de mening van deze leden onvoldoende aanwijzingen om een «nieuw geografisch knelpunt» te veronderstellen. Mocht Udenhouts grondgebied ooit nodig zijn als ontwikkelingslocatie dan zien zij niet in waarom men niet in onderlinge samenwerking tot vruchtbare oplossingen kan komen. De leden van de CDA-fractie zijn bovendien van mening dat Udenhout een zeer authentieke plaats is die zich minder goed verhoudt met de gemeente Tilburg. De landelijk-agrarische functie – die Udenhout vervult – dient naar de mening van deze leden behouden te blijven. Zij wijzen ernaast met klem op dat de kern Biezenmortel, een typische agrarische dorpskern binnen de gemeente Udenhout, zelfs in het geheel buiten de stadsregio ligt en ook nooit in het stedelijk gebied zal worden opgenomen.

Ondanks het gegeven dat de leden van de CDA-fractie weinig noodzaak zien, gelet op het ontbreken van bestuurlijk-juridische knelpunten, om de zelfstandigheid van de gemeente Udenhout ter discussie te stellen, zijn deze leden bereid welwillend te kijken naar het provinciale voorstel. Een eventuele samenvoeging met de gemeente Loon op Zand zal een versterking betekenen van het beheer en de ontwikkeling van de omvangrijke natuurgebieden in het gebied: De Loonse en Drunense Duinen, Landgoed Huis ter Heide, De Brand en de Leemputten. Beide gemeenten kennen ook een gemeenschappelijke hoofdfunctie, te weten natuur en recreatie. Voor wat betreft karakteristiek passen deze beide gemeenten meer bij elkaar. De leden van de CDA-fractie zullen hierop nog nader ingaan bij hun commentaar op de voorstellen met betrekking tot Loon op Zand.

De leden van de VVD-fractie vragen in hoeverre Udenhout een bijdrage kan leveren aan het oplossen van de ruimtenood van Tilburg, gelet op de hoge natuurwaarden in dat gebied. Beletten deze waarden niet een stedelijke verwevenheid met Tilburg? Op welke wijze wordt versterking van het draagvlak van Tilburg bevorderd door Udenhout bij Tilburg te voegen?

Deze leden vragen de regering in te gaan op het samengaan van Udenhout met Loon op Zand, twee groene agrarische gemeenten. Kan de regering nader aangeven welke criteria zij hanteert bij het afwijken van het advies van de provincie?

Hoe verhoudt de passage in de memorie van toelichting, waarin is gesteld dat Tilburg heeft aangedrongen op samenvoeging met Udenhout, zich met opmerkingen van de burgemeester van Tilburg, gedaan op de hoorzitting van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken, dat Tilburg Udenhout thans niet nodig heeft?

Wat betreft de eventuele hiërarchie van uitgangspunten in een gebied, spreken de leden van de D66-fractie zich uit voor versterking van de landelijke gemeenten rondom Tilburg als (bestuurs)krachtige partners en contra-punt tot de stad. In het onderhavige geval stelt zich de vraag of het tussengebied tussen Waalwijk en Tilburg hier absoluut een versterking van Loon op Zand/Kaatsheuvel met Udenhout behoeft.

Deze leden hebben immers met interesse kennis genomen van zowel de voorstellen van de provincie voor samenvoeging van Loon op Zand en Udenhout, als van de uitwerking daarvan door de twee betrokken

gemeenten. Een argument voor deze samenwerking is dat zij als het ware een «schil» vormen rond het landschappelijk zeer waardevolle groene tussengebied. Echter, de reeds genoemde bouwstromen naar Noordoost Tilburg (deels reeds op eigen gebied) en de samenhang Berkel-Enschot-Udenhout dingen af op deze optie.

De vraag van deze leden is of er stedenbouwkundig een groene buffer te vormen zou zijn tussen Noordoost-Tilburg en Udenhout, alsmede een daarmee samenhangende noordelijke ontvlechting van Berkel-Enschot en Udenhout door middel van een grenscorrectie.

Van het antwoord op deze vraag zal mede de definitieve positiebepaling van de fractie afhangen.

Als – niet onbelangrijk – detailpunt wordt aandacht gevraagd voor de kern Biezenmortel. Hoewel de inwoners van Biezenmortel duidelijk hebben aangegeven tot een «zelfstandig» Udenhout-Loon op Zand te willen behoren, stelt zich de vraag of, gezien de logica op de kaart, de toewijzing van Biezenmortel aan Haaren een redelijke optie zou zijn. Bewoners van deze kern hebben zich hiervoor – als tweede optie – uitgesproken.

De leden van de fractie Groep Nijpels wijzen op het feit dat de provincie voorstelde om de gemeenten Loon op Zand en Udenhout samen te voegen. Beide gemeenten hebben overeenkomstig dat perspectief en overeenkomstig de uitgangspunten van de Wet Arhi vorm gegeven aan samenvoeging van gemeenten door middel van een proces van onderop.

De leden van de fractie Groep Nijpels zijn van mening dat op deze wijze een vitale gemeente te vormen is buiten het stedelijk gebied.

De staatssecretaris erkent dat de verstedelijking de grens van Udenhout zal naderen, alhoewel Udenhout buiten het stedelijk gebied is gelegen. Is het derhalve niet wenselijk om de grens van het stedelijk gebied te markeren tussen Udenhout en Tilburg?

De leden van de SGP-fractie hebben kennis genomen van de argumentatie met betrekking tot de indeling van Udenhout bij Tilburg. Zij waarderen de duidelijkheid hiervan en constateren dat Udenhout, in tegenstelling tot Berkel-Enschot, geen deel uitmaakt van het centraal-stedelijk gebied. Kan dat geen reden zijn om voor behoud van zelfstandigheid te kiezen? En indien herindeling onontkoombaar is, hoe oordeelt de regering dan over de door de gemeente geuite wens om dan liever bij de nieuwe gemeente Loon op Zand te worden ingedeeld? Deze leden merken verder op dat in elk geval de kern Biezenmortel geen enkele relatie heeft met Tilburg. Kan in elk geval voor deze kern niet een andere oplossing worden gevonden?

De leden van de GPV-fractie hebben bedenkingen tegen de samenvoeging van de gemeente Udenhout met de gemeente Tilburg. Zij vragen de regering nader uiteen te zetten waarom zij voorbijgegaan is aan het stellige advies van de provincie Noord-Brabant om van die samenvoeging af te zien. Waarom is niet volstaan met een eventuele toevoeging van de zuidelijke rand van Udenhout?

De leden van de GPV-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de argumenten die de provincie Noord-Brabant aanvoert voor een samenvoeging van Loon op Zand en Udenhout. Beide gemeenten hebben, zo constateren deze leden, geen overwegende bezwaren tegen deze herindelingsvariant. De leden van de GPV-fractie vragen de regering voorts te reageren op een herindelingsalternatief waarbij Udenhout en Loon op zand (inclusief het gebied van de Drunense heide en de Drunense Duinen) worden samengevoegd.

c. Goirle

Als de redenen voor samenvoeging van Goirle met Tilburg inderdaad zo dwingend zijn, als de regering suggereert, waarom is dan toch bij de voorbereiding overwogen om Goirle te laten samengaan met Hilvarerbeek en Diessen, zo vragen de leden van de PvdA-fractie. Is die variant eerder in de procedure als mogelijkheid ingebracht en zo ja, wanneer en door wie? Welke voor- en nadelen zijn aan een dergelijke optie verbonden.

Deze leden vragen of kan worden aangegeven welke concrete inspanningen Tilburg levert om het landelijk gebied te behouden en te beschermen? Heeft Tilburg – in het kader van de discussie over gemeentelijke herindeling – concreet aangedrongen op een toevoeging van het landelijk gebied of is vrijwel volledig de noodzaak van verdere verstedelijking en economische ontwikkeling centraal gesteld?

Welke ecologische samenhang bestaat er tussen het landelijke gebied van Goirle en dat van de omliggende gemeenten?

Kan in dit specifieke geval worden uitgewerkt welke «versterking van het draagvlak» Goirle oplevert voor Tilburg? In welke opzichten is de relatie Tilburg/Goirle vergelijkbaar met die tussen Den Bosch/Rosmalen en waar liggen de verschillen?

Hoe heeft Goirle zich sinds 1970 qua woningbouw ontwikkeld en is Goirle daarbij als het ware steeds verder het (kwetsbare) landelijke gebied binnengedrongen. Kan eventueel aan de hand van kaartbeelden worden geïllustreerd hoe de verstedelijking tussen zuidelijk Tilburg en Goirle van 1970 tot nu naar elkaar is toegegroeid?

Kan, zo vragen de leden van de PvdA-fractie, een reactie worden gegeven op de zogeheten A58-studie, die door Tilburg naar buiten is gebracht? In welk opzicht komt die studie overeen met het stadsregionale Uitwerkingsplan en in welk opzicht bestaan verschillen? Hoe luidt het inhoudelijke oordeel van gedeputeerde staten op de studie?

Kan met een kaartbeeld worden geïllustreerd wat op Tilburgs resp. Goirles grondgebied de feitelijke bestemming is van deelgebieden in de A58-corridor waar van conflicterende toekomstige bestemmingen sprake is en waar gelijkgestemde opvattingen bestaan met betrekking tot toekomstige bestemmingen? Voert de provincie een actief beleid om voldongen planologische feiten te verhinderen in het licht van een eventuele naderende gemeentelijke herindeling?

Kan worden ingegaan op elk van de volgende twee bezwaren van de gemeente Goirle tegen de gevolgde procedure (zie: de brochure Goirle/Het Bestuur/Deel III):

1. een voorstel van wet inzake gemeentelijke herindeling moet gebaseerd zijn op het rijksbeleid zoals dat gold ten tijde van de vaststelling van de desbetreffende ontwerp-regeling door Provinciale Staten en niet op het nieuwe rijksbeleid en

2. Tilburg had haar standpunt inzake de annexatie van Goirle kenbaar moeten maken voordat Provinciale Staten besloot over de bestuurlijke toekomst van Goirle en dat was op 2-9-'94 en niet op 16-12-'94.

Kan worden toegelicht in welke opzichten de positie van Goirle ten opzichte van Tilburg meer of minder is te vergelijken met die van Vught dan met die van Rosmalen ten opzichte van 's-Hertogenbosch (waarbij deze leden opmerken dat zij – in het verlengde van de commissie-Schampers – een combinatie van 's-Hertogenbosch/Vught/Rosmalen ook verdedigbaar hadden gevonden)? Welke motivering hanteerde de commissie-Schampers voor de aanbevolen samenvoeging van Tilburg en Goirle en zijn daarvoor nog aanvullende argumenten te noemen?

Hoe beoordeelt de regering het belang om ten aanzien van verkeer en vervoer, bedrijvigheid en woningbouw vanuit een gemeentebestuur de essentiële overwegingen te maken en keuzen te doen?

De leden van de CDA-fractie zien geen aanleiding om het voorstel te steunen om de gemeenten Goirle en Tilburg samen te voegen. Hoewel valt te twisten over de vraag of Goirle deel uitmaakt van het centraal stedelijk gebied, achten deze leden dit sowieso geen zelfstandig argument voor gemeentelijke herindeling. Zij zien Goirle als een levenskrachtige gemeente van ongeveer 20 000 inwoners met een eigen dynamiek, die (ook) oog heeft voor de stedelijke problemen van Tilburg. Deze leden wijzen erop dat enige twijfel over de toekomst van Goirle nimmer aan de orde is geweest. In alle voorstellen en besluiten in het voortraject is Goirle als zelfstandige gemeente gehandhaafd. Goirle beschikt over voldoende bestuurskracht om zelfstandig te kunnen voortbestaan en Tilburg heeft Goirle niet nodig voor de opheffing van ruimtelijke knelpunten die zich binnen een periode van 25 jaar zouden kunnen voordoen. Zelfs als de leden van de CDA-fractie de ruimtelijke planvorming rond de A58-zone betrekken bij hun afweging dan is een grenscorrectie, zoals voorzien in het provinciale herindelingsbesluit, voldoende en hoeft die begrenzing niet per se te worden aangepast om toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk te maken.

Deze leden kunnen zich niet aan de indruk onttrekken dat het samenvoegen van Goirle bij Tilburg voor de regering vooral te maken heeft met het verhogen van het inwonertal (c.q. «draagvlak») van de gemeente Tilburg. Los van hun eerdere opmerkingen terzake van het criterium «draagvlak» zouden de leden van de CDA-fractie willen onderstrepen dat allereerst de Financiële Verhoudingswet het instrument is om tegemoet te komen aan de specifieke financiële problemen van centrumsteden. Voorts zouden deze leden graag een reactie willen verkrijgen op berekeningen dat Tilburg – ten gevolge van een gewijzigde samenstelling van de bevolking indien Tilburg met Goirle zou worden uitgebreid – zelfs ca. 1,6 miljoen gulden minder extra zou ontvangen bij de komende herverdeling van gelden uit het gemeentefonds, dan wanneer Goirle niet bij Tilburg zou worden gevoegd.

De leden van de CDA-fractie geven de regering alles afwegend in overweging om op dit punt alsnog het provinciale voorstel te volgen. Wel zouden zij gelet op de opmerking van de zijde van de burgemeester van Goirle tijdens de hoorzitting van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken dat Riel niet noodzakelijk is voor het voortbestaan van Goirle, enige nadere discussie wensen over de toekomstige positie van Riel. De kern Riel ligt dichtbij Goirle en is ook maatschappelijk georiënteerd op Goirle. Een samenvoeging is derhalve niet onlogisch. Tegelijkertijd menen de leden van de CDA-fractie dat de consequenties voor de toekomstige grote groene gemeente in de afweging betrokken dienen te worden. Zij verwijzen in dit kader ook naar het gestelde bij de gemeente Baarle-Nassau, Chaam en Alphen en Riel.

De leden van de VVD-fractie vragen wat de toegevoegde waarde van Goirle is voor Tilburg als het gaat om woningbouw en bedrijfslokaties. Kan Goirle een bijdrage leveren aan het helpen oplossen van de ruimtenood van Tilburg? Welke ontwikkelingen geeft het streekplan voor Goirle aan? Kortom, heeft Goirle mogelijkheden tot bouwlokaties voor Tilburg?

Voorts vragen deze leden naar het standpunt van de regering ten aanzien van een grenscorrectie tussen Tilburg en Goirle. Bedoeld wordt de strook aan de zuidzijde van de A-58, beginnend bij Katsbogten en eindigend met de Blauwe Hoef (een en ander zoals opgenomen in de studie Tilburg 58-Avenue, maart 1996). Overigens voelen de leden van de VVD-fractie niet voor een soms ook wel geopperde mogelijkheid om Goirle verdergaand (ten opzichte van de hiervoor bedoelde grenscorrectie) te splitsen. Evenmin zijn zij overtuigd van de noodzaak om Riel aan Goirle toe te voegen, indien zou worden besloten Goirle zelfstandig te laten. Wat zijn de opvattingen van de regering terzake?

De leden van de D66-fractie vragen of de regering allereerst nog eens kan uitwerken waarom de nieuwe gemeente Tilburg naar haar oordeel gediend is met de landschappelijke gebieden ten zuiden van Goirle?

Bestaat de garantie dat Tilburg het beleid van Goirle terzake zal voortzetten op grond van de bestaande bestemmingsplannen of ook op grond van andere instrumenten of factoren?

Kan de regering exacter aangeven wat de kern van de motivatie is voor samenvoeging van Goirle met Tilburg, gezien de geringe ruimtewinst? Is dat wellicht de meerwaarde op grond van verwevenheid? Wat is echter de daadwerkelijke ruimtelijke meerwaarde van Goirle voor Tilburg? Kan de regering nog nader motiveren waarom niet krachtiger overwogen is de combinatie Goirle, Hilvarenbeek, Diessen, gezien de relatief kleine schaal van Hilvarenbeek en Diessen? Waarom krijgt de verwevenheid Goirle-Tilburg hier voorrang? Zit daar niet een element van inconsistentie in (Goirle Hilvarenbeek «overwogen», maar op grond van de stedelijke verweving toegevoegd aan Tilburg). Kan voor wat betreft Goirle een vergelijking worden gemaakt tussen Vught en Rosmalen waar het gaat om de relatie tot Den Bosch?

Kan het element van de ecologische samenhang van het groene gebied in deze beschouwing worden besproken?

De leden van de fractie van D66 vragen de regering of aan de behoefte van Tilburg op passende wijze tegemoet zou kunnen worden gekomen door een grenscorrectie, in aanmerking genomen dat dit in het gebied rond de A-58 een integrale regie mogelijk maakt. Hoe beoordeelt de regering deze suggestie? Kan de staatssecretaris nader ingaan op de corridor-studie rond de A-58 die recent is gepubliceerd? Wat is het oordeel van gedeputeerde staten hierover?

Met betrekking tot de gemeente Goirle zijn de leden van de fractie Groep Nijpels van mening dat deze gemeente valt onder het begrip vitale gemeente. De gemeente heeft voldoende bestuurlijke kracht om zelfstandig voort te bestaan. Van de argumentatie om deze gemeente op te heffen gaat weinig overtuigingskracht uit. Het lijkt er bij Goirle om te gaan dat er «geherindeeld wordt louter en alleen om het herindelen».

Gaarne vernemen zij van de staatssecretaris argumenten waarom Goirle niet zelfstandig kan blijven. Waarom de gemeente Goirle onvoldoende bestuurskracht heeft om zelfstandig te kunnen voortbestaan?

De leden van de SGP-fractie zijn niet overtuigd door de argumentatie voor samenvoeging van Goirle met Tilburg. Zij vragen overigens of Tilburg zijn uitbreiding niet vooral in noordoostelijke richting zoekt.

De leden van de GPV-fractie zijn van opvatting dat de ruimtebehoefte voor ruimtelijke ontwikkeling van het stedelijk gebied in de eerstvolgende 25 jaren één van de belangrijkste, zo niet het beslissende criterium, is voor uitbreiding van een stedelijk gebied. Deze leden stellen vast dat de samenvoeging van Goirle met de gemeente Tilburg niet (zonder meer) uit dit criterium voortvloeit. Daarnaast zijn ook de toekomstkansen van de gemeente Goirle niet dusdanig ongunstig te noemen dat samenvoeging met Tilburg noodzakelijk is. Nu zowel de gemeente Goirle als de provincie Noord-Brabant van opvatting zijn dat het zelfstandig voortbestaan van Goirle in de toekomst geen problemen op zal leveren ligt naar het oordeel van de leden van de GPV-fractie een zware bewijslast bij de regering om in afwijking daarvan toch de samenvoeging van Goirle met Tilburg voor te stellen. Een nadere uiteenzetting over de gevolgde procedure, de inhoudelijke afweging en de uiteindelijke beslissing inzake de samenvoeging van Goirle met Tilburg zouden deze leden op prijs stellen. De leden van de GPV-fractie kunnen zich voorts voorstellen, dat gelet op de ligging van Riel en de landschappelijke overeenkomsten tussen Riel en Goirle, Riel bij Goirle zou kunnen worden gevoegd. Een dergelijk herindelingsalternatief zou naar het oordeel van deze leden een rol

moeten spelen bij de nadere afweging ten aanzien van de positie van Baarle-Nassau en de samenvoeging van Nieuw-Ginneken met Breda.

De gemeente Goirle heeft als groene suburbane gemeente in het Samenwerkingsverband Midden-Brabant tot op heden uitstekend haar taken vervuld en kan als zodanig niet worden gemist. Samenvoeging met Tilburg is dan ook volgens het lid Hendriks absoluut niet wenselijk. Goirle levert Tilburg nagenoeg geen bouwgrond op. Een geringe grenscorrectie tussen deze gemeenten zal aan de noodzakelijke opties van Tilburg voldoen. Het Hilvarenbeekse grensgebied met Tilburg en Goirle dient bij het wetsvoorstel te worden betrokken. Een meer logische grenscorrectie is plaatselijk gewenst.

2.2. Regionale centrumgemeenten

2.2.1. De nieuwe gemeente Bergen op Zoom

Volgens de leden van de PvdA-fractie roept de samenvoeging van de kernen Lepelstraat, Kladde en Klutsdorp met Bergen op Zoom in maatschappelijk opzicht twijfels op. De inwoners van deze kernen voelen zich aanmerkelijk meer verbonden met landelijk gebied dan met de centrumgemeente Bergen op Zoom. Kan worden ingegaan op de mate waarin deze kernen zijn verweven met een georiënteerd op Bergen op Zoom resp. Steenbergen? Zij verwijzen naar de reactie dd. 18-12-'95 van de Initiatiefgroep «Lepelstraat en Kladde» aan de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken.

Welke bezwaren zijn tegen het opgaan in een landelijke gebiedsgemeente aan te voeren en is een dergelijke mogelijkheid door provincie of regering overwogen?

Zou de provinciale weg Halsteren/Tholen (N286) niet een duidelijker en herkenbaarder grens kunnen gaan vormen tussen Steenbergen c.a. en Bergen op Zoom/Halsteren?

Kan de regering ingaan op het argument van de eerdergenoemde initiatiefgroep dat de gemeente Steenbergen c.a. uit financieel, economisch en ruimtelijk oogpunt wel behoefte heeft aan Lepelstraat/Kladde en Bergen op Zoom niet?

Kan worden toegelicht waarom het wetsvoorstel als grens een weg neemt die dwars door het glastuinbouwgebied loopt, terwijl gedeputeerde staten van Noord-Brabant hebben aangegeven dat te zijner tijd tot een grenscorrectie moet worden overgegaan. Zij verwijzen in dit verband mede naar de brief dd. 2-2-'96 van de gemeenten Steenbergen, Nieuw Vossemeer en Dinteloord.

Kan, zo vragen de leden van de PvdA-fractie, de stand van zaken worden weergegeven van de afspraken die Bergen op Zoom en Halsteren met het oog op de beoogde samenvoeging hebben gemaakt en is in deze afspraken nadrukkelijk ingegaan op de relatie tussen het nieuwe gemeentebestuur en de kernen in het landelijk gebied van Halsteren, zo ja op welke wijze?

De leden van de PvdA-fractie willen weten welke concrete activiteiten de gemeente Bergen op Zoom ontplooit/voornemens is te ontwikkelen om het landelijk gebied veilig te stellen en de groene functies te versterken? Levert Bergen op Zoom op dit punt ongeveer eenzelfde inspanning als Breda of Tilburg en zo neen, wijkt zij daarvan af in gunstige of ongunstige zin?

Deze leden zijn nog niet overtuigd van de noodzaak van toevoeging aan Bergen op Zoom van de kern Heimolen. Hoewel zij er begrip voor hebben dat met name de campingomgeving wordt gezien als een onderdeel van de toeristisch-recreatieve functie van de gemeente Bergen op Zoom, willen zij weten in welke mate de overgang is ingegeven door de gewenste ontsluiting van Bergen op Zoom aan de zuidoostzijde. Bestaan

daarvoor concrete plannen en heeft de provincie al laten weten of zij daarmee al dan niet kan instemmen?

Welke in het landschap herkenbare elementen zullen dienen als markering van de nieuwe gemeentegrens?

Waarom is hier wel «geknipt» in een bestaande gemeente (te weten Woensdrecht), terwijl de regering zegt daar in het algemeen huiverig tegenover te staan en dat alleen te overwegen als er dringende redenen zijn? Om welke dringende redenen gaat het in dit geval?

De leden van de CDA-fractie willen van de regering een nadere toelichting op het voorstel om de gemeente Halsteren bij Bergen op Zoom te voegen. Uit de argumentatie in het provinciaal herindelingsplan – waarnaar de regering verwijst – komen in de visie van deze leden geen harde cijfers en aanwijzingen in relatie tot mogelijke knelpunten van de gemeente Bergen op Zoom naar voren. Voor zover zulks wel het geval is, wordt door de provincie als eventuele alternatief grondruil nabij het industrieterrein Theodorus haven genoemd. Kan de regering een reactie geven op deze opmerkingen? De leden van de CDA-fractie zien – met de provincie – de gemeente Halsteren als een gezonde en goed lopende gemeente met ongeveer 13 000 inwoners. Deze leden vragen derhalve de regering om een nadere onderbouwing met betrekking tot de noodzaak van samenvoeging, mede in het licht van de opmerking van de gemeenteraad van Halsteren dat Bergen op Zoom de beschikking heeft over voldoende bouwlocaties in de komende 20 jaar.

De aan het woord zijnde leden vragen eveneens een nadere toelichting te geven met betrekking tot het voorstel de gehele gemeente Halsteren, dus met inbegrip van Lepelstraat toe te voegen aan Bergen op Zoom. Het agrarische karakter van Lepelstraat, Kladde en Klutsdorp zou blijkens vele reacties beter passen bij de nieuwe gemeente Steenbergen dan bij de nieuwe gemeente Bergen op Zoom.

Met betrekking tot Bergen op Zoom hechten de leden van de CDA-fractie eveneens aan een nadere reactie van de regering op de voorstellen om de buurtschappen De Heimolen en Zuidgeest toe te voegen aan de nieuwe gemeente Bergen op Zoom. Op dit moment behoren deze buurtschappen tot de gemeente Woensdrecht. Gelet op het gegeven dat de gemeente Bergen op Zoom niet heeft kunnen aangeven waarom Heimolen voor de stad van essentieel belang zou kunnen zijn, menen de leden van de CDA-fractie dat de regering een nadere onderbouwing moet geven voor het scheiden van het gebied Heimolen van de huidige gemeente Woensdrecht.

In het wetsvoorstel wordt voorgesteld Bergen op Zoom samen te voegen met Halsteren. De leden van de VVD-fractie krijgen gaarne een reactie van de regering ten aanzien van de wens van bewoners van de kernen Lepelstraat, Kladde en Klutsdorp om niet bij Bergen op Zoom maar bij Steenbergen gevoegd te worden. Hoe kijkt de regering aan tegen de oriëntatie van deze kernen op Steenbergen? Voorts willen deze leden graag weten of Bergen op Zoom deze gebieden daadwerkelijk nodig heeft ten behoeve van woningbouw? Of heeft de gemeente deze kernen tot 2015 niet nodig? Welke financiële gevolgen heeft het niet toevoegen van deze kernen aan Steenbergen voor deze gemeente? In hoeverre heeft Steenbergen deze kernen nodig in verband met ruimtelijke aspecten?

Voorgesteld wordt Huijbergen, Ossendrecht, Putte en Woensdrecht, exclusief de kern Heimolen, samen te voegen. Gebleken is dat het gemeentebestuur van Woensdrecht van mening is, dat Heimolen niet bij Bergen op Zoom moet worden gevoegd, maar bij Woensdrecht moet blijven. Gaarne krijgen de leden van de VVD-fractie een reactie van de regering ten aanzien van deze opvatting. Voorts vragen zij de voorgestelde overgang van Heimolen naar Bergen op Zoom nader te motiveren. Wat is de meerwaarde van Heimolen voor Bergen op Zoom? Heeft Bergen

op Zoom Heimolen nodig voor het realiseren van woningbouw? Wat vermeldt het streekplan ten aanzien van Heimolen?

Wat betreft de voorgestelde schaalvergroting van Bergen op Zoom volgen de leden van de D66-fractie de eerdere voorstellen van de commissie-Schampers en de provincie om Halsteren aan Bergen op Zoom toe te voegen. Dit betekent dat Bergen op Zoom een beleid van meer-kernigheid zal moeten ontwikkelen. Wordt hieraan gewerkt? Wel vragen zij of, gezien de sterke maatschappelijke gevoelens en de noordelijke oriëntatie van de bevolking, de kernen Lepelstraat, Kladde en Klutsdorp niet eerder aan Steenberg en Bergen op Zoom zouden moeten worden toegevoegd en of de knip bij de provinciale weg Halsteren-Tholen N 286 moet worden gelegd. Hoe staat de staatssecretaris hier tegenover? Welk financieel voordeel c.q. nadeel hebben Steenberg en Bergen op Zoom hierdoor?

Voorts wordt aandacht gevraagd voor de door inwoners van de kern Heimolen opgebrachte noodzaak de indeling van Heimolen aan Bergen op Zoom opnieuw te bezien. Zou gezien de agrarisch-recreatieve oriëntatie van deze kern aansluiting bij de nieuwe gemeente Woensdrecht niet voor de hand liggen? Waarom is de keuze van de staatssecretaris eigenlijk zo gemaakt?

Verzetten ruimtelijke-orderingsargumenten c.q. de logica van het grensbeloop tussen Woensdrecht en Bergen op Zoom zich tegen deze aanpassing, of prevaleert hier de betekenis van de kern als groen buitengebied voor de stad Bergen op Zoom?

De leden van de fractie Groep Nijpels vragen of de voorgenomen herindeling rond Bergen op Zoom niet primair tot doel heeft de gemeente Bergen op Zoom qua inwonertal op te schalen. Zij verzoeken de staatssecretaris Heimolen niet toe te voegen aan de gemeente Bergen op Zoom. Als bouwlocatie is Heimolen immers niet in beeld.

Wat denkt de staatssecretaris van het argument dat Bergen op Zoom eventueel een weg aan wil leggen door dit gebied? Is zij niet van mening dat wil men een dergelijke infrastructurele maatregel in het buitengebied nemen overleg met burens altijd gewenst en gepast is?

Voorts vragen de leden van deze fractie welk doel, anders dan opschaling van het inwonertal, gediend is met de inlijving van Lepelstraat, de Kladde en Klutsdorp door Bergen op Zoom? Is het niet verstandig deze buurtschappen in te delen bij de nieuwe gemeente Steenberg, die ervaring heeft in het besturen van een gemeente met plattelandskernen. Bovendien wordt hierbij ook de voorkeur van de inwoners gevolgd.

Is het niet het overwegen waard om de gemeentegrens op de N 259 te leggen?

De leden van de SGP-fractie zijn verbaasd over de grenswijziging tussen Bergen op Zoom en Woensdrecht, waardoor de kern Heimolen van Woensdrecht overgaat naar Bergen op Zoom. Voor deze overgang zijn in het geheel geen argumenten aan te voeren, afgezien van het belang van Bergen op Zoom voor de eventuele aanleg in de toekomst van een rondweg, hetgeen echter in principe ook mogelijk is zonder grenscorrectie. In elk geval zijn er veel meer argumenten die tegen deze grenswijziging, zeker in de huidige situatie, pleiten, zo menen deze leden. Zij wijzen op het algemene uitgangspunt dat gemeenten zoveel mogelijk in hun geheel worden samengevoegd, tenzij er expliciete argumenten zijn om daarvan af te wijken, wat hier dus niet het geval is. Bovendien ligt Heimolen in een groene zone met als natuurlijke grens een beekdal. Deze leden vragen de regering om een reactie op het hier gestelde en derhalve een herbeoordeling van de nu voorgestelde indeling.

De leden van de SGP-fractie vinden Halsteren wat betreft het inwonertal (ca. 13 000) en het draagvlak als zodanig een gemeente die niet per definitie hoeft te worden samengevoegd. Anderzijds hebben zij begrip

voor de ruimtebehoefte van Bergen op Zoom. Deze leden vinden echter dat er in elk geval oog dient te zijn voor het specifieke karakter van de kernen Lepelstraat, Kladde en Klutsdorp. Zij vragen of de regering ook niet van oordeel is dat het hier kernen betreft met een heel duidelijk landelijk karakter, dat afwijkt van Halsteren en nog veel meer van Bergen op Zoom en dat veel meer past bij een gemeente als Steenbergen. In dit verband verwijzen deze leden ook naar hun eerder gestelde vraag of Bergen op Zoom niet voldoende uitbreidingsmogelijkheden heeft richting Roosendaal. Zij hebben bovendien geconstateerd dat in de procedure voor herindeling door Bergen op Zoom helemaal geen aanspraken zijn gedaan op woningbouw in het betreffende gebied. Mede gelet op de sterke voorkeur (95%) van de bevolking van deze kernen verzoeken de leden van de SGP-fractie de regering het wetsvoorstel op dit punt te wijzigen, waarbij de N286 een duidelijke grens zou kunnen vormen.

Het is de leden van de GPV-fractie, kennis nemend van de argumenten voor toevoeging van Heimolen aan de gemeente Bergen op Zoom, niet duidelijk waarom de natuurlijke afgrenzing van het ten zuiden van Bergen op Zoom gelegen beekdal klaarblijkelijk geen grote rol heeft gespeeld bij de vaststelling van de zuidelijke gemeentegrens van Bergen op Zoom. Is het niet gewenst dit gebied als ecologische corridor te behouden tussen ten oosten en ten westen gelegen natuurgebieden? De leden van de GPV-fractie hebben voorts de indruk dat het gebied rond Heimolen niet alleen vanwege de toeristisch-recreatieve functie aantrekkelijk is voor de gemeente Bergen op Zoom. Deze leden vragen of er concrete voornemens zijn om het stedelijk gebied van Bergen op Zoom uit te breiden in zuidelijke richting. Voorts merken deze leden op dat de grenscorrectie gelet op de centrale herindelingscriteria: voldoende bestuurskracht, voldoende draagvlak en samenhang van het gebied niet erg voor de hand ligt. Deze leden zouden daarom graag een nadere onderbouwing hebben van de beslissing van de regering om het standpunt van de provincie Noord-Brabant terzake te volgen.

De samenvoeging van de stad Bergen op Zoom met de gemeente Halsteren en van de aangrenzende gemeente Wouw met de stad Roosendaal en met Nispen zal bestuurlijk geen overwegende bezwaren opleveren, aldus het lid Hendriks. Wel is het zeer raadzaam genoemde steden voor te schrijven dat aan de Wouwse zijde de groene geleidingszone wordt gecontinueerd en een permanent karakter dient te krijgen. Anders zullen Bergen op Zoom en Roosendaal binnen 25 jaar één stedelijk gebied gaan vormen. Dit is planologisch en milieufysisch ongewenst en dient dan ook bestuurlijk te worden tegengegaan.

2.2.2. De nieuwe gemeente Roosendaal

De leden van de PvdA-fractie stellen het op prijs als nog eens duidelijk wordt uiteengezet welke argumentatie door de commissie-Schampers is gehanteerd om Wouw zelfstandig te laten en welke nadere argumentatie de provincie hanteert om hiervan af te wijken.

Heeft de argumentatie van de commissie-Schampers nog een rol gespeeld bij de afweging die de regering heeft gemaakt en zo ja, welke? Kan ingegaan worden op elk van de bezwaren die de gemeente Wouw in haar reactie dd. 26-5-'94 inbrengt tegen het standpunt van gedeputeerde staten en met name op de «bufferfunctie» die Wouw volgens het vigerende streekplan behoort te vervullen tussen Roosendaal en Bergen op Zoom? Wat is het beslissende verschil tussen de positie en functie van Wouw en die van gemeenten gelegen tussen bijvoorbeeld Tilburg/Breda of Breda/Roosendaal?

Kan worden toegelicht waarom met slechts een opmerking het advies van de commissie van onafhankelijke deskundigen ter zijde is gelegd (in

de brief van de staatssecretaris dd 15-2-'95 aan Provinciale Staten)? In welk opzicht is de toelichting van gedeputeerde staten zonder meer «toereikend» te noemen?

De leden van de PvdA-fractie willen weten of de regering op (lange) termijn het ontstaan van een «duo»-stad Bergen op Zoom/Rosendaal wenselijk vindt en zo neen, of deze ontwikkeling niet nadrukkelijk in de hand wordt gewerkt door Wouw als buffer weg te halen en onder te brengen bij Rosendaal.

Kan een inhoudelijk vergelijking worden gemaakt met de positie van Tilburg ten opzichte van Breda en de keuze om daartussen wel een landelijke gebiedsgemeente te handhaven?

Het is de leden van de PvdA-fractie opgevallen dat de werkgroep Leefbaarheid Wouwse Plantage een krachtig pleidooi houdt voor het handhaven van de koppeling tussen dorp en centrum binnen dezelfde gemeentegrenzen. Zij onderstrepen dit pleidooi omdat elders in het herindelingsgebied een kern nogal eens aandringt op een andere indeling, als het centrum dreigt terecht te komen bij een stedelijke gemeente. Kan worden toegelicht waarom in dit specifieke geval de kern dit opmerkelijke standpunt neemt?

De leden van de PvdA-leden krijgen graag een reactie op de bezwaren die vanuit Lage Zegge en de Nieuwenberg zijn aangevoerd tegen de samenvoeging met Rosendaal en met name op de ervaringen die zij hebben met de aankoop en onteigening van grond ten behoeve van een industrieterrein dat er nooit is gekomen. Bestaat na zo'n ingrijpende en onaangename ervaring perspectief op vertrouwen dat de gemeente Rosendaal in de toekomst zorgvuldig met hun belangen zal omgaan?

Ook met betrekking tot de voorstellen om de gemeente Wouw met de gemeente Rosendaal samen te voegen, menen de leden van de CDA-fractie dat een nadere argumentatie gewenst is. Zij zien weliswaar in dat de huidige gemeente Wouw in geval van een zelfstandig voortbestaan tussen twee regionale centrum-gemeenten van ruim 50 000 resp. 60 000 inwoners in komt te liggen. Dat wil echter niet zeggen dat zonder nadere argumentatie voorbijgegaan kan worden aan de conclusie van de Commissie van onafhankelijke deskundigen, de zogenaamde commissie Van Splunder. Deze commissie stelt weliswaar dat bij de voorafgaande procedure aan het belang van de gemeente Wouw voldoende recht is gedaan, maar tevens dat het voorstel sterker moet worden beargumenteerd. De leden van de CDA-fractie nodigen de regering derhalve uit alsnog te voorzien in een sterkere argumentatie.

In het wetsvoorstel wordt voorgesteld Rosendaal samen te voegen met Wouw. Tevens wordt voorgesteld de kernen Lage Zegge en Nieuwenberg (thans gemeente Rucphen) te voegen bij Rosendaal. Gebleken is dat de voorkeur van de bewoners daar niet naar uitgaat. De leden van de VVD-fractie vragen hoe de regering het standpunt van de bewoners waardeert. Voorts vragen zij naar de meerwaarde van Lage Zegge en Nieuwenberg voor Rosendaal.

De leden van de D66-fractie steunen de voorgestelde toevoeging van Wouw. Wel spelen hier nog relatief ondergeschikte grenscorrecties rond Lage Zegge en Nieuwenberg, voor welke de fractie sympathie heeft.

Voorts is sprake van een mogelijk kleine grenscorrectie rond het oorlogsmonument. Hoe staat de staatssecretaris hier tegenover? Interessant is het pleidooi uit Wouw om de band tussen Wouwse Plantage en Plantage Centrum te handhaven. Is het oude concept van de duo-stad Bergen op Zoom-Rosendaal nog actueel? Heeft de staatssecretaris hier een visie op? Is eigenlijk ooit overwogen Wouw als groene buffer te handhaven? Hebben Bergen op Zoom en Rosendaal een identieke visie

op het buitengebied? Is voor wat betreft de oostzijde van Roosendaal een samenvoeging Etten Leur–Rucphen overwogen?

De leden van de SGP-fractie vragen in hoeverre er tussen de gemeenten Bergen op Zoom en Roosendaal besprekingen plaats vinden over een zogenaamde «duo-stad-relatie». In hoeverre zou zo'n relatie – zonder dat samenvoeging plaatsvindt – consequenties kunnen hebben in die zin dat plattelandsgebieden en -kernen daardoor ontzien kunnen worden als bouwlocaties?

Wat zijn de mogelijkheden voor woningbouw en bedrijven ten oosten van Bergen op Zoom, dus richting Roosendaal? In hoeverre kunnen daardoor de gebieden ten noorden en zuiden hun plattelandskarakter behouden?

Het is de leden van de SGP-fractie gebleken dat de inwoners (enkele tientallen) van de buurtschap Lage Zegge unaniem te kennen hebben gegeven bij Zegge c.q. Rucphen te blijven behoren. Deze leden vragen of er zwaarwegende bezwaren zijn om aan deze wens tegemoet te komen door te volstaan met een beperktere grenscorrectie.

De leden van de GPV-fractie vragen welke argumenten een rol hebben gespeeld bij de afweging de gemeente Wouw zelfstandig te laten dan wel deze bij de gemeente Roosendaal te voegen. Wat is de betekenis van het advies van de commissie-Schampers bij die afweging geweest? Ook zouden deze leden graag een meer precieze omschrijving ontvangen van de juridisch-bestuurlijke knelpunten in de gemeente Wouw.

2.2.3. De nieuwe gemeente Waalwijk

De leden van de PvdA-fractie vragen of beknopt kan worden aangegeven hoe de discussie over de toekomstige woningbouw voor Waalwijk is verlopen, d.w.z. welke opties daarbij een rol hebben gespeeld en op basis van welke overwegingen de provincie uiteindelijk een standpunt met betrekking tot de gewenste/noodzakelijke locatie heeft bepaald. Is deze locatie bestemd voor de lokale dan wel regionale woningbehoefte?

Bestaat bij de provincie de bereidheid om eventueel de locatie Waalwijk-west (alsnog) af te wegen tegen een locatie Waalwijk-noord en zo neen, waarom niet? Hoe beoordeelt de provincie de uitkomsten van deze verkenning? Overigens zien deze leden, zoals al eerder is aangegeven, weinig heil in een afweging door de mede-wetgever op het niveau van bestemmingsplannen.

Welke alternatieven bestaan voor de samenvoeging Waalwijk/Sprang-Capelle en hoe worden die alternatieven op voor- en nadelen beoordeeld (uitgaande van een eventuele grenscorrectie ten behoeve van de bouwlocatie Waalwijk-west)?

De leden behorende tot de CDA-fractie beoordelen de keuze van zowel de provincie als de regering om Sprang-Capelle en Waspik met de gemeente Waalwijk samen te voegen niet als de meest voor de hand liggende oplossing. Zij zijn van mening dat aansluiting van Sprang-Capelle bij Waalwijk vanuit sociaal-cultureel oogpunt minder goed voor de hand ligt. Ook voor wat betreft de gemeente Waspik waren wellicht andere oplossingen denkbaar geweest. Desondanks zien de leden van de CDA-fractie de noodzaak tegemoet te komen aan de knelpunten die er met betrekking tot de gemeente Waalwijk, een groei-klasse 5-gemeente, bestaan. In verband hiermee realiseren deze leden dat er weinig alternatieven voorhanden zijn. Wel menen deze leden dat indien gekozen wordt voor samenvoeging van Sprang-Capelle, Waspik en Waalwijk dat bijzondere aandacht vereist is voor de verschillen in identiteit en cultuur. Eén van de elementen die daarbij een rol speelt is het zoveel mogelijk vermijden van eventuele negatieve consequenties op het gebied van de

onderwijsvoorzieningen. De huidige opheffingsnormen in Waspik (75), Sprang Capelle (99) en Waalwijk (154), geven al aan dat met name Sprang-Capelle en Waspik te karakteriseren zijn als gemeenten met een lage leerlingdichtheid. Ziet de regering mogelijkheden om voor delen van de nieuw te vormen gemeente afzonderlijke opheffingsnormen vast te stellen?

Voorgesteld wordt de gemeenten Waalwijk, Waspik en Sprang-Capelle samen te voegen. Kan de regering aangeven welke mogelijkheden de gemeente Waalwijk heeft om op eigen grondgebied woningen te bouwen, zo vragen de leden van de VVD-fractie. Welke mogelijkheden zijn er respectievelijk in Waalwijk-Noord en Waalwijk-West? Als één van deze lokaties dan wel beide worden ontwikkeld, in hoeverre heeft Waalwijk dan nog grondgebied van Sprang-Capelle nodig? Kan worden aangegeven of de in Sprang gelegen natuurgebieden een belemmering voor woningbouw zijn?

De gemeente Sprang-Capelle heeft te kennen gegeven niet met Waalwijk te willen worden samengevoegd. Deze gemeente wil namelijk haar eigen identiteit behouden. Gaarne krijgen de leden van de VVD-fractie een reactie op deze wens van het gemeentebestuur van Sprang-Capelle. Heeft de regering overwogen Sprang-Capelle en Waspik samen te voegen, met eventueel een grenscorrectie tussen Sprang-Capelle en Waalwijk? Hoe kijkt de regering tegen deze variant aan? Is daarbij ook de samenvoegingsvariant Sprang-Capelle, Waspik en 's-Gravenmoer overwogen? Wat zijn naar het oordeel van de regering de nadelen van deze variant?

De leden van de fractie van D66 hebben oog voor de ruimtelijke behoefte van Waalwijk, en constateren dat deze, zoals de zaken nu staan, vooral westwaarts moeten worden bevredigd. Is de veronderstelling juist dat uitbreiding in noordelijke richting op problemen stuit? Als dit inderdaad zo is, ligt, mede gegeven de combinatie Heusden, Drunen en Vlijmen, uitbreiding in westelijke richting voor de hand?

Indien dit niet het geval is, zoals de gemeenteraad van Sprang-Capelle heeft aangevoerd, zou nog gezien kunnen worden of opschaling van Sprang-Capelle met Waspik en 's-Gravenmoer een mogelijke optie is.

Overigens zijn deze leden van mening dat de vanuit het gebied aangevoerde identiteitsargumenten op zichzelf geen beslissende fingerwijzing opleveren voor de bestuurlijke indeling. Immers, nog afgezien van de diversiteit in cultuur en religie in Waalwijk, zijn er in beginsel goede bestuurlijke afspraken te maken in de eventueel nieuwe gemeente Sprang-Waalwijk, over de bewaking van essentiële kwesties als de zondagsrust en dergelijke.

De leden van de SGP-fractie zijn bepaald niet gelukkig met het voorstel om Sprang-Capelle en Waspik in te delen bij Waalwijk. Het betreft hier gemeenten met een duidelijk landelijk karakter, dat sterk verschilt van het verstedelijkte Waalwijk. Van met name Sprang-Capelle geldt bovendien dat dit een gemeente is met een overwegend protestants-christelijk karakter en een geheel andere cultuur dan Waalwijk. Het is deze leden verder gebleken dat de bouwlocatie Waalwijk-West zeer omstreken is, m.n. vanwege de effecten daarvan voor het natuurgebied «Labbegat» ten noorden van Sprang. Deze leden wijzen bovendien op de mogelijkheden van de locatie Waalwijk-Noord. Zij vragen de reactie van de regering hierop. Ook als de keuze voor Waalwijk-West als bouwlocatie gehandhaafd wordt, hoeft dat niet gepaard te gaan met samenvoeging van geheel Sprang-Capelle bij Waalwijk, zo stellen de leden van de SGP-fractie. Volstaan kan dan worden met een beperkte grenscorrectie. Deze leden wijzen er op dat deze optie lange tijd door alle partijen als de meest optimale werd beschouwd, waarbij dan Sprang-Capelle, Waspik en

's-Gravenmoer samengevoegd zouden kunnen worden tot één nieuwe plattelandsgemeente. Indien herindeling van Sprang-Capelle al noodzakelijk wordt geacht, hebben de leden van de SGP-fractie derhalve een sterke voorkeur voor laatstgenoemde variant. Hiervoor pleit ook de ruimtelijke samenhang in het gebied en de functie als «groene gemeente». Deze leden vragen of de regering bereid is het wetsvoorstel in deze zin aan te passen.

Volgens het lid Hendriks heeft de actieve stad Waalwijk de afgelopen jaren binnen stadsgewestelijk verband ervaren te klein van omvang te zijn. Dit lid vindt dat aansluiting van de gemeente Heusden en een deel van Drunen c.q. Sprang Capelle voor Waalwijk meer bestuurlijke slagvaardigheid zal geven. Waalwijk is beter op de problematiek van Heusden af te stemmen, dan de nieuwe door de staatssecretaris voorgestelde gemeente Drunen. Terecht merkt de waarnemend burgemeester van Heusden op dat het voorstel van de staatssecretaris voor Heusden grote financiële problemen kent. Deze vragen om een goede oplossing.

Het vurige pleidooi van Sprang-Capelle om samen met de aangrenzende gemeenten Waspik en 's-Gravenmoer te worden verenigd is historisch en levensbeschouwelijk gezien aanvaardbaar. Deze van oorsprong zuidelijkste Hollandse gemeenten passen structureel bij elkaar en zullen na samenvoeging hun bloeiend sociaal leven kunnen behouden.

2.3. Landelijke gemeenten

2.3.1. Samenvoegingen in overeenstemming met de voorstellen van de provincie

De leden van de PvdA-fractie vragen om een inhoudelijke toelichting op de opties die voor de Kempen zijn overwogen. Wat leek op het eerste gezicht het aantrekkelijke van deze opties en om welke redenen is geconcludeerd dat ze bij nader inzien «onvoldoende meerwaarde» opleveren?

De leden van de CDA-fractie zijn van mening dat de regering ook in de landelijke gebieden te veel redeneert vanuit het principe van «economies of scale». Deze leden willen daarnaast ook het belang van de beleving van een eigen identiteit centraal stellen. Zij verwijzen in dit kader wederom naar de bevindingen van prof. M. Herweijer in de studie «Effecten van herindeling»; vooral de zeer negatieve effecten op het gebied van politieke participatie in de «buitengebieden» – die in de studie naar voren komen – zijn in de ogen van deze leden verontrustend. Zij vragen de regering een expliciete toelichting op dit punt.

De leden van de CDA-fractie hanteren in hun afweging ook voor de landelijke gebieden de knelpuntenbenadering. Binnen deze benadering willen zij vooral in het landelijk gebied de beleving van een eigen identiteit een belangrijke plaats toekennen.

De leden van de fractie van D66 steunen het uitgangspunt dat de hier bedoelde gemeenten door versterking en opschaling hun taken tot ver in de volgende eeuw moeten kunnen vervullen. Deze gemeenten hebben veelal een agrarische, landschappelijk-recreatieve functie. Dit vergemakkelijkt integraal bestuur. Wel zal moeten worden gelet op de spankracht van deze gemeenten, gezien de soms grote oppervlakte, meerkernigheid en uiteenlopende oriëntaties. Zo enigszins mogelijk zal de interne samenhang moeten worden gegarandeerd. Tevens zullen burgers zich moeten kunnen blijven herkennen in het gemeentebestuur en, waar toepasselijk, de band met de kern waar zij wonen, al is deze niet meer zelfstandig, moeten kunnen handhaven.

De concrete lijst van voorgenomen provincievoorstellen nalopend, hebben de leden van de D66-fractie twijfels over Hilvarenbeek-Diessen, het Land van Heusden en Altena en de Kempen, naast een aantal vragen over de overige voorstellen.

De leden van de fractie Groep Nijpels maken zich zorgen over de herindelingsvoorstellen met betrekking tot de vorming van nieuwe gemeenten in de Kempen. Zij wijzen op het feit dat de bestuurlijke problematiek van de gemeenten in de Kempen raakt aan de gehele bestuurlijke problematiek in de regio Zuidoost-Brabant.

Over de toekomstige bestuurlijke inrichting van de regio bestaan in de regio verschillende opvattingen. Niet alle gemeenten zijn voorstander van de vorming van een stadsprovincie.

Een aantal bestuurders is voorstanders van een evenwichtige herindeling in de regio om regionale zaken middels verlengd lokaal bestuur te regelen. Nu de staatssecretaris nog geen uitsluitsel heeft gegeven over de bestuurlijke toekomst van de regio en beide opties nog open zijn, zijn de leden van deze fractie van mening dat gestreefd moet worden naar evenwichtige gemeenten, die wat schaal en oriëntatie van de kernen op elkaar gericht zijn.

De leden van de SP-fractie zien als belangrijk nadeel van samenvoeging van landelijke gemeenten dat de nieuwe gemeenten moeilijker te besturen zijn en verder van de burger af komen te staan doordat de nieuwe gemeente veel kernen bevat. Als reden voor de samenvoegingen wordt gegeven dat de gemeenten qua schaal en draagvlak op een voldoende niveau worden gebracht voor een adequate vervulling van hun agrarische, recreatieve en landschappelijke functies. Dit impliceert dat dit bij de gemeenten waarbij voorstellen tot samenvoeging worden gedaan nu niet het geval is. Kan dit onderbouwd worden?

a. Bergeyk, Luyksgestel, Riethoven en Westerhoven

De leden van de fractie Groep Nijpels constateren nog een knelpunt met betrekking tot het recreatieterrein De Kempervennen. Wellicht is het redelijk om te voorzien in een grenscorrectie met de gemeente Valkenswaard. De Kempervennen ligt op het grondgebied van de gemeente Westerhoven, doch de oriëntatie van de Kempervennen en de bezoekers is voor het grootste deel gericht op de voorzieningen van Valkenswaard. De gemeente Valkenswaard draagt naast de lusten van deze oriëntatie ook de vele lasten ervan. Het instandhouden en verbeteren van een recreatieve infrastructuur is een opgave van deze centrumgemeente. Maar ook de handhaving van de openbare orde is een taakstelling van de gemeente Valkenswaard.

b. Eersel en Vessem, Wintelre en Knegsel

De leden van de CDA-fractie zien met de regering een knelpunt met betrekking tot de huidige gemeente Vessem, Wintelre en Knegsel. Samenvoeging met een andere gemeente ligt in dat geval in de rede. De regering volgt hierbij weliswaar het provinciale voorstel, maar heeft door een wijziging op een ander onderdeel van de voorstellen met betrekking tot de Kempen, het bestaande evenwicht tussen Eersel, Bladel en Bergeijk in de provinciale voorstellen aangetast. De leden van de CDA-fractie komen hierop nog nader terug bij de bespreking van de voorstellen met betrekking tot Bladel. Deze leden willen van de regering eveneens een reactie verkrijgen op eventuele problemen die voor de nieuw te vormen gemeente Eersel, Vessem, Wintelre en Knegsel kunnen ontstaan met betrekking tot de smalle doorgang van nog geen 600 meter; de zogenaamde wespetaille of zandlopervorm.

Wat betreft de Kempen pleiten de leden van de D66-fractie voor krachtige gemeenten ten zuiden en westen van Eindhoven c.q. de te vormen regio Eindhoven. De vraag is of dit gebied niet een wat logischer en meer samenhangende indeling zou behoeven. Met name denken deze leden aan een samenvoeging van Eersel/Vessem met Luyksgestel/Bergeyk, zodat ten westen van Valkenswaard nog twee (relatief) grote Kempen-gemeenten zouden overblijven: bovengenoemde en, indien het wetsvoorstel zou worden gevolgd, Bladel, Hoogeloon, Reusel en de Mierdes. Er zouden dan in totaal drie grote Kempen-gemeenten, ten zuiden van Eindhoven, komen. Met zo'n ordening zou grotendeels weer teruggegrepen worden op de Schampers-lijn. Graag zouden zij de reactie van de staatssecretaris op deze suggestie ontvangen.

Tot voor enige jaren had de regio Kempenland haar eigen samenwerkingsorgaan. Bij het samenvoegen van de verschillende gemeenten dient naar de mening van de fractie Groep Nijpels rekening gehouden te worden met de bestaande gevoeligheden.

De leden van deze fractie nodigen de regering uit nogmaals toe te lichten waarom in de zuidelijke Kempen gekozen is voor de vorming van een drietal gemeenten Bladel, Eersel en Bergeijk. Was er geen voorstel te bedenken waardoor meer evenwicht te bereiken was in de regio? Waarom niet gekozen voor vier gemeenten of waarom niet gekozen voor een tweetal gemeenten: Bladel conform het wetsvoorstel en de samenvoeging van de geprojecteerde nieuwe gemeenten Eersel en Bergeyk?

Deze leden hebben een lichte voorkeur voor de vorming van deze twee gemeenten. Zij zijn van mening dat het evenwicht tussen de gemeenten in de Kempen daarmee gediend is. Voorts kan dit evenwicht meerwaarde toevoegen aan de kwaliteit van het regionale bestuur. Als deze herindeling toch zijn schaduw in de regio Zuidoost-Brabant vooruitwerpt, willen de leden van de fractie Groep Nijpels daar ook kwalitatief op anticiperen.

De samenvoeging van de gemeenten Vessem c.a. en Eersel geniet brede steun. Daar waar deze gemeenten elkaar op de middengrens ontmoeten, blijkt ruimtelijk een wespentaille van ± 500 meter breedte aanwezig te zijn. Dit is volgens het lid Hendriks ongewenst en voor het uitoefenen van bestuurlijke taken (wegen, groenbeheer, sloten, enz.) uiterst kostbaar en inefficiënt.

c. Gemert en Bakel en Milheeze

De leden van de CDA-fractie kunnen op basis van de verstrekte argumentatie niet op voorhand instemmen met de samenvoeging van Bakel en Milheeze bij Gemert. In de eerste plaats zien zij niet in waarom de huidige gemeente Bakel en Milheeze niet zelfstandig kan voortbestaan. Deze gemeente beschikt volgens deze leden over een adequaat ambtenarenapparaat, dat in het verleden heeft bewezen haar taken aan te kunnen; de taakuitoefening vindt plaats op een minder formele en afstandelijke wijze dan in een grootschalige gemeente, dichtbij de burger. De leden van de CDA-fractie zijn er daarom niet van overtuigd dat er sprake is van een evident knelpunt op bestuurlijk-juridisch vlak. Ten tweede is er in de huidige gemeente Bakel en Milheeze een sterke beleving van de eigen identiteit aanwezig, die onderdeel is van de politiek-bestuurlijke cultuur in de gemeente. Naar de mening van deze leden moet dit aspect nadrukkelijk betrokken worden in de afweging. Zij menen dan ook dat er een nadere argumentatie van de zijde van de regering moet komen ten aanzien van eventuele bestuurlijk-juridische knelpunten die het voortbestaan van Bakel, Milheeze en Rips ter discussie zou stellen. Uit de door deze gemeente opgezette Nipo-enquête blijkt dat 94% van de bevolking geen aanleiding ziet de zelfstandigheid ter discussie te stellen. De leden van de CDA-fractie hebben met betrekking tot dit voorstel sterke associaties met

het geschetste (schrik)beeld van prof. M. Herweijer in zijn studie «Effecten van herindeling»: een lagere politieke participatie, tegenvallende beleidsprestaties en relatief hoge veranderingskosten.

De regering stelt voor Gemert en Bakel en Milheeze samen te voegen. Gaarne krijgen de leden van de VVD-fractie een nadere motivering waarom niet is gekozen voor de gemeente Deurne. Is de regering in ieder geval bereid de suggestie van de gemeente Gemert te volgen om de werknaam van de nieuwe gemeente te wijzigen in: «Gemert-Bakel»?

Wat betreft Bakel/Milheeze/Rips is sprake van een aanzienlijke en vocaal-creatief uitgedrukte mening bij de bevolking pro zelfstandigheid. De leden van de fractie van D66 zijn onder de indruk van deze sterke gevoelens, maar wijzen tegelijkertijd op de niet zozeer qua oppervlakte als wel qua inwonertal kleine omvang van deze gemeente. De vraag is dan welke partner het meest geschikt is voor samenvoeging: Deurne, zoals de bevolking in meerderheid zegt te willen (in geval zelfstandigheid niet haalbaar zou zijn) dan wel Gemert.

Hoewel erkend moet worden dat de gevoelens van de bevolking duidelijk richting zuiden gaan en er relatief weinig samenhang met en oriëntatie op het noorden lijkt te zijn (er is zelfs een voormalige tolweg met grenspaal tussen Bakel en Gemert), lijkt samenvoeging met Gemert bestuurlijk de relatief beste optie. Daarbij moet ook worden gelet op de grote omvang, ook qua oppervlakte, van de eventueel uit te breiden gemeente Deurne. Hoe staat het gemeentebestuur van Deurne hier tegenover?

Vanuit het gebied is in de inspraak nog aandacht gevraagd voor de problematiek van huize Padua. De leden van de D66-fractie steunen de geopperde toevoeging aan Gemert. Graag ontvangen zij het oordeel van de staatssecretaris.

De leden van de fractie Groep Nijpels hebben kennis genomen van het voornemen om Bakel in te delen bij de gemeente Gemert. Zij stellen de vraag of het wetsvoorstel in deze niet een aantal problemen oproepen, die er nu niet zijn. Bakel is een kleine gemeente met drie kernen. Indien schaalvergroting tot uitgangspunt wordt genomen zijn de leden van deze fractie van mening dat daarmee het zelfstandige bestaansrecht van Bakel in het geding is.

Bakel is op hen overgekomen als een goed functionerende gemeente, die gaarne haar eigen identiteit wil behouden. Op indringende wijze hebben de inwoners dit onder de aandacht gebracht. Misschien kan de staatssecretaris nog eens beargumenteren op grond van welke knelpunten het onverantwoord is om Bakel zelfstandig te laten blijven?

Overigens ontgaat het de leden van deze fractie waarom in het wetsvoorstel gekozen is voor een indeling bij de gemeente Gemert.

De inwoners van Bakel hebben volstrekt geen oriëntatie op Gemert. Ter illustratie willen deze leden meedelen dat wanneer men vanuit Bakel voor een gemeentelijke dienstverlening naar Gemert moet, dit met het huidige openbaar vervoer minstens drie uur kost.

Waarom is niet overwogen om Bakel in te delen bij de gemeente Deurne? Deze gemeente heeft immers ervaring met het besturen van een meerkernige gemeente.

De leden van de SGP-fractie vragen de reactie van de regering op de door het gemeentebestuur van Bakel aangevoerde argumenten voor het behoud van zelfstandigheid voor deze ca. 8000 inwoners tellende gemeente. In het bijzonder vragen zij een reactie op het feit dat deze gemeente een heel sterke eigen aard heeft en dat de relaties met de gemeente Gemert maar zeer beperkt zijn, mede gezien de historische achtergrond van Gemert. Verder vragen zij of het reëel is te verwachten

dat een gemeente als Bakel in de toekomst daadwerkelijk met een veel groter takenpakket te maken zal krijgen, waarvoor een grotere bestuurskracht nodig zou zijn dan de gemeente nu heeft, en waarvan de slagvaardigheid op dit moment door niemand wordt betwist.

De leden van de GPV-fractie hebben begrepen dat in de provincie Noord-Brabant plannen worden ontwikkeld om de gemeenten Boekel, Veghel en Uden samen te voegen. Deze leden vragen of dit juist is en zo ja, of dit een ontwikkeling is die tot heroverweging zou moeten leiden van de beslissing Huize Padua niet met de gemeente Gemert samen te voegen. Wordt een grenscorrectie dienaangaande overwogen?

De wens van de gemeente Bakel en Milheeze om te worden toegevoegd aan de stedelijke gemeente Deurne is bespreekbaar. Het lid Hendriks vreest echter dat deze toevoeging op argumenten niet haalbaar zal zijn. Het huidige voorstel tot samenvoeging van de gemeente Gemert met Bakel en Milheeze biedt meer waarborgen voor behoud van de open groene ruimte ten oosten van de stad Helmond. Binnen de nieuwe gemeente Gemert zullen de dorpen Bakel en Milheeze veel zelfstandiger kunnen blijven functioneren met een hulpgemeentehuis aldaar dan binnen een stedelijk Deurne.

d. Heeze en Leende

De leden van de PvdA-fractie kunnen met de voorgestelde samenvoegingen van Heeze/Leende en Budel/Maarheeze instemmen. Zij willen wel een nadere toelichting op de keuze die ten aanzien van de kern Sterksel is gemaakt. Hebben de betrokken gemeenten over deze kwestie steeds eenzelfde opvatting naar voren gebracht. Zo ja, wat waren daarvoor hun overwegingen en zo neen, om welke wisselende standpunten gaat het en wat waren de redenen om van standpunt te veranderen?

Is de gemeente Budel met zoveel woorden – als (in)direct belanghebbende – geraadpleegd over de uiteindelijke indeling van de kern Sterksel en zo ja, op welke wijze?

De leden van de D66-fractie steunen de voorstellen van de staatssecretaris. Alles afwegend lijkt het kerkdorp Sterksel eerder bij Heeze/Leende te horen dan Budel/Maarheeze. De vooral financiële argumenten van laatstgenoemde gemeente voor samenvoeging van Sterksel bij Budel/Maarheeze overtuigen niet, evenmin als die met betrekking tot het inwonertal. Eerder lijkt Heeze/Leende, relatief kleinschalig, versterking te behoeven.

In dezelfde sfeer ligt de problematiek van Bruggenhuizen, waar een sterk gevoel bestaat met betrekking tot samenvoeging bij Heeze/Leende. De leden van de D66-fractie vragen hoe de staatssecretaris dit beoordeelt? Verwezen moge worden naar de gevoelens van de meerderheid van de inwoners van Bruggenhuizen en de argumenten zoals weergegeven in de brief van 21 maart jl. aan de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken, die met name betrekking hebben op het belang van een goed natuurbeheer.

e. Hoeven, Oud en Nieuw Gastel en Oudenbosch

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de inbreng die de leefbaarheidsgroep Samenstichting Stampersgat bij monde van Antoon van Aken heeft geleverd op de hoorzitting dd. 15 maart jl. van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken. Zij zijn geneigd het pleidooi te volgen voor het onderbrengen van de kern Stampersgat, de suikerfabriek en de zogeheten vloeivelden bij één gemeente, zodat deze nauwverwante gemeenschap met alle lusten en

lasten die daaraan zijn verbonden in haar geheel overgaat naar de nieuwe gemeente Halderberge. Ziet de regering overwegende bezwaren tegen deze optie en zo ja, welke? Kan de grenscorrectie, die in het wetsvoorstel is opgenomen, nader worden toegelicht? Wat is daarvan de dwingende redenen?

Zij willen tevens weten welke financiële belangen (zoals de ozb-heffing) voor de gemeente(n) gemoeid zijn met de gemeentelijke indeling van de suikerfabriek c.a.

Welke directe bestuurlijke bemoeienis hebben de betrokken gemeenten met de suikerfabriek c.a. (bijvoorbeeld met betrekking tot de verkeersafwikkeling en milieu -en andersoortige vergunningen)? Heeft de suikerfabriek ten aanzien van de gemeentelijke indeling een standpunt ingenomen? Zo ja, hoe luidt dat en in welke mate heeft dat meegewogen?

De leden van de fractie van D66 zijn onder de indruk van de pleidooien vanuit de inspraak van de kern Stampersgat, de suikerfabriek en de vloeivelden in één bestuurlijke hand te houden, en wel bij de nieuwe gemeente Halderberge. Zijn hiertegen bezwaren in te brengen, bijvoorbeeld op financieel terrein (ozb!)? Wat is het oordeel van de provincie (als milieuvergunning verlenende instantie) en van de fabriek zelf?

De leden van de fractie van GroenLinks vragen of het niet voor de hand ligt de woonkern Stampersgat en het terrein van de Suikerunie aan de nieuwe gemeente Halderberge toe te voegen?

De leden van de fractie Groep Nijpels maken een opmerking over het grensbeloop van de gemeente Halderberge. Zij zijn van mening dat bij herindeling de betrokkenheid van de inwoners van Stampersgat bij de suikerfabriek hetzelfde zal blijven. De suikerfabriek behoort nu immers ook tot de gemeente Dinteloord. Maar is het vanuit geografisch, sociaal-maatschappelijk, ruimtelijk en financieel oogpunt niet logischer de suikerfabriek binnen de grenzen van de gemeente Halderberge te situeren?

Is het niet wenselijk als gemeentegrens het Mark/Vlietkanaal te nemen? Per slot van rekening ligt de suikerfabriek bijna in de kern Stampersgat op een aantal kilometers afstand van de kern Dinteloord?

Met de samenvoeging tot de gemeente Halderberge kunnen de leden van de RPF-fractie in principe instemmen. Wel hebben zij de indruk dat een grenscorrectie bij de Suikerunie bij Stampersgat voor de hand ligt. De Suikerunie is georiënteerd op Stampersgat, de werknemers wonen er, er is een economische relatie en de inwoners daar hebben de (milieu-)last en het risico van de Suikerunie. Het zou logisch zijn als de Suikerunie en het dorp tot dezelfde gemeente zouden horen. Dit is bijvoorbeeld van belang bij een klachtenprocedure. Bovendien is de huidige gemeentegrens gebaseerd op een voormalig watertje «De Derriekreek»; hiervoor in de plaats gekomen is het Mark-Vlietkanaal, wat in aanmerking komt om de nieuwe, natuurlijke, gemeentegrens te vormen. De fabriek is ook voortgekomen uit het dorp Stampersgat en is daarmee altijd in geografisch, economisch en maatschappelijk opzicht verbonden gebleven. Deze leden vragen de regering op deze argumenten in te gaan.

De leden van de GPV-fractie willen graag een nadere toelichting waarom, in afwijking van het beginsel dat voor het vaststellen van gemeentegrenzen een natuurlijke begrenzing (Mark Vlietkanaal) wordt gevolgd, het complex Suiker Unie niet bij de kern Stampersgat en dus bij de gemeente Halderberge wordt gevoegd.

De nieuwe gemeente Halderberge zal, na herindeling, nabij de woonkern Stampersgat met een slepende kwestie worden opgezaald,

aldus het lid Hendriks. Ruimtelijk en sociaal-maatschappelijk namelijk behoort de aangrenzende Coöperatieve Suikerunie tot Stampersgat. Deze industrie blijkt geheel op Halderberge te zijn georiënteerd. Het is dan ook wenselijk dat plaatselijk de gemeentegrens wordt verlegd naar het hart van het Mark-Vlietkanaal en de rivier de Dintel. Dit lid stelt voor deze grenscorrectie bij het wetsvoorstel 24 571 te betrekken.

f. Aarle-Rixtel, Beek en Donk en Lieshout

De leden van de CDA-fractie kunnen instemmen met de voorstellen met betrekking tot de samenvoeging van deze gemeenten tot een nieuwe gemeente Laarbeek. De gemeenten komen op het punt van hun identiteit nauw met elkaar overeen: ze zijn alle drie landelijk en kleinschalig en werken reeds lang nauw met elkaar samen, waarbij door de goede voorbereiding het gehele fusieproces tot een goed einde kan komen.

De leden van de fractie van D66 vragen wat het standpunt is van de staatssecretaris over toevoeging van Geeneind en Kruischot aan de nieuwe gemeente Laarbeek.

Het oprichten van de nieuwe gemeente Laarbeek door samenvoeging van Aarle-Rixtel en Beek en Donk en Lieshout blijkt een geslaagd deel van het wetsvoorstel te zijn. De brief van Gina Box d.d. 31-1-1996 aan de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken met o.a. de handtekeningen van vijf voorzitters van de heemkundekringen bevestigt dit volgens het lid Hendriks.

g. Oirschot en Oost-, West- en Middelbeers

De leden van de PvdA-fractie vragen wat ten aanzien van de nieuw te vormen gemeente Oirschot/Oost-, West- en Middelbeers bedoeld wordt met «de beperkte taakstelling».

In welke opzichten is deze taakstelling beperkt te noemen en welke andere gemeenten in het landelijk gebied verkeren op dit punt in een min of meer vergelijkbare positie?

Zou een combinatie van Hilvarenbeek, Diessen en Oost-, West- en Middelbeers alsnog kunnen worden overwogen als de kern Vessem samengaat met Oirschot (teneinde de kern Knegsel bij een twee grote Kempen-gemeente te kunnen voegen) of blijft bij zo'n aanpassing het wenselijk de combinatie Oost-, West- en Middelbeers/Oirschot intact te laten?

h. Geertruidenberg en Raamsdonk

Er wordt voorgesteld de naam Raamsdonk als werknaam te hanteren voor de samenvoeging van de gemeenten Geertruidenberg en Raamsdonk. De leden van de VVD-fractie vragen de regering de werknaam te wijzigen. Deze leden beseffen dat de nieuwe gemeenteraad besluit over de naam van de gemeente, maar gelet op de historische betekenis van Geertruidenberg vragen zij de regering de werknaam te wijzigen in Geertruidenberg.

De leden van de SGP-fractie zien nog niet zozeer de noodzaak van samenvoeging van Geertruidenberg met een andere gemeente. Indien dit toch onontkoombaar is, zien zij – gezien de historische achtergrond – «Geertruidenberg» als een passende naam voor de nieuwe gemeente Raamsdonk/Geertruidenberg.

i. Dinteloord en Prinsenland, Nieuw-Vossemeer en Steenbergen

De leden van de CDA-fractie zien met de regering en de provincie de noodzaak om Dinteloord en Prinsenland, Nieuw-Vossemeer en Steenbergen samen te voegen. Ten aanzien van het grensbeloop bij de suikerfabriek ten noordwesten van de dorpskern Stampersgat hebben zij echter enige twijfels. De aan het woord zijnde leden zien een grote maatschappelijke, ruimtelijke en bestuurlijke verwantschap tussen de genoemde suikerfabriek en Stampersgat. Zij zijn daarom van mening dat beiden onder één «bestuurlijke paraplu» zouden moeten worden gebracht. In dit kader zien de leden van de CDA-fractie het Mark-Vlietkanaal en de Dintel als meest logisch grensbeloop, zodat de suikerfabriek onder de nieuwe gemeente Halderberge zou komen te vallen. Een eventuele variant, waarbij eveneens de vloeivelden worden betrokken, zou volgens deze leden eveneens een mogelijkheid zijn. Zij vragen de kabinet om een reactie terzake. Met betrekking tot het gebied bij Lepelstraat verwijzen zij naar de door hen gestelde vraag om een nadere toelichting bij Bergen op Zoom.

j. Dussen en Werkendam

De leden van de PvdA-fractie hebben twijfels bij het voorgestelde grensbeloop in de Biesbosch. Het lijkt hen meer voor de hand te liggen dat de gehele westelijke Biesbosch in handen komt van een gemeente te weten de gemeente Werkendam/Hank-Dussen. Het gaat immers om een gebied dat als een duidelijke afgebakende en herkenbare landschappelijke eenheid is te beschouwen. Waarom is van een dergelijke aanpassing afgezien?

De leden van de CDA-fractie willen van de regering vernemen, waarom niet is overwogen te komen tot een grenscorrectie, waardoor de bedrijfswoningen bij het waterwinningbedrijf De Brabantse Biesbosch gaan behoren tot de nieuwe gemeente Dussen en Werkendam. De bewoners van deze woningen zijn geheel georiënteerd op Werkendam, maar zijn gevestigd in de gemeente Made en Drimmelen. Met het oog op het uitgangspunt om bij herindeling de sociaal-geografische knelpunten op te lossen zou een grenscorrectie voor de hand hebben gelegen. Deze leden menen overigens dat het hiervoor niet noodzakelijk is om de gemeentegrens in de Biesbosch, maar naar de Amer te verleggen, mede gelet op de historische betrokkenheid van Made bij de Biesbosch. Een kleinschaliger grenscorrectie zou echter naar de mening van deze leden kunnen volstaan om tegemoet te komen aan het sociaal-geografische knelpunt.

Het Nationaal Park De Biesbosch zal ingevolge het wetsvoorstel in twee gemeenten komen te liggen, te weten de nieuwe gemeente Made en de nieuwe gemeente Werkendam. Kan de regering nader beargumenteren waarom er voor is gekozen De Biesbosch in twee gemeenten onder te brengen? Zou integraal beheer en het in één bestuurlijke hand houden van het gebied niet doorslaggevend moeten zijn, zo vragen de leden van de VVD-fractie. Wat is het standpunt van de regering ten aanzien van het leggen van de grens bij de Amer, mede gelet op het feit dat de toekomstige ontwikkeling van de drinkwatervoorziening (het vierde spaarbekken) in de nieuwe gemeente Werkendam zal plaatsvinden? Heeft de regering overigens overwogen één gemeente in het Land van Heusden en Altena voor te stellen? Zo neen, waarom niet?

De samenvoeging van Dussen en Werkendam is voor de leden van de D66-fractie akkoord, met wel een vraag over het grensbeloop in het Biesbosch-gebied en met name het waterwinbedrijf. Is het geen goed idee om althans dit bedrijf en het terrein met de drinkwatervoorziening en de

dienstwoningen bij Werkendam in te delen en uit de zeer veraf gelegen gemeente Made te halen? De oriëntatie van de bewoners daar is immers op Werkendam gericht. Hoe staat de regering overigens tegenover een grotere ingreep in dit grensbeloop, waarbij ook meerdere spaarbekkens naar Werkendam zouden overgaan?

De leden van de RPF-fractie constateren dat de samenvoeging van Dussen en Werkendam lijkt te slagen, zeker omdat de beide gemeenten er het nut van inzien. Maar de leden vragen wel de aandacht voor het volgende. Op het grondgebied van Werkendam ligt een deel van het Nationaal Park De Biesbosch. Op de topografische kaart is te zien dat De Biesbosch een onlogisch grensbeloop kent. Hoe kijkt de staatssecretaris aan tegen de mogelijkheid om De Biesbosch in zijn geheel bij Werkendam te voegen? Zou het, ten behoeve van verdere ontwikkeling, bestuurlijk niet beter zijn wanneer De Biesbosch in één gemeente ligt? De gemeenten Werkendam en Dussen hebben in hun beleid aangetoond oog te hebben voor het natuurlijke belang van De Biesbosch, waar Made en Drimmelen gericht is op de recreatie. Voor de omvang van de gemeente Made hoeft ook niet meer gevreesd te worden nu ook Hooge en Lage Zwaluwe en Terheijden hierbij worden gevoegd.

In dit kader wijzen deze leden op de positie van het Waterwinningbedrijf De Brabantse Biesbosch: dit bevindt zich, met de bewoners van de daarbij behorende dienstwoningen, nu al in een geïsoleerde positie. Ze zijn georiënteerd op Werkendam, maar zijn voor gemeentelijke voorzieningen aangewezen op Made en Drimmelen, wat over de weg tientallen kilometers verderop ligt. De leden van de RPF-fractie vragen of dit een gelukkige situatie is. Is de staatssecretaris bereid om, wanneer zij niet bereid is om De Biesbosch in zijn geheel bij de gemeente Werkendam te voegen, in ieder geval hier een grenscorrectie aan te brengen?

De leden van de SGP-fractie vragen aandacht voor het pleidooi van de samen te voegen gemeenten Werkendam en Dussen om met betrekking tot het Biesbosch-gebied voor een logischer grensbeloop te kiezen in die zin dat dit geheel wordt gevoegd bij de nieuwe gemeente Werkendam. Deze leden vragen hoe de regering daar uit het oogpunt van het belang van natuurlijke grensbelopen tegenover staat. Zij wijzen in dit verband ook op de geïsoleerde positie van de drinkwatervoorziening en de daarbij staande woningen, die zich op het grondgebied van de gemeente Made en Drimmelen bevinden. Deze leden wijzen ook op het feit dat het vierde spaarbekken gelegen is op het grondgebied van Dussen. Is dit ook geen argument voor aanpassing van de gemeentelijke indeling? Verder veronderstellen deze leden dat de relatie tussen Made en Drimmelen en de Biesbosch ook zal veranderen door het opgaan van Made en Drimmelen in een veel grotere gemeente Made die zich naar het westen uitstrekt. Zij vernemen graag de reactie hierop van de regering.

2.3.2. Samenvoegingen die afwijken van de voorstellen van de provincie

a. De nieuwe gemeenten Zevenbergen en Made

De leden van de PvdA-fractie kunnen op zichzelf wel begrip opbrengen voor een aantal overwegingen die hebben geleid tot het voorstel om deze vijf gemeenten samen te voegen, met name waar het gaat om de bundeling van bestuurskracht om de economische ontwikkeling van het gebied goed te geleiden en te sturen.

Daar staat tegenover dat het een samenvoeging is van onmiskenbaar forse omvang, zowel als het gaat om van de nieuwe gemeente, als het aantal betrokken gemeenten.

Kan worden geïllustreerd wat voor wat betreft deze twee aspecten enigszins vergelijkbare samenvoegingen zijn?

Welke specifieke voorzieningen zijn of worden getroffen om te zijner tijd het contact van het gemeentebestuur met de aanwezige kernen goed te onderhouden?

Hoe kan de «interne samenhang» in een dergelijk uitgestrekt gebied worden bewaard? En hoe verhoudt deze voorgestelde samenvoeging zich tot de afweging die in de Zuidoosthoek van Noord-Brabant heeft geleid tot het zelfstandig blijven van de gemeenten Asten en Someren? Is er inmiddels al duidelijkheid over de vraag waar het bestuurscentrum van de nieuwe gemeente zou moeten komen en welke kern zou daarvoor in aanmerking kunnen komen? Met andere woorden wat is de min of meer vanzelfsprekende «trekker» van de nieuwe gemeente? De leden van de PvdA-fractie hebben nog grote twijfels over de concrete indeling van de kern Zevenbergschen Hoek. Zij zijn op zich gevoelig voor de argumentatie van de inwoners van deze kern, ondersteund door de gemeente Zevenbergen (in haar reactie dd. 1-2-'96 op het onderhavige wetsvoorstel). Waarom heeft de regering de kern Zevenbergschen Hoek niet intact gelaten? De kern vormt naar de mening van deze leden een sociaal-geografische eenheid, die weliswaar door infrastructuur wordt doorsneden maar die heeft «geleerd» met dat ongemak te leven. Kan de eenheid worden gewaarborgd door de grens tussen de nieuwe gemeente Steenbergen o.a. en de nieuwe gemeente Made c.a. een stuk naar het oosten op te schuiven? Kan, zo voegen zij er aan toe, met zo'n correctie tevens worden bereikt dat beheersvragen met betrekking tot bestaande en toekomstige infrastructuur (en de directe omgeving) op een deugdelijke wijze door een gemeente is te behartigen?

Welk type inpassing wordt overigens met betrekking tot de HSL spoorlijn in dit gebied overwogen en zijn daaraan consequenties verbonden voor de feitelijke bereikbaarheid van een deel van de Zevenbergschen Hoek met Steenbergen c.a.? Tot sloop van hoeveel woningen zal de aanleg van de HSL spoorlijn (vermoedelijk) leiden? Het lijkt deze leden redelijk dat naast de onrust en onzekerheid die de HSL zal veroorzaken, extra onrust en onzekerheid over de gemeentelijke indeling – als het enigszins mogelijk is – wordt vermeden?

Waarom is overigens in dit geval afgeweken van het uitgangspunt dat een «knip» van een gemeente moet worden vermijden, tenzij er zwaarwegende belangen in het geding zijn? Wat is bekend over de oriëntaties van de inwoners van Zevenbergschen Hoek? Zijn die overwegend gericht op Zevenbergen of juist op Made. En kan dit punt mede worden geïllustreerd aan de hand van verhuisbewegingen?

Als de infrastructuur als een doorslaggevende factor wordt gezien, waarom geldt die zelfde overweging dan niet voor wat betreft de rijkswegen A29 en A59 die wel de nieuwe gemeente zullen doorsnijden?

De leden van de PvdA-fractie signaleren dat aan de ene kant sprake is van een nieuwe gemeente Zevenbergen met «voldoende interne samenhang» en aan de andere kant deze gemeente wordt aangemerkt als «een zeer uitgestrekte gemeente». Kan deze tegenstrijdige kwalificatie nader worden toegelicht?

Het doet de leden van de PvdA-fractie deugd dat de gemeenten Made en Drimmelen, Terheijden en Hooge en Lage Zwaluwe hun instemming betuigen met de beoogde samenvoeging. Is inzicht te geven in de mate waarin zij daarnaar al actief toewerken?

De leden van de CDA-fractie hebben grote bedenkingen bij het voorstel van de regering met betrekking tot de nieuwe gemeente Zevenbergen, die zal bestaan uit vijf huidige gemeenten met in totaal een zeer grote oppervlakte. Alleen al het aantal samen te voegen gemeenten duidt op een gecompliceerde situatie, hoewel ook deze leden inzien dat vruchtbare alternatieven niet voor het oprapen liggen. Zij vragen de regering om een algemene toelichting aangaande het samenvoegen van vijf of meer gemeenten, met name met betrekking tot de bestuurlijke integratie. In dit

kader vragen deze leden de regering een verklaring te geven op het feit dat zij op blz. 13 van de memorie in het geval van de nieuwe gemeente Zevenbergen verschillende taken en functies (landbouw, natuur, recreatie, toerisme en industrie) als voordeel beschouwen en in het geval van de nieuwe gemeenten Made en Baarle-Nassau (blz. 13/15 memorie van toelichting) juist gelijkvormige en homogene taken en functies als voordelig zien. De leden van de CDA-fractie verzoeken de regering voorts een nadere toelichting te geven in relatie tot de alternatieven die zij heeft afgewezen. Zij vragen de regering hierbij tevens het versneld doortrekken van de A4 te betrekken, vooral in relatie tot de ruimtelijk-economische consequenties, voor de ontwikkeling van dit gebied.

De leden van de CDA-fractie hebben daarnaast ernstige twijfels bij het losmaken van de kern Zevenbergschen Hoek van de (nieuwe) gemeente Zevenbergen. In velerlei opzichten zijn de inwoners van deze kern georiënteerd op Zevenbergen. Het argument dat het gaat om «een beperkt inwonertal» snijdt volgens hen geen hout. Zij verzoeken de regering in ieder geval het weghalen van deze kern bij Zevenbergen in heroverweging te nemen.

Voor het noordwestelijk deel van de provincie Brabant wordt voorgesteld twee gemeenten te vormen, terwijl de provincie in dat gebied drie gemeenten heeft voorgesteld. Gaarne krijgen de leden van de VVD-fractie een nadere argumentatie van deze keuze. Zij verzoeken de regering daarbij met name in te gaan op de in dat gebied te verwachten toekomstige ontwikkelingen. Het voorgestelde grensbeloop heeft tot gevolg dat de kern Zevenbergschen Hoek, thans behorend tot de huidige gemeente Zevenbergen, in twee gemeenten zal komen te liggen, te weten de nieuwe gemeente Zevenbergen en de nieuwe gemeente Made. De leden van de VVD-fractie vragen zich af of niet een sociaal-geografisch knelpunt wordt gecreëerd, terwijl daar nu geen sprake van is. Deze leden krijgen gaarne een reactie van de regering ten aanzien van de wens van de bewoners van Zevenbergschen Hoek die te kennen hebben gegeven ongedeeld bij Zevenbergen te willen blijven. In de memorie van toelichting stelt de regering, dat gelet op de oriëntatie van de kern Zevenbergschen Hoek in het gebied, toevoeging aan de gemeente Made geenszins onoverkomelijk is. De leden van de VVD-fractie vinden deze argumentatie mager. Gaarne krijgen zij een nadere verduidelijking daarvan. Zij vragen de regering daarbij te betrekken het feit, dat het leefmilieu in de kern Zevenbergschen Hoek in belangrijke mate wordt bepaald dan wel wordt beïnvloed door de vlak tegen de kern gelegen infrastructuur en het feit dat de nieuwe gemeente Made veel meer een «groen» karakter heeft. Voorts vragen zij daarbij te betrekken de economische ontwikkelingszone, gesitueerd langs beide zijden van de A16, zoals vermeld in de nota «Regionaal Ontwikkelingsperspectief West-Brabant». Ook vragen zij de regering nader in te gaan op het feit dat de gemeente Zevenbergen die met betrekking tot de infrastructuur bevoegd gezag is voor onder andere de veiligheid, openbare orde en rampenbestrijding, niet het bevoegd gezag is over de kern Zevenbergschen Hoek, terwijl die kern zo dicht op en nabij die infrastructuur ligt en daar zeer veel overlast van ondervindt. Is het juist dat het voorgestelde grensbeloop tussen Zevenbergen en Made tevens de scheiding zal vormen tussen het grondgebied van twee politieteam?

Wat betreft de nieuwe gemeente Groot-Zevenbergen in Noordwest-Brabant herinneren de leden van de D66-fractie de staatssecretaris eraan dat deze optie door D66 in de Provinciale Staten naar voren is gebracht. De argumenten voor vorming van Groot-Zevenbergen zijn helder en overtuigend, zoals de noodzaak van een lokaal bestuur voor het industrie-terrein Moerdijk, de geografische ligging van de vijf gemeenten en de complementaire functies van wonen, werken, industrie, natuur en

landbouw en toerisme en recreatie. Bovendien is het lastig een verantwoord «knip» in het grondgebied te maken.

De nieuwe gemeente Zevenbergen is echter geologisch gezien zeer groot – en vergt dus aandacht voor het aspect samenhang en aspecten van binnengemeentelijke decentralisatie. Hoe ziet de regering overigens deze samenhang: zal zij in de praktijk groeien of rechtvaardigt de bestaande samenhang reeds de gekozen optie?

Vanuit het gebied en met name door de huidige inwoners van Zevenbergschen Hoek is er sterk voor gepleit deze kern bij Zevenbergen, en niet bij Made, in te delen. Hoewel de oriëntatie van de kern in deze richting wijst, moet worden geconstateerd dat de huidige en nog (HSL !) uit te breiden infra-bundel een radicale doorsnijding van Zevenbergen en Zevenbergschen Hoek betekent. Hoe beoordeelt de staatssecretaris de kans op voldoende maatschappelijke acceptatie indien straks zowel sloop van woningen (hoeveel?) en herindeling gaan spelen? Bestaat de verwachting dat deze fysieke infrastructurele barrière geleidelijk ook de oriëntatie van de kern op Made zal beïnvloeden?

Ten aanzien van de nieuwe gemeente Made vragen de leden van de fractie van D66 welke knelpunten van sociaal-geografische aard ten aanzien van de kernen Heikant, Lage Zwaluwe en Wagenberg hiermee worden opgelost.

De leden van de SGP-fractie constateren dat het wetsvoorstel zeer grootschalige keuzen maakt in de Noord-Westhoek. Uit vele reacties blijkt dat er twijfels bestaan over de samenhang in de nieuw te vormen gemeente. Er is ook sprake van verschillende oriëntaties, bijvoorbeeld in de nieuwe gemeente Zevenbergen, namelijk Fijnaart c.a. richting Breda en Zevenbergen richting Roosendaal. Levert dit geen complicatie op? Deze leden zouden liever een minder grootschalige benadering kiezen. Zij kunnen zich bij de argumentatie wat betreft Zevenbergen en Klundert, die beide «Moerdijk-gemeenten zijn», wel wat voorstellen, maar voor het overige vinden zij de argumentatie wat betreft de samenhangen zwak. Zij stellen dan ook voor, de nieuwe gemeente Zevenbergen te beperken tot Zevenbergen en Klundert, waardoor een gemeente van ca. 23 000 inwoners wordt gevormd.

Wat betreft Fijnaart c.a. en Willemstad zijn de leden van de SGP-fractie van oordeel dat deze gemeenten qua karakter veel beter samengevoegd zouden kunnen worden met Dinteloord c.a. Deze leden hebben veel moeite met het voorstel Dinteloord bij Steenberg te voegen. Deze gemeenten verschillen qua karakter nogal, waarbij een wezenlijk gegeven is dat de bevolking van Dinteloord voor een belangrijk deel protestants is, net als de andere gemeenten langs de «waterscheiding» met Zeeland, i.c. Fijnaart en Willemstad. Deze leden wijzen er op dat dit ook het oorspronkelijke voorstel van gedeputeerde staten was. Voorts hebben zij de indruk dat de keuze van de gemeenteraad van Dinteloord – althans de meerderheid daarvan – voor Steenberg niet in de laatste plaats is ingegeven door angst om samengevoegd te worden met een grootschalige plattelandsgemeente zonder samenhang (Dinteloord/Fijnaart t/m Zevenbergen). Met name Fijnaart heeft duidelijk aangegeven niets te voelen voor een zo grootschalige gemeente Zevenbergen. Verder vragen deze leden een reactie op de volgende argumenten met het oog op hun suggestie voor samenvoeging van de gemeenten Dinteloord, Fijnaart en Willemstad. Het gebied vormt geografisch één geheel als Noord-Westhoek van Noord-Brabant; het vertoont in economisch en agrarisch opzicht veel overeenkomsten; het industrieterrein Dintelmond ligt dan geheel binnen de nieuwe gemeente, evenals de jachthaven Dintelmond. Wat betreft de Suiker Unie lijkt het deze leden in elk geval wenselijk dat deze wordt ingedeeld bij één gemeente, zoals in het wetsvoorstel ook is gerealiseerd.

Indien de door deze leden voorgestelde optie wordt gevolgd, zouden Steenbergen en Nieuw-Vossemeer samen een nieuwe gemeente kunnen vormen. Hierboven hebben deze leden al hun voorkeur uitgesproken voor de optie Zevenbergen en Klundert. Oud en Nieuw-Gastel, Oudenbosch en Hoeven kunnen dan, overeenkomstig het wetsvoorstel, de nieuwe gemeente Halderberge vormen. Dit betekent een keuze voor vier in plaats van drie nieuwe gemeenten in dit Noord-Westelijke deel van Noord-Brabant. De leden van de SGP-fractie hebben de indruk dat hierdoor gemeenten met meer samenhang kunnen worden gevormd, die onderling ook evenwichtiger zijn qua omvang. Zij vragen dan ook of de regering bereid is het wetsvoorstel in deze zin aan te passen.

De leden van de SGP-fractie zijn niet overtuigd van de noodzaak om de kern Zevenbergschen Hoek her in te delen bij de nieuwe gemeente Made. Zij vragen of dit niet juist een nieuw sociaal-geografisch knelpunt op zou leveren. En welke gevolgen heeft dit voor rampenbestrijding en hulpverlening rond de A16 e.d.? Deze leden vragen of niet met een beperktere grenswijziging kan worden volstaan, zodanig dat de kern Zevenbergschen Hoek deel uit blijft maken van de gemeente Zevenbergen.

De leden van de GPV-fractie vragen een nadere verbijzondering te geven van de «toekomstige ontwikkelingen» die de nieuwe gemeente Zevenbergen met een grote oppervlakte rechtvaardigen. Deze leden stellen voorts vast dat op het grondgebied van Zevenbergen en Made geen dusdanige ruimtelijke ontwikkelingen zijn te verwachten dat om die reden tot de vorming van twee in plaats van drie gemeenten moet worden overgegaan. Veeleer is voor die keuze beslissend of de in de voorstellen van de provincie te vormen gemeenten voldoende bestuurskracht kunnen ontwikkelen om hun taken goed te kunnen uitvoeren. Daarnaast is ook de samenhang in de te vormen gemeenten van belang. Deze leden hebben onvoldoende krachtige argumenten in de memorie van toelichting kunnen ontdekken die, in afwijking van de provinciale voorstellen, vorming van twee in plaats van drie gemeenten aannemelijk zouden kunnen maken. Deze leden vragen in dit verband nader in te gaan op de te verwachten ontwikkelingen in Dintelmond die voor bepaalde havenactiviteiten in de toekomst wellicht als overloop van Moerdijk zou kunnen gaan fungeren. Deze leden vestigen voorts de aandacht op de beoogde samenvoeging van Zevenbergschen Hoek met Made. Is het juist dat een honderdtal woningen ten westen van de spoorlijn onder de gemeente Zevenbergen valt terwijl de overige woningen naar de gemeente Made overgaan? Zo ja, ontstaat daarmee geen sociaal-geografisch knelpunt?

b. De nieuwe gemeente Woudrichem

De leden van de PvdA-fractie vragen of aan de gemeentebesturen van Woudrichem en Aalburg in het bestuurlijk overleg duidelijk is gemaakt dat een duidelijk voornemen bestond om tot een samenvoeging te komen en zo ja, hoe daarover afspraken zijn gemaakt dan wel uitspraken zijn gedaan?

Hebben de gemeentebesturen het concrete verzoek gekregen zich op deze optie te beraden?

Kan worden toegelicht wat wordt bedoeld met gemeenten met «een dergelijk karakter»?

Waarom is ervoor gekozen na de eerder doorgevoerde gemeentelijke herindeling nu opnieuw een dergelijke ingreep te plegen? Kan worden verduidelijkt waarom met een combinatie Woudrichem/Aalburg een meer evenwichtige situatie ontstaat in «het Land van Altena» (bedoeld zal zijn het Land van Heusden en Altena) dan met twee zelfstandige gemeenten Woudrichem en Aalburg? Het is volgens deze leden ook voorstelbaar dat met twee nieuwe gemeenten eerder of vaker patstellingen optreden dan met drie gemeenten.

Bestaat op andere plaatsen in het landelijk gebied van de provincie eenzelfde tegenzin tegen het samengaan bij twee gemeenten van ongeveer dezelfde omvang als in dit geval en bestaat op andere plaatsen in het landelijk gebied eenzelfde uitgesproken verschil in karakter van de samenstellende delen? Hoe zit het met de oriëntaties van beide gemeenten? Liggen die voor Woudrichem niet overwegend in de regio Gorkum en voor Aalburg in de regio's 's-Hertogenbosch?

Er zit aan de meerkernigheid in dit geval geen specifiek probleem omdat een duidelijke «trekker» in de combinatie Woudrichem/Aalburg ontbreekt.

Vanuit sociaal-cultureel oogpunt vinden deze leden behoud van zelfstandigheid te verdedigen. Vanuit ondermeer ruimtelijk oogpunt zijn zij geneigd voor één gemeente in het Land van Heusden en Altena te pleiten. Zij verwezen nog naar de opmerking dat «het in het algemeen wenselijk is een samenhangend gebied onder één gemeentelijk beheer te brengen» (memorie van toelichting blz. 20).

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de notitie dd. april 1995 van het «Comité Altena + Biesbosch = EEN», waarin wordt, in samenwerking met de CDA-Jongerenorganisatie Altena, gepleit voor één gemeente in het Land van Heusden en Altena.

Kan worden ingegaan op de inhoudelijke argumentatie, die in het pleidooi is opgenomen en kan worden toegelicht waarom er van is afgezien in het Land van Heusden en Altena tot één gemeente te komen? Welke bezwaren bestaan tegen het alsnog laten samengaan van deze vier gemeenten? Deze leden onderstrepen dat vanuit de sociaal-culturele invalshoek een samenvoeging van Woudrichem en Aalburg bezwaren oproept, maar dat vanuit ruimtelijk oogpunt sprake is van een duidelijk afgebakende en herkenbare regio, waar een grootschalige bundeling van krachten zeker te verdedigen is.

De leden van de CDA-fractie hebben grote bezwaren tegen de voorgenomen samenvoeging van de gemeenten Aalburg en Woudrichem. Zij benadrukken dat beide gemeenten voldoende potentie hebben om zelfstandig te kunnen voortbestaan en deze wens ook nadrukkelijk hebben ingebracht. De aan het woord zijnde leden beoordelen de argumentatie van de regering om af te wijken van het provinciale voorstel als volstrekt onvoldoende. De genoemde «relaties zowel naar de Randstad als naar de steden in Noord-Brabant» zien zij als een nogal «gezocht argument» om tot herindeling over te gaan. Is de regering van mening dat er wel sprake is van een knelpunt? De leden van de CDA-fractie geven de regering in overweging om terug te keren naar het provinciale voorstel en beide gemeenten zelfstandig te laten voortbestaan.

In afwijking van het voorstel van de provincie wordt voorgesteld de gemeenten Woudrichem en Aalburg samen te voegen. De leden van de VVD-fractie vragen of de regering nader kan aangeven wat de toegevoegde waarde is van het samenvoegen van deze gemeenten? Is het juist dat bij samenvoeging van Aalburg en Woudrichem de basisschool in Babyloniënbroek dreigt te verdwijnen? Wat is de opheffingsnorm van deze school?

Heeft de regering overwogen Aalburg te voegen bij de nieuwe gemeente Drunen? Wat is het standpunt van de regering ten aanzien van deze variant?

De leden van de D66-fractie vragen of het niet veel logischer en principieel consistenter zou zijn om, zoals ook ruim twintig jaar geleden overwogen, een (grote) gemeente te vormen in het Land van Heusden en Altena. Sommige politieke groeperingen hebben hiervoor nog onlangs gepleit.

Zo'n gemeente zou de pijn van de samenvoeging Woudrichem-Aalburg aanmerkelijk verzachten en een aantal voordelen qua schaalgrootte en consistentie hebben. Wat verzet zich eigenlijk tegen deze optie?

Tegelijkertijd erkennen de leden van de D66-fractie echter dat hiermee een wel zeer grootschalige «ingreep van boven» zou plaatsvinden, die vooral uit ruimtelijke ordeningslogica en minder uit maatschappelijke samenhang voortkomt en die bovendien niet voorbij gaat aan bijvoorbeeld de reeds lopende intensieve samenwerking Werkendam-Dussen, en die niet in een van de officiële plannen en voorstellen is opgenomen. Graag verneemt de fractie van D66 toch een reactie van de staatssecretaris op de suggestie van een gemeente in dit gebied, dat immers ruimtelijk onderling zeer samenhangt.

Mocht de vorming van een gemeente in het Land van Heusden en Altena er niet in zitten, dan zouden deze leden – hoe paradoxaal ook – wel iets voelen voor zelfstandigheid van Woudrichem en Aalburg. Daarvoor gelden dan eerder redenen van identiteit en sociaal culturele factoren.

Deze twee gemeenten, met veel kernen, liggen op een aantal terreinen letterlijk en figuurlijk nogal uit elkaar en zouden naar het voorkomt eerder behoefte hebben aan een bindende factor als Werkendam (vergelijk in de plannen van de vroege jaren zeventig Almkerk). Tevens moet worden beseft dat deze gemeenten nog niet zo lang geleden een herindeling achter de rug hebben. Bovendien is sprake van diverse oriëntaties van respectievelijk Woudrichem en Aalburg richting respectievelijk Gorkum en Brabant. Ten slotte is er de principiële vraag of evenwicht in een gebied niet heel goed met drie in plaats van twee gemeenten kan worden bewerkstelligd.

De leden van de fractie Groep Nijpels maken zich ernstige zorgen over de wijze waarop de staatssecretaris in afwijking van het provinciale bestuur een samenvoeging van de gemeenten Woudrichem en Aalburg beargumenteert.

De provincie was van oordeel dat samenvoeging van beide gemeenten niet noodzakelijk was omdat het beleidsuitgangspunt bij herindeling zich dienen toe te spitsen op knelpunten oplossen. De argumentatie in het wetsvoorstel schiet op dit punt tekort, aangezien de visie van de provincie niet bestreden wordt. Het uitgangspunt van schaalvergroting wordt slechts gehanteerd, naar het oordeel van deze leden. Zij zijn van mening dat het verschil in karakter dat benadrukt wordt door beide gemeenten wel degelijk kracht van argumentatie heeft, omdat de staatssecretaris verzuimd heeft haar argumenten te bouwen op bewijsbare knelpunten in het bestuur van beide gemeenten.

De provincie heeft voorgesteld, overeenkomstig de wens van beide gemeenten, om Woudrichem en Aalburg zelfstandig te laten. Met een inwonertal van 14 000 resp. ruim 11 000 inwoners en een kwalitatief goede dienstverlening kunnen beide gemeenten voluit zelfstandig functioneren. Er is voldoende draagvlak om de lokale basistaken te vervullen en een sturende rol te vervullen in het spanningsveld tussen landbouw versus natuur en landschap. De leden van de RPF-fractie menen dat de staatssecretaris te snel voorbij gaat aan een aantal bezwaren tegen samenvoeging: dat één gemeente een groot gebied bestrijkt zonder «hoofdstad»; dat de twee gemeenten noordelijk resp. zuidelijk georiënteerd zijn; en dat de kosten de baten zullen overtreffen.

Het argument dat de staatssecretaris hanteert, is dat «ook in het landelijk gebied een bepaalde schaalvergroting noodzakelijk is» en «dat er een bestuurlijk evenwichtige situatie ontstaat». Deze leden vragen of de staatssecretaris hier ook argumenten voor heeft, of dat de wens bij haar de vader van de gedachte is geweest. Waarom heeft ze niet, naar de wet Arhi, het voorstel van de provincie en de gemeentebesturen heeft gevolgd?

De leden van de SGP-fractie zijn het niet eens met het voorstel tot samenvoeging van Woudrichem (14 000 inwoners) en Aalburg (ruim 11 000 inwoners). Zij vragen of de regering hier een nadere toelichting op kan geven, of er bijzondere taakstellingen zijn, nu of in de toekomst, waardoor een schaalvergroting noodzakelijk zou zijn. Deze leden menen dat dit niet het geval is. Woudrichem en Aalburg zijn beide inderdaad landelijke gemeenten, die zoals in de toelichting bij het wetsvoorstel wordt gezegd, in staat moeten zijn om de taken uit te oefenen die inherent zijn voor een gemeente met een dergelijk karakter. Deze leden zijn echter van oordeel dat beide gemeenten afzonderlijk daartoe zeer wel in staat zullen zijn en – ervan uitgaande dat zich in de toekomst geen bijzondere extra taakstellingen voor zullen doen – dat ook zullen blijven. Zij wijzen verder op de verschillen in cultuur tussen beide gemeenten, waardoor er bestuurlijk en maatschappelijk niet of nauwelijks draagvlak is voor samengaan. Deze leden vragen – terzijde – of de regering het ook niet bijzonder vindt dat in dit geval ook de grootste van de twee, Woudrichem, geen aspiraties heeft om de kleinere, Aalburg, aan zijn grondgebied toegevoegd te zien. Deze leden vragen of zij het juist zien dat de voorgestelde samenvoeging geen enkele vermindering van het aantal intergemeentelijke samenwerkingsverbanden tot gevolg zal hebben en of daardoor ook niet een argument voor herindeling wegvalt. Verder wijzen zij er op dat samenvoeging zou leiden tot een gemeente met zeer veel kernen met weinig samenhang. Zij vragen of de regering zich er rekenschap van heeft gegeven dat de vorige herindeling in dit gebied (1973) ook heel moeizaam was en dat de integratie zeer veel tijd en energie heeft gekost. Deze leden vragen ook of de regering wel een reëel en open overleg met beide gemeenten heeft gevoerd over de optie van samenvoeging. De leden van de SGP-fractie vragen tenslotte of de regering, gelet op bovenstaande overwegingen, bereid is om het wetsvoorstel weer in overeenstemming te brengen met het provinciale voorstel en Woudrichem en Aalburg derhalve als zelfstandige gemeenten voort te laten bestaan.

De leden van de GPV-fractie zijn verbaasd dat de regering voorstelt, tegen het advies van de provincie Noord-Brabant en de wil van beide gemeenten in, de gemeenten Woudrichem en Aalburg samen te voegen tot één nieuwe gemeente. Het is deze leden niet duidelijk wat aan een zelfstandig voortbestaan van Woudrichem en Aalburg nu en in de toekomst in de weg staat. Is terzake voldoende recht gedaan aan de procedureregels die zijn vastgelegd in de Wet Arhi? Deze leden vragen voorts of er in dit gebied sprake is van ontwikkelingen die opschaling zonder meer noodzakelijk maken. Het argument dat opschaling van Woudrichem noodzakelijk is om een bestuurlijke tegenwicht te bieden aan de omliggende gemeenten vinden deze leden weinig overtuigend. Wanneer een dergelijke gedachtengang elders wordt gevolgd is het hek van de dam en verwordt de samenstelling van evenwichtige gemeenten naar oppervlakte en inwoneraantal tot doel in zichzelf. Deze leden hebben daar moeite mee omdat daarmee onvoldoende recht wordt gedaan aan de zelfstandige afweging die moet plaatsvinden of bestaande gemeenten al dan niet in staat zijn hun bestuurlijke taken op een goede wijze te vervullen. De argumenten die ten grondslag liggen aan de vergroting van centrumgemeenten zijn van een geheel andere orde dan die voor vergroting van plattelandsgemeenten moeten gelden. Naar het oordeel van de leden van de GPV-fractie is voor centrumgemeenten bepalend of deze in staat zijn te verwachten ruimtelijke ontwikkelingen op hun grondgebied op te vangen. Voor plattelandsgemeenten geldt naar het oordeel van deze leden het uitgangspunt dat opschaling pas noodzakelijk is wanneer de noodzaak daartoe voortvloeit uit ontwikkelingen die in de toekomst juridisch-bestuurlijke knelpunten kunnen opleveren. Deze leden herkennen zich dan ook niet in de opstelling van de regering, die ingeval

een keuze gemaakt moet worden tussen opschaling van centrum-gemeenten of plattelandsgemeenten, de opschaling van centrum-gemeenten per definitie voorrang moet krijgen. Deze leden menen dat de uiteindelijke keuze veeleer moet afhangen van de afweging van omstandigheden in een concreet geval. Deze afweging wordt bij de keuze voor samenvoeging van Aalburg met Woudrichem door leden node gemist. Deze leden vragen of de ligging van de twee grootste kernen Woudrichem en Aalburg aan de rand van de gelijknamige gemeenten en op grote afstand van elkaar niet betekent dat in de nieuwe gemeente Woudrichem geen herkenbaar bestuurlijk centrum valt te ontdekken.

De leden van de SP-fractie zien in de voorstellen van samenvoeging van de gemeenten Aalburg en Woudrichem sterk de indruk dat het gaat om een herindeling als doel op zich.

Als een argument voor samenvoeging wordt «bestuurlijk evenwicht» genoemd. Is dat een nieuw criterium bij herindelingen? Wat wordt hier precies mee bedoeld, dat het wenselijk is dat aangrenzende gemeenten ongeveer dezelfde omvang hebben?

De gemeenten Woudrichem en Aalburg hebben ongeveer 20 jaar geleden reeds een grote herindeling ondergaan. Hierdoor zijn twee zeer omvangrijke gemeenten ontstaan, die ruimtelijk gezien nog net aan de minimale voorwaarden voor goede samenlevingsopbouw kunnen voldoen. Als het voorstel van de staatssecretaris tot samenvoeging van Woudrichem en Aalburg doorgaat, ontstaat één landelijke gemeente die alleen te besturen zal zijn als zij over een «vliegende gemeenteraad» kan beschikken. Deze volle dagtaak kost zoveel geld dat de beoogde doelstelling tot bestuurlijke vernieuwing niet zal worden gehaald. Conform de dringende wens van genoemde twee gemeenten, stelt het lid Hendriks voor de huidige gemeentelijke zelfstandigheid te handhaven en zowel Aalburg als Woudrichem buiten het wetsvoorstel te plaatsen.

c. De nieuwe gemeente Baarle-Nassau

De leden van de PvdA-fractie hebben ten aanzien van Baarle-Nassau twijfel bij de voorgestelde fusie met Alphen-Riel/Chaam. Zij hebben de indruk gekregen dat de situatie in Baarle-Nassau en Baarle-Hertog zo gecompliceerd is, dat alleen met vernuft en vertrouwen praktische oplossingen zijn te bereiken voor de alledaagse problemen waar de inwoners van beide kernen mee te maken hebben. Het is de vraag of zo'n situatie blijft bestaan als Baarle-Nassau opgaat in de «groene gemeente».

Deze leden willen weten waarom aan professor dr. P. W. Tops niet de nadrukkelijke opdracht is gegeven ook scenario's uit te werken, die uitgaan van behoud van zelfstandigheid?

Kan worden aangegeven welke initiatieven vanuit België, Vlaanderen en Baarle-Hertog richting regering zijn ondernomen om voor de situatie van Baarle-Hertog en Baarle-Nassau een specifieke oplossing te gaan organiseren? Hoe worden eventuele voorstellen beoordeeld? Heeft overleg plaatsgevonden met initiatiefnemers en zo neen, gebeurt dat nog voor de plenaire behandeling van het onderhavige voorstel?

Schaart de Commissaris der Koningin van Noord-Brabant zich nog steeds achter het voorstel van de provincie of is hij inmiddels eveneens (in)formeel pleitbezorger van een zelfstandig Baarle-Nassau?

Heeft de gemeente Chaam zich ook duidelijk uitgesproken voor en vastgelegd op de vestiging van het bestuurscentrum in Baarle-Nassau? Kan daartoe eventueel in de wet een voorziening worden opgenomen. Is bij vorige herindelingen wel eens een wettelijke regeling getroffen inzake het bestuurscentrum?

Het valt deze leden op dat de regering niet ingaat op het belang dat Baarle-Nassau en Baarle-Hertog toekennen aan een min of meer

gelijkwaardige onderlinge krachtsverhouding omdat mede dankzij die gelijkwaardigheid praktische zaken zijn te regelen met de daarbij behorende financiële verdeelsleutel tussen de twee gemeenten. Kan op dit aspect worden ingegaan?

In het algemeen willen deze leden weten of de regering erkent dat in zeer specifieke situaties de blijvende zelfstandigheid van een kleine gemeente kan zijn gerechtvaardigd, zoals bijvoorbeeld bij Thorn of bij Lith ook is besloten. Of waren daar volgens de regering andersoortige overwegingen aan de orde?

Wil de regering bevorderen dat de provincie Noord-Brabant voor het uitbrengen van de Nota na aanleiding van het verslag duidelijkheid verschaft over de eventuele «opklassificatie»?

Hoewel deze leden een voorkeur hebben voor het ongesplitst laten van gemeenten zijn zij erover verbaasd dat met geen woord is gerept van de eventuele splitsing van de gemeente Gilze-Rijen, omdat door zo'n splitsing zowel aan de noordzijde als aan de zuidzijde gekomen zou kunnen worden tot een – op het eerste gezicht – overtuigende bundeling van krachten in het landelijk gebied? Kan de regering op de voor- en nadelen van een dergelijke optie ingaan en toelichten waarom daarvan is afgezien?

Tot slot willen zij weten of de gemeente Baarle-Nassau zich vanaf het begin voor behoud van zelfstandigheid heeft ingezet of dat zij ook met voorstellen of plannen voor samenvoeging heeft meegedaan en zo ja, met welke argumentatie?

De leden van de CDA-fractie zijn het eens met de regering dat er bij de enclave-gemeente Baarle-Nassau sprake is van een bijzondere situatie. De gemeenten Baarle-Nassau en Baarle-Hertog hebben vanuit de praktijk een unieke vorm van samenwerking gevonden om de gecompliceerde bestuurlijk-juridische problemen – samenhangend met de verschillende rechtssystemen – op een vruchtbare wijze te beantwoorden. Zij danken de regering voor de uitgebreide toelichting terzake. Zij verzoeken de regering aan te geven wat de meest actuele stand van zaken is met betrekking tot de grensoverschrijdende samenwerking cq. het instellen van een openbaar lichaam. De leden van de CDA-fractie sluiten zich aan bij de ondersteuning van de regering van deze gedachte. In dit kader vragen zij de regering of zij met hen de aanbeveling van prof. P. W. Tops om op termijn een Europese gemeente te vormen ondersteunt. De leden behorende tot de CDA-fractie verzoeken de regering uiteen te zetten hoe en wanneer zij dit streven denkt te realiseren. Is de regering overigens van mening dat het realiseren van het concept van de Europese gemeente te verenigen is met het voorliggende voorstel?

De leden van de CDA-fractie zijn van mening dat de specifieke situatie van Baarle-Nassau zich minder goed verhoudt met de vorming van een grote groene gemeente met de huidige gemeente Baarle-Nassau. Het samenvoegen van de gemeente Baarle-Nassau met andere gemeenten brengt volgens deze leden een aanzienlijk risico van (toekomstige) bestuurlijk-juridische knelpunten met zich mee. De positieve effecten van een kwalitatief hoogwaardiger ambtenarenapparaat zouden naar de mening van de leden van de CDA-fractie meer dan teniet kunnen worden gedaan door de grotere afstand ten opzichte van de enclaveproblematiek. Zij verwijzen in dit kader naar de beslissing van de Belgische regering destijds om Baarle-Hertog om vergelijkbare redenen zelfstandig te laten. De leden van de CDA-fractie verzoeken de regering daarom om van hun voorstel voor de nieuwe gemeente Baarle-Nassau af te zien en het huidige grensbeloop van deze gemeente ook in de toekomst aan te houden. In dit kader dringen zij er bij de regering op aan zgn. opclassificatie te bevorderen. Behoud van zelfstandigheid in samenhang met opclassificatie lost

binnen Nederlands perspectief de juridisch-bestuurlijke problematiek van Baarle-Nassau op en biedt tijd om nader te kijken naar Europese oplossingen.

De leden van de CDA-fractie zien met de regering en de provincie voldoende reden om Chaam en Alphen en Riel niet zelfstandig te laten voortbestaan. Ook zien zij de ligging van deze gemeenten tussen de steden Breda en Tilburg als aanvullende reden voor opschaling. De leden van de CDA-fractie beoordelen een samengaan van de huidige gemeente Nieuw-Ginneken, Chaam en (het gebied rond) de kern Alphen als een voor de hand liggende optie: een levenskrachtige grote groene gemeente die haar identiteit kan behouden en (zo nodig) tegenspel kan bieden aan de steden Breda en Tilburg. De leden behorende tot de CDA-fractie kiezen er – in tegenstelling tot het provinciale voorstel – niet voor om de huidige gemeente Nieuw-Ginneken in tweeën te splitsen; zij verwijzen in dit kader naar hun commentaar bij de nieuwe gemeente Breda. Mede vanwege hun voorkeur voor een voortbestaan van (het huidige) Baarle-Nassau menen deze leden dat de samenvoeging van geheel Nieuw-Ginneken tot de grote groene gemeente serieus overwogen moet worden.

Met betrekking tot de kern Riel verwijzen de leden van de CDA fractie naar hun opmerkingen met betrekking tot Goirle. Deze kern is in hoofdzaak georiënteerd op de gemeente Goirle en zou op relatief grote afstand van andere kernen in deze gemeente komen te liggen; tegelijkertijd zou voor het draagvlak van de nieuw te vormen groene gemeente – zonder Baarle-Nassau – Riel meer betekenis kunnen hebben voor de nieuw te vormen grote groene gemeente dan voor een zelfstandig Goirle. Zij vragen de regering om een reactie op deze alternatieve voorstellen.

Voorgesteld wordt de gemeente Baarle-Nassau samen te voegen met de gemeenten Alphen en Riel en Chaam. Gelet op de enclave-situatie en de daardoor bestaande verwevenheid met Baarle-Hertog geeft Baarle-Nassau de voorkeur aan behoud van zelfstandigheid. Gaarne krijgen de leden van de VVD-fractie een reactie van de regering ten aanzien van de wens van de gemeente. Zij vragen daarbij te betrekken de bijzondere situatie van deze gemeente. Voorts vragen zij hoe de regering de door Baarle-Nassau gemaakte opmerkingen, dat de gevolgen van herindeling voor de samenwerking met Baarle-Hertog niet uit zullen blijven, beoordeelt. Zij vragen daarbij te betrekken de omstandigheid dat personen die niet uit Baarle-Nassau zelf komen geen dan wel veel minder affiniteit zullen hebben met de enclave-problematiek, met alle gevolgen vanden voor de samenwerking met Baarle-Hertog. Met andere woorden bestaat niet het gevaar, dat door vergroting van de gemeente, het afstemmingsprobleem wordt vergroot en een effectieve aanpak van de enclave-problematiek wordt verwaarloosd?

Baarle-Hertog heeft zich aangesloten bij de wens van Baarle-Nassau en de Gouverneur van de provincie Antwerpen heeft zijn grote bezorgdheid uitgesproken over de gevolgen van een mogelijke herindeling van Baarle-Nassau. De leden van de VVD-fractie krijgen gaarne daarop een reactie van de regering.

Zal er na samenvoeging nog sprake kunnen zijn van een zekere gelijkwaardigheid in de samenwerking tussen Baarle-Nassau en Baarle-Hertog? Zou een keuze voor Baarle-Nassau als bestuurlijk centrum van de nieuwe gemeente een bijdrage kunnen leveren aan meer evenwichtige bestuurlijke verhoudingen in relatie tot de enclave-problematiek? Zo ja, hoe kan de regering zulks bevorderen?

Voorts vragen de leden van de VVD-fractie aandacht voor de financiële positie van een zelfstandig Baarle-Nassau. In hoeverre is de gemeente financieel gezien in staat om op eigen benen te staan? De gemeente Baarle-Nassau heeft voorgesteld over te gaan tot opclassificatie van de gemeente. In het verlengde daarvan is gepleit voor een bijzonder statuut waardoor bijvoorbeeld op basis van een verfijningsuitkering bijzondere

enclave-situatie, zowel in Nederland als in België voor de gemeenten substantieel extra uitkeringen beschikbaar worden gesteld. Wat is het standpunt van de regering ten aanzien van deze voorstellen?

In dit verband vragen de leden van de VVD-fractie de regering in te gaan op de financiële situatie van Baarle-Hertog? Is deze gemeente financieel gezien in staat op eigen benen te staan of heeft deze gemeente ook financiële steun gevraagd?

Voor een duurzame oplossing van de enclave-problematiek heeft Professor Tops de vorming van een Europese gemeente aanbevolen. Gaarne krijgen de leden van de VVD-fractie daarover een nadere verduidelijking. Wat zijn de perspectieven van zo'n gemeente? Op welke termijn zou dat gerealiseerd kunnen zijn? Wat zou de materiële invulling kunnen zijn? Is wijziging van de Grondwet noodzakelijk? In het kader van de concrete situatie vragen zij voorts in hoeverre herindeling nu de weg naar een Europese gemeente kan blokkeren. In welke mate wijkt het voorstel voor een «Europese Gemeente» af van een openbaar lichaam op grond van de Benelux-Overeenkomst inzake grensoverschrijdende samenwerking tussen territoriale samenwerkingsverbanden of autoriteiten van 1 april 1991. Voorts was het de leden van de VVD-fractie niet duidelijk in welke mate een openbaar lichaam een oplossing kan bieden voor de samenwerking tussen de twee gemeenten. Is zo'n lichaam niet veel meer gericht op het uitvoeren van aan weerszijde van de grens genomen besluiten?

Een belangrijke schakel tussen Tilburg en Breda wordt gevormd door de Grote Groene Gemeente (GGG). Om levensvatbaar te zijn en ook als coherente buffer tussen twee sterk verstedelijkte gebieden te kunnen fungeren zal deze gemeente rondom Chaam en Alphen (de twee componenten waarover allen het eens zijn als basis voor de GGG) voldoende groot en sterk dienen te zijn. De leden van de D66-fractie hebben daarbij verschillende opties in overweging. Allereerst de kern Riel. Alles afwegend opteren deze leden niet voor samenvoeging met Goirle, hoewel de provincie daarvoor heeft gekozen. Gegeven de geringe relevantie van Riel voor de bouwbehoefte van Goirle is de logische oriëntatie van Riel die op de GGG. Over (een deel van) het grondgebied van Nieuw-Ginneken is reeds eerder in de inbreng gesproken.

Wat betreft Baarle-Nassau diene het volgende. De regering stelt voor Baarle-Nassau samen te voegen met Alphen en Riel en Chaam. In verband met de specifieke situatie van Baarle-Nassau, veroorzaakt door de ligging van de Belgische enclave Baarle-Hertog binnen de gemeentegrens, de vele wederzijdse enclaves en de unieke samenwerking tussen Nassau en Baarle Hertog, merken de leden van de D66-fractie het volgende op.

Deze leden spreken hun waardering uit voor de grondige wijze waarop de regering de gevolgen die gemeentelijke herindeling op de noodzakelijke grensoverschrijdende samenwerking tussen Nassau en Hertog zou hebben, heeft laten onderzoeken. Dit is in overeenstemming met de specifieke en zeer bijzondere situatie in dit gebied.

De interessante gedachte van de vorming van een Europese gemeente achten de leden van de D66-fractie, evenals de regering, pas op de lange termijn haalbaar. Op welke termijn zou een dergelijk scenario volgens de regering overigens te realiseren zijn?

Welke inhoud zou zo'n gemeente kunnen hebben?

Zou een regelvrije zone – een interessante optie ook vanuit Europees oogpunt – tot de mogelijkheden behoren? Hoe verhoudt het openbaar lichaam op grond van de Benelux-overeenkomst van 1-4-1991 zich hiermee? Helpt herindeling niet de optie van een Europese gemeentelijke proeftuin om zeep?

De gemeente Baarle-Nassau opteert voor zelfstandigheid, en wordt in deze opvatting ondersteund door de Belgische gemeente Baarle-Hertog. Hoe beoordeelt de regering, gezien deze voorkeur en de (budgettaire)

suggesties van de Belgische provinciale autoriteiten dan wel van Baarle-Hertog, de financiële levensvatbaarheid van een zelfstandig Baarle-Nassau? Zouden opclassificatie en financiële steun van de Belgische autoriteiten aan Baarle-Hertog hier soelaas bieden?

De leden van de fractie van D66 spreken zich thans niet definitief uit over behoud van zelfstandigheid van Baarle-Nassau, maar wil deze kwestie in het licht van het antwoord op de financieel-bestuurlijke vragen straks opnieuw onder ogen zien.

Waarom heeft professor Tops, die ruim een blzide lang in de memorie van toelichting wordt geciteerd, niet de zelfstandigheidsoptie van Baarle-Nassau bestudeerd? Of was dit een «scenario dat buiten de onderzoeksopdracht valt»?

Mocht uiteindelijk toch moeten worden vastgehouden aan het voorstel om Baarle-Nassau samen te voegen met Alphen en Riel en Chaam, dan dringen de leden van de D66-fractie er op aan dat het bestuurscentrum in Baarle-Nassau komt. Dit zou het risico op aantasting van de samenwerkingsmogelijkheden tussen beide Baarles aanzienlijk reduceren. Deze aangelegenheid zou, uitzonderingsgewijs, in de wet kunnen worden vastgelegd.

Met betrekking tot de GGG tenslotte rijst wel de vraag of het niet logischer en coherenter zou zijn de noordgrens van deze gemeente te laten lopen langs de A-58, d.w.z. de gemeente Gilze-Rijen te splitsen in respectievelijk een noordelijke (Dongen) en een zuidelijke richting (GGG).

Deze leden onderschrijven overigens de wenselijkheid van terughoudendheid bij splitsing, maar wijst op de zekere kunstmatigheid van de huidige gemeente Gilze-Rijen. Toevoeging van Rijen aan de GGG zou, zeker bij een eventuele zelfstandigheid van Baarle Nassau en een besluit om Bavel/Ulvenhout niet aan de GGG toe te voegen, deze gemeente aanzienlijk versterken. Is in de loop van het proces deze optie ooit door de staatssecretaris overwogen?

Niet overtuigd zijn de leden van de fractie van GroenLinks van de juistheid van de keuze voor samenvoeging van Baarle-Nassau met Alphen en Chaam. Rechtvaardigt de bijzondere ligging van Baarle-Nassau en de bijzondere relatie met haar Belgische zustergemeente niet een keuze voor zelfstandigheid van Baarle-Nassau? Het viel de leden van deze fractie op dat de regering bij haar keuze ook niet geheel de aanbevelingen van prof. Tops volgt. Ligt een keuze voor enerzijds zelfstandigheid van Baarle-Nassau en anderzijds samenvoeging van Alphen, Chaam en Nieuw-Ginneken, ook gezien de voorkeur in het gebied zelf, niet veel meer voor de hand?

De leden van de fractie Groep Nijpels willen de staatssecretaris verzoeken de vorming van een groene gemeente tussen de Belgische grens en de stad Breda nader te overwegen. Zij erkennen dat de problematiek van de enclave-gemeente Baarle Nassau nauw samenhangt met de vorming van een bestuurskrachtige groene gemeente.

Een samenvoeging van de gemeente Alphen en Riel en de gemeente Chaam zal naar de mening van de leden van deze fractie over een onvoldoende draagvlak beschikken om naast en tegenover de stedelijke burens voldoende bestuurskracht te mobiliseren.

Naar de mening van de leden van deze fractie is door middel van de samenvoeging van de gemeenten Nieuw-Ginneken, Chaam, Alphen en Riel een vitale gemeente te vormen.

De leden van de fractie Groep Nijpels erkennen de bijzondere problematiek van de enclave-gemeente Baarle Nassau. Zij overwegen om de staatssecretaris voor te stellen Baarle Nassau uit het wetsvoorstel te halen. Een schaalvergroting van de huidige gemeente Baarle-Nassau zou afbreuk kunnen doen aan de goede samenwerkingsrelatie met Baarle-Hertog.

De staatssecretaris stelt in het wetsvoorstel dat het voorstel om tot een «Europese gemeente» te komen interessant maar met veel onzekerheden omgeven is. Ook uit het onderzoek van professor Tops blijkt dat een dergelijke gemeente op korte termijn niet te realiseren is.

Deze leden zouden graag vernemen welke ontwikkelingen er aan zowel Belgische/ Vlaamse zijde als Nederlandse zijde gaande zijn? Binnen welke termijn zou een «Europese gemeente» realiseerbaar zijn?

Is het wellicht mogelijk om met betrekking tot Baarle-Nassau een gemengd scenario te volgen en wel als volgt:

- Baarle-Nassau buiten de herindeling houden;
- de richting inslaan van de vorming van een «Europese gemeente» met een openbaar lichaam om de grensoverschrijdende samenwerking met Baarle-Hertog vorm te geven;
- opclassificatie van de gemeente Baarle-Nassau in afwachting van de nadere besluitvorming omtrent de vorming van de «Europese gemeente»?

Bij de herindeling van deze nieuwe gemeente stuiten de leden van de RPF-fractie op enige problemen. Chaam en Alphen en Riel hebben een groene gemeente voor ogen (met of zonder Nieuw-Ginneken) terwijl Baarle-Nassau zelfstandig wil blijven met het oog op de enclave Baarle-Hertog. Van belang is volgens deze leden dat de samenwerking tussen Baarle-Nassau en Baarle-Hertog goed blijft functioneren. De leden zijn het met de staatssecretaris eens dat zelfstandigheid van Baarle-Nassau op langere termijn niet haalbaar is, zodat samenvoeging met Chaam en Alphen en Riel een juiste keuze is voor de draagkracht van de gemeente. Kan de staatssecretaris concreet aangeven welke financiële gevolgen deze samenvoeging heeft, ook met het oog op de positie van Baarle-Hertog? En kan ook aangegeven worden hoe een bestuurlijk evenwicht kan ontstaan bij de kleine enclave Baarle-Hertog en de veel grotere nieuwe gemeente Baarle-Nassau? Zou een wethouder met als portefeuille «Baarle-Hertog» misschien aan de oplossing van de bestuurlijke problemen kunnen bijdragen?

Zoals ze bij «Breda» al hebben verwoord, vinden de leden dat ook Galder en Strijbeek bij deze gemeente horen omdat zij een meerwaarde hebben voor de versterking van de plattelandsgemeente Baarle-Nassau. Bovendien wordt hierdoor een gemeente gevormd die sociaal-economisch en historisch met elkaar is verbonden.

Waar de staatssecretaris aangeeft dat het bestuurlijk centrum in Baarle-Nassau moet komen in verband met Baarle-Hertog, willen de leden van de RPF-fractie vragen of de staatssecretaris dit alleen baseert op het feit dat dit de grootste kern is? Is het echter niet zo dat het nieuwe gemeentebestuur hier zeggenschap over heeft?

De leden van de SGP-fractie vinden de zeer bijzondere positie van Baarle-Nassau een sterk argument voor handhaving van zelfstandigheid. Zij vragen hoe de regering oordeelt over het draagvlak van de «Grote groene gemeente» zonder Baarle, dus Alphen en Chaam samen dan wel met de toevoeging van Nieuw-Ginneken (geheel of gedeeltelijk: Ulvenhout). Deze leden vragen wat de bestuurlijke en maatschappelijke meerkosten zijn van de bijzondere grensomstandigheden in Baarle en of de gemeente en de gemeenschap die zelf kunnen dragen. Hoe oordeelt de regering over een speciale financiële regeling? Het is deze leden opgevallen dat het gemeentebestuur van Baarle sterk de nadruk legt op de persoonlijke contacten en creatieve oplossingen, dus vooral de informele invalshoek, omdat de formele regels eigenlijk te star zijn voor zo'n bijzondere situatie. Dat is voor het gemeentebestuur in feite de belangrijkste reden om te pleiten voor zelfstandigheid, zo is de indruk van deze leden. Deze leden voelen overigens weinig voor een «Europese

gemeente». Zij vragen of de regering dat als perspectief ziet en wat daar dan onder verstaan dient te worden.

De leden van de SGP-fractie stemmen in met de keuze van de regering om Alphen en Riel in hun geheel bij de «Grote groene gemeente» te voegen. Ten overvloede merken zij daarbij op dat daar wat hun betreft ook niets aan verandert in het geval Goirle zelfstandig blijft.

De leden van de GPV-fractie hebben behoefte aan een nadere analyse van het effect van de voorgestelde gemeentelijke schaalvergroting voor de grensoverschrijdende samenwerking tussen Baarle-Nassau en Baarle-Hertog. Is de regering van oordeel dat mogelijke bestuurlijke knelpunten tussen Baarle-Hertog en Baarle-Nassau(nieuw) afdoende kunnen worden opgelost? In dit verband informeren deze leden naar de opvattingen van het provinciebestuur van Antwerpen dienaangaande.

De leden van de GPV-fractie hebben de voorlopige opvatting dat het de voorkeur verdient, gelet op de samenhang tussen de gemeenten in deze regio en het voor de nieuw te vormen gemeente benodigde draagvlak, Baarle-Nassau te betrekken bij de herindeling. Deze leden willen echter hun ogen niet sluiten voor de enclaveproblematiek ter plaatse. Deze leden kunnen zich voorstellen dat, gelet op de wel zeer bijzondere geografische en daarmee bestuurlijke omstandigheden ter plaatse een extra inspanning van Nederlandse zijde mag worden verlangd om de intensieve bestuurlijke relatie met de gemeente Baarle-Hertog op het huidige niveau te kunnen continueren. Deze leden begrijpen uit de toelichting op het wetsvoorstel dat opclassificatie door de provincie een van de mogelijkheden is om aan een dergelijke wens tegemoet te komen. Is een dergelijke opclassificatie nog nodig indien het draagvlak van de gemeente Baarle-Nassau wordt vergroot met de gemeente Nieuw-Ginneken? Is voorts een aparte financiële regeling voor deze gemeente in de nieuwe Financiële-verhoudingswet overwogen, zo vragen deze leden.

De leden van de SP-fractie vragen waarom, mede gezien de bijzondere situatie, de gemeente Baarle-Nassau niet zelfstandig zou kunnen blijven? Wat zijn de bestuurlijke problemen op dit moment?

De huidige gemeenten Nieuw-Ginneken, Chaam, Alphen en Riel wensen, conform het ontwerp van prof. Frissen, één nieuwe groene gemeente te worden. Hun wens is zeer voortreffelijk wetenschappelijk onderbouwd en er blijkt unaniem hierover consensus aanwezig te zijn. Geheel midden en west Noord-Brabant zullen volgens het lid Hendriks van deze nieuwe gemeente voordeel verkrijgen in de vorm van een permanente en duurzame ruimtelijke en bestuurlijke ordening. Belangrijke landschappelijke en zeer bosrijke gebieden blijven zodoende gespaard voor de stedelijkheid die de aangrenzende gemeenten Tilburg en Breda terecht beogen. De ene gemeenschap Baarle, bestaande uit de elkaar wederzijds om- en insluitende enclave-gemeenten Baarle-Nassau en Baarle-Hertog, dient gevrijwaard te blijven van de grote bestuurlijke en internationale problemen welke ontstaan indien Baarle-Nassau wordt opgeheven en vervolgens er een «nieuwe grote gemeente Baarle-Nassau» wordt gevestigd. Conform de wens van de bevolking dient Baarle-Nassau dan ook in de huidige gestalte te blijven voortbestaan, zoals dit al ononderbroken sinds 1648 in diverse verdragen volkenrechtelijk is vastgelegd.

d. De nieuwe gemeente Drunen

De leden van de PvdA-fractie kunnen instemmen met de voorgestelde combinatie Drunen, Heusden en Vlijmen, die voortvloeit uit het initiatief dat de drie betrokken burgemeesters indertijd hebben genomen tijdens de behandeling van de voorstellen voor de regio 's-Hertogenbosch.

Zij brengen in herinnering dat ook bij de indertijd beoogde samenvoeging van Heusden en 's-Hertogenbosch de vraag speelde of het rijk een eenmalige bijdrage zou moeten leveren om de kosten van het historische vestingstadje Heusden enigszins te verlichten.

De burgemeester van Heusden heeft op de hoorzitting van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken ditzelfde punt opnieuw aan de orde gesteld. Deze leden willen weten wat de geactualiseerde raming is van achterstallige en toekomstige werkzaamheden aan de vesting en of er overleg gaande is/wordt gestart over een eenmalige bijdrage van het rijk.

Welk bedrag aan aanvullende steun is aan de gemeente Heusden voor 1995 verstrekt en hoe luidt de uitsplitsing ervan?

Wanneer komt het artikel 12-onderzoek voor 1996 beschikbaar en kan dat voor de plenaire behandeling van het onderhavige voorstel ter kennis van de Kamer worden gebracht?

Kan worden bevestigd dat de gemeentelijke herindeling van Heusden niet (overwegend) is ingegeven om aan de artikel 12-steun een eind te maken?

De leden van de CDA-fractie zien het voorstel om Drunen, Heusden en Vlijmen samen te voegen als een vervolg op de in het debat over herindeling in het samenwerkingsgebied 's-Hertogenbosch geuite bezwaren tegen herindeling van de huidige gemeente Heusden bij 's-Hertogenbosch. Ook al stond voor deze leden niet op voorhand vast dat de zelfstandigheid van de betrokken gemeenten ter discussie moest worden gesteld, meenden zij dat deze mogelijkheid, mede op verzoek van de betrokken gemeenten zelf, serieus onderzocht moest worden. De leden van de CDA-fractie hebben toentertijd gesteld dat een en ander niet kon betekenen dat de rijksoverheid wegliep voor de nationale verantwoordelijkheid met betrekking tot het behoud van de vesting. Uit de onderliggende informatie blijkt volgens deze leden weliswaar dat de nieuw te vormen gemeente levensvatbaar is, maar dat voor een goede financiële start een zogenaamde schone oplevering van Heusden van groot belang is. Zeker omdat de exploitatie van de vesting Heusden risicovol kan worden genoemd. De leden van de CDA-fractie willen in verband hiermee de regering in overweging geven te komen met nadere financiële voorstellen inzake het toekomstig beheer en behoud van het nationale monument «Vesting Heusden».

Voorts vragen deze leden naar de ratio van de indeling van de nieuwe gemeente Drunen bij het Kantongerecht Tilburg en bij de politieregio Middenen West-Brabant. Is het niet veel logischer, ook gezien de barrière-werking van de Loonsche en Drunensche duinen, om deze gemeente onder te brengen in het Kantongerecht 's-Hertogenbosch en de politieregio Brabant-noord, zo vragen zij.

De regering stelt voor de gemeenten Drunen, Heusden en Vlijmen samen te voegen. De nieuwe gemeente zal niet te maken krijgen met de oude tekorten van de huidige gemeente Heusden. Met andere woorden: er vindt een «schone» oplevering plaats». Gebleken is dat de gemeenten die de nieuwe gemeente Drunen vormen de financiële problematiek van de gemeente Heusden met een jaarlijkse last aan structureel verstorende factoren van 2 à 3 miljoen gulden, ontoelaatbaar achten. In het belang van een goede financiële start verzoeken zij dan ook 15 miljoen gulden ineens (inclusief het bedrag van 5 miljoen gulden voor schone oplevering) ter beschikking te stellen ten behoeve van de voorzienbare lasten beheer en onderhoud nationaal monument Vesting Heusden. Daarboven op is in verband met calamiteiten een bedrag van 7,4 miljoen gulden gevraagd. De leden van de VVD-fractie verzoeken de regering in het licht van het bovenstaande nader uiteen te zetten in hoeverre de nieuwe gemeente in staat is het wegvallen van artikel 12-steun van Heusden te kunnen opvangen. Voorts vragen zij wat wordt bedoeld met «een extra

inspanning» in de zin op blz. 29 van de memorie van toelichting: «De provincie concludeert ondermeer dat het voor de combinatie Drunen/Vlijmen/Heusden in principe mogelijk moet zijn met een extra inspanning het effect van de wegvallende artikel 12-steun op te vangen».

Wat de politieke en justitiële samenwerking betreft, wordt in het wetsvoorstel uitgegaan van de regio Midden-Brabant. Met het oog op het in één regionaal verband houden van de gemeenschappelijke regelingen geven de gemeenten de voorkeur aan het gewest 's-Hertogenbosch. De leden van de VVD-fractie vragen de regering daar op in te gaan. Waarom is gekozen voor Midden-Brabant en niet voor 's-Hertogenbosch?

De leden van de fractie van D66 constateren met blijdschap dat, mede als gevolg van de behandeling van wetsvoorstel 23 712, de samenwerking tussen Heusden, Drunen en Vlijmen op een zeer breed draagvlak en ruime instemming mag rekenen. Wel bestaat nog zorg over de zeer benarde financiële situatie van Heusden als artikel 12-gemeente en geconfronteerd met aanzienlijke kosten aangaande de restauratie van de vesting. Verwezen moge worden naar de inbreng van de gemeente Heusden in en naar aanleiding van de hoorzitting. Is de regering bereid het gevraagde bedrag ineens (afkoopsom) ad f 15 miljoen alsmede een bijdrage in de onderhoudskosten (gesuggereerd f 7,4 miljoen) te overwegen?

De leden van de fractie Groep Nijpels hebben met belangstelling de voorgenomen vorming van de nieuwe gemeente Drunen gevolgd. Zij zijn van oordeel dat door de samenvoeging van Heusden, Vlijmen en Drunen een flinke gemeente kan ontstaan. Zij vinden het ook verheugend te kunnen constateren dat de betrokken gemeenten zelf de voorkeur geven aan deze oplossing.

Wel hebben de leden van deze fractie nog een vraag met betrekking tot de financiële positie van de nieuwe gemeente. Bestaat er in de nieuwe gemeente een financieel draagvlak om de problemen van de gemeente Heusden met betrekking tot de vesting Heusden op te lossen?

Is de staatssecretaris bereid extra middelen ter beschikking te stellen om deze problemen aan te pakken. Zo ja, welke systematiek verdient daarbij de voorkeur?

De leden van de GPV-fractie staan welwillend tegenover het voorstel Heusden, Vlijmen en Drunen samen te voegen tot één nieuwe gemeente Drunen. Deze leden hebben wel enige zorg over de financiële situatie van de gemeente Drunen nu de artikel 12 status van Heusden na samenvoeging met Drunen en Vlijmen zal worden beëindigd. Deze leden vragen op welke extra inspanningen ter compensatie van het wegvallen van de artikel 12-steun wordt gedoeld. Betekent die extra inspanning niet vooral een extra benutting van de lokale belastingcapaciteit? Met welk percentage zullen de gemeentelijke heffingen naar verwachting stijgen om de financiële situatie van de gemeente Drunen na het wegvallen van de artikel 12-steun op orde te brengen?

De leden van de SP-fractie zijn van mening dat financiële problemen geen rol mogen spelen bij besluiten tot gemeentelijke herindelingen. In welke mate hebben de financiële problemen van Heusden bij het voorstel een rol gespeeld? Waarom speelt de mening van de gemeenten hier wel een doorslaggevende rol en bij andere samenvoegingen niet?

De gemeenten Drunen en Vlijmen zullen na samenvoeging ruim voldoen aan de criteria van het wetsvoorstel als de bebouwde delen van Drunen en een noordelijk deel van de gemeente Haaren hierbij worden betrokken. Naast Waalwijk ontstaat dan volgens het lid Hendriks een tweede, sterke gemeente in de regio Langstraat.

e. De nieuwe gemeente Bladel

De leden van de CDA-fractie zijn het niet eens met de regering waar zij stellen dat de provinciale voorstellen om Bladel en Netersel en Hoogeloon, Hapert en Casteren enerzijds en Hooge en Lage Mierde en Reusel anderzijds samen te voegen, te kleinschalig zijn. Door het provinciale voorstel ontstaan gemeenten van ruim 18 000 resp. 12 000 die voldoende levenskracht en interne samenhang in zich hebben om zelfstandig te kunnen voortbestaan. Mede gelet op de versterking van het bestuurlijk evenwicht in de Kempen ten gevolge van de voorstellen van de regering verzoeken de aan het woord zijnde leden de regering het voorstel te heroverwegen.

Voorgesteld wordt de gemeenten Bladel, Hoogeloon, Hooge en Lage Mierde en Reusel samen te voegen. De leden van de VVD-fractie vinden de argumentatie van de regering mager. Zij verzoeken de regering nader te beargumenteren waarom niet is gekozen voor het voorstel van de provincie, dat bestond uit het samenvoegen van de gemeenten Bladel en Hoogeloon, en de gemeenten Hooge en Lage Mierde en Reusel. Waarom zijn de provinciale voorstellen te kleinschalig? Leidt het voorstel van de provincie niet tot een meer evenwichtige bestuurlijke situatie in de Kempen, zo vragen de leden van de VVD-fractie. Hoe waardeert de regering het feit dat de gemeenten Reusel en Hooge en Lage Mierde, die reeds in 1990 een verzoek tot vrijwillige samenvoeging hebben gedaan, dat door Provinciale Staten is gehonoreerd, klaar zijn voor de integratie? Kan nader worden ingegaan op de voorkeuren die deze gemeenten de afgelopen jaren hebben uitgesproken in het kader van de gemeentelijke samenwerking? Voorts vragen deze leden of de regering de volgende twee varianten heeft overwogen: enerzijds samenvoeging van de gemeenten Bladel, Reusel en Hooge en Lage Mierde en anderzijds samenvoeging van de gemeenten Eersel, Vessem en Hoogeloon? Wat is het standpunt van de regering ten aanzien van deze varianten?

In het bijzonder wat betreft de nieuwe gemeente Bladel onderschrijven de leden van de fractie van D66 de redenering van de staatssecretaris dat de provincievoorstellen voor de Mierdes/Reusel en Bladel/Hoogeloon c.a. wat kleinschalig zijn. Met name gezien de regionale functie van Bladel en de onderlinge, wederzijdse oriëntaties van de vier constituerende gemeenten ligt de vierslag Mierdes-Reusel-Bladel-Hoogeloon voor de hand. Wel hebben deze leden overwogen of een aanhaking van de Mierdes bij Hilvarenbeek/Diessen nog mogelijk is. De staatssecretaris heeft, gezien de toelichting op het wetsvoorstel, ook met deze optie gespeeld. Welke overweging heeft overigens bij haar de doorslag gegeven: de grenzen van het samenwerkingsgebied dan wel het voldongen feit van de reeds geïntegreerde samenwerking tussen de Mierdes en Bladel? Wat, ten slotte, Hilvarenbeek-Diessen betreft, houden de leden van de D66-fractie een lichte aarzeling over de relatief kleine schaal van de hier nieuw te vormen gemeente met 14 000 inwoners. Gezien de sterk levende (negatieve) gevoelens vanuit Hilvarenbeek-Diessen over samenvoeging met Goirle en de aangevoerde argumentatie van bijvoorbeeld het verstedelijkte karakter, lijkt deze optie niet echt haalbaar. Is ooit overwogen het landelijke gebied van Goirle af te knippen en aan Hilvarenbeek-Diessen toe te voegen? Een andere optie van Hilvarenbeek-Diessen, en zelfs een voorkeursoptie, zou zijn een samenvoeging met De Beerzen. Deze leden zien de logica hiervan in, maar wordt geconfronteerd met de reeds door de provincie voorgestelde samenvoeging van de Beerzen met Oirschot. Deelt de staatssecretaris inhoudelijk de conclusie dat Oirschot als zelfstandige gemeente aan de te kleine kant zou zijn?

Dit gebied afrondend, wijzen de leden van de D66-fractie op de zgn. wespetaille of flessehals-problematiek aan de noordzijde van de

gemeente Hoogeloon. Deze fractie ziet wel enige verdienste in een rationeler grensbeloop door bij een eventueel vergrote gemeente Bergeyk/Eersel de gemeente Vessem inclusief de kern Wintelre bij Oirschot te voegen. Wat is hierover het oordeel van de staatssecretaris?

De leden van de SGP-fractie vragen de reactie van de regering op het pleidooi van de gemeenten Reusel en Hoge en Lage Mierde om samengevoegd te worden, dus los van Bladel en Hoogeloon.

Het feit dat de langgerekte en aangrenzende gemeente Hoogeloon, Hapert en Casteren in het wetsvoorstel buiten de samenvoeging van Eersel en Vessem c.a. is gehouden, is volgens het lid Hendriks geografisch een fout. In de brief van het CDA, afdeling Vessem, pleit Ir. Barten er voor Hoogeloon c.a. alsnog aan de nieuwe gemeente Eersel toe te voegen. Dan zal de gevreesde wespentaille ruimtelijk worden opgeheven en zal de nieuwe gemeente Eersel bestuurlijk beter kunnen functioneren. Deze nieuwe gemeente zal dan een oppervlakte krijgen van 12 462 ha en ruim 26 000 inwoners tellen. Zij zal tevens volledig in staat zijn om binnen het stadsgewest Eindhoven als één grote groene gordel het grootstedelijke Eindhoven te functioneren. Dit lid is voorstander van wijziging van het wetsvoorstel in bovengenoemde zin.

2.4. Gemeenten die niet worden samengevoegd

Naar aanleiding van de reactie dd.18-1-'96 van H.W.G.J. Dirx uit Etten-Leur willen de leden van de PvdA-fractie weten of in enige fase is overwogen de gemeenten Etten-Leur en Rucphen samen te voegen?

Kan met name worden ingegaan op de overweging dat daardoor een sterke buffer zou ontstaan tussen het verstedelijkte gebied rond Tilburg enerzijds en een mogelijke duostad Roosendaal/Bergen op Zoom anderzijds, die tevens zorgdraagt voor bestuurlijk evenwicht in regionaal verband?

De leden van de CDA-fractie geven de regering in overweging om de gemeenten Loon op Zand en Udenhout samen te voegen conform het provinciale voorstel. Het voorstel van de provincie kiest ervoor om in het centrum van Midden-Brabant naast Tilburg en Waalwijk te komen tot een versterking van Loon op Zand. Alhoewel naar de mening van de leden van de CDA fractie de gemeente Loon op Zand volwaardig in staat is om haar taken aan te kunnen, kan een samenvoeging ten aanzien van het beheer en de ontwikkeling van natuurgebieden, het behoud en de versterking van de toeristisch-recreatieve functies van het gebied en de ontwikkeling van duurzame landbouw met een afstemming op natuur en landschap, een welkome versterking betekenen.

De leden van de D66-fractie steunen de zelfstandigheid van de gemeenten Asten, Deurne, Etten-Leur, Gilze-Rijen, Loon op Zand, Oosterhout, Rucphen en Someren, echter inclusief de door deze leden gemaakte kanttekeningen op een aantal van deze voorstellen.

3. Financiële aspecten

De leden van de PvdA-fractie willen weten of tabel 2 nog steeds actueel is of dat zij inmiddels aanpassing behoeft.

Het doet deze leden deugd dat de regering bereid is de huidige verfijningsregeling wijziging gemeentelijke herindeling in elk geval voor wat betreft de berekeningswijze te laten gelden voor het onderhavige voorstel.

Op blz. 20 van de memorie van toelichting wordt opgemerkt dat dezelfde systematiek is gehanteerd als bij eerdere herindelingen in Brabant. Kan de regering aangeven hoe de ervaringen op dit punt zijn? De leden van de CDA-fractie willen erop wijzen dat de berekeningen op basis van de FVW'84 – die op zich correct zullen zijn – nog geen betekenis hebben, omdat de nieuwe te vormen gemeenten hun uitkering uit het Gemeentefonds niet op basis van deze wet zullen ontvangen. De berekeningen op basis van de nFVW zijn met nog zoveel onzekerheden omkleed – maatstaven, gewichten, overgang – dat deze onvoldoende zekerheid bieden. Extra onzekerheid ontstaat omdat in de berekeningen geen rekening is gehouden met nog op te nemen criteria voor de Algemene Uitkering (AU) zoals wegen en bodemgesteldheid. De berekeningen verliezen daarmee aan waarde. Zij verwijzen in dit kader naar hun inbreng met betrekking tot de nFVW.

Op basis van de FVW'84 gaan alle nieuwe gemeenten in bedrag per inwoner er op vooruit (tabel 1). Op basis van de nFVW gaan bijna alle nieuwe gemeenten er op achter uit en in het gunstigste geval is er geen verandering. De verwachte en beoogde (?) financiële voordelen komen dus geheel te vervallen. Zo gaat de nieuwe gemeente Zevenbergen van + 105 naar -/ 10, een verschil van 125.

Opmerkelijk is dat de min-gemeenten bij beide berekeningen het zelfde negatieve resultaat hebben, zij ondervinden dus geen (netto) veranderingen als gevolg van de nFVW, hetgeen niet onmogelijk is maar onwaarschijnlijk overkomt. Zij vragen de regering om een nadere toelichting.

De staatssecretaris zegt dat gevolgen van herindeling en de gevolgen van de nFVW afzonderlijk moeten worden gezien (pag 23). Formeel gezien is dit juist. De gemeenten zullen deze gevolgen echter cumulatief moeten verwerken en op de begroting niet als afzonderlijk kunnen boeken. Tijdens de overgangsperiode van zowel herindeling als nFVW moet hier rekening mee worden gehouden.

Een mogelijk gevolg van de lager AU is een stijging van de ozb. Burgers zullen derhalve met een extra negatief gevolg van de herindeling worden geconfronteerd, naast alle andere negatieve gevolgen, al dan niet gevoelsmatig. Ook al is dit grotendeels een gevolg van de nFVW, de wet Woz speelt ook een rol, de burger zal het aan de herindeling toeschrijven hetgeen het draagvlak niet ten goede komt. En al schrijft men het aan een ander oorzaak toe de lastenverzwaring is een feit. Zij verzoeken de regering aan te geven wat deze voorstellen gezamenlijk voor gevolg hebben voor de lastendruk.

In paragraaf 3.4 wordt de overgangsregeling besproken. Deze is gebaseerd op de FVW'84, als gevolg van het samenvallen van de herindeling en de nFVW wordt de overgangsregeling verlengd. De aan het woord zijnde leden zien het laatste als positief. Dat wil echter zeggen dat de overgangsuitkering op andere bedragen is gebaseerd (FVW'84) dan de bedragen die men ontvangt (nFVW). Hoe wordt hiermee omgegaan? Zie het voorbeeld van Etten-Leur (blz. 28). En hoe verhoudt deze overgangsregeling zich tot de overgangsregeling voor de invoering van de nFVW?

Samenvattend kan geconcludeerd worden dat de financiële levensvatbaarheid van de nieuwe gemeenten met veel onzekerheid is omgeven. Deze onzekerheid wordt voornamelijk veroorzaakt door de nog in behandeling zijnde nFVW die op zichzelf nog onduidelijk en daardoor onzeker is. De plussen die op basis van de FVW'84 zijn voorgerekend verdwijnen als sneeuw voor de zon door de nFVW. De samenloop van de herindeling met de nFVW brengt zoveel onzekerheid met zich mee dat over de financiële levensvatbaarheid weinig meer kan worden gezegd dan dat de nieuwe gemeenten er op achteruit gaan. Dit zal het draagvlak voor de herindeling niet vergroten.

De leden van de CDA-fractie verzoeken de regering een nadere toelichting te geven met betrekking tot haar keuze om in het nu voorliggende voorstel af te zien van financiële steun ten aanzien van Heusden.

De leden van de fractie van D66 hebben met vreugde kennis genomen van het feit dat de verfijning Wijziging Gemeentelijke Herindeling voor de onderhavige gemeenten nog tijdelijk van kracht blijft. Zij constateren dat hiermee enigszins zal worden tegemoet gekomen aan de naar verwachting dalende uitkering op grond van het onderdeel «aflopende uitkering» waarvan «naar verwachting» alle nieuw te vormen gemeenten zullen profiteren. De leden van deze fractie vragen meer in het bijzonder naar de mate waarin het nadeel als gevolg van een overgang van de «oude» FVW naar de nieuwe, meer kostengeoriënteerde FVW zal worden opgevangen. Voorts vragen zij of werkelijk alle nieuwe gemeenten zullen profiteren en of alleen Etten-Leur van de te handhaven gemeenten geen «aflopende uitkering» zal ontvangen. Tevens vragen zij waarom Tilburg, gezien de genoemde drempel, vermoedelijk geen aflopende uitkering zal ontvangen.

Over Drunen, Vlijmen en Heusden zijn door D66 reeds eerder vragen gesteld, met name betrekking hebbend op de twijfels onzerzijds over de financiële levensvatbaarheid van de nieuwe gemeente zonder aanvullende (artikel 12) steun voor met name Heusden. Het provinciale standpunt wordt door de gemeente Heusden bestreden, naar het ons voorkomt met goede argumenten. Graag ontvangen deze leden een reactie van de staatssecretaris.

Kan de regering overigens in grote lijnen aangeven hoe de jongste versie van de FVW op grond van de onlangs ingediende nota van wijziging voor de herindeling Brabant uitpakt?

De leden van de GPV-fractie vragen of de provincie voldoende toezicht heeft gehouden op eventueel potverteren in de samen te voegen gemeenten. Bestaan er aanwijzingen dat dit in een aantal gemeenten heeft plaatsgevonden? Zo ja, welke bestuurlijke dan wel financiële maatregelen heeft de provincie terzake getroffen?

4. Onderwijsartikel

De leden van de CDA-fractie zijn ontstemd over de afwijking van artikel 107 c, eerste lid, WBO, waarin is vastgelegd dat de nieuwe opheffingsnormen bij gemeentelijke herindeling in de betreffende wet moeten worden vastgelegd. Het kan toch niet zo zijn dat de Kamer niet in staat gesteld wordt om een integrale afweging te maken waarbij ook de gevolgen voor maatschappelijke verbanden zoals scholen betrokken worden. Het argument van de zware belasting van gemeenten tijdens het wetgevingstraject weegt niet op tegen het belang dat hiermee gemoeid is, n.l. de instandhouding van zo belangrijke voorzieningen als scholen. Daarbij komt dat van schoolbesturen en docenten in de afgelopen jaren veel gevraagd is bij de diverse fusies en de CDA-fractie van mening is dat verdergaande schaalvergroting ongewenst is. De CDA-fractie verzoekt de regering dan ook de nieuwe opheffingsnormen alsnog in het wetsvoorstel op te nemen en deze normen zodanig vast te stellen dat geen sprake is van verdergaande schaalvergroting. Daarenboven verzoeken deze leden de regering om ervoor te zorgen dat de nieuwe opheffingsnormen pas ingaan op een zodanig tijdstip dat de bevoegde gezagsorganen voldoende gelegenheid hebben samenwerkingsovereenkomsten of fusies aan te gaan. Ook vragen de leden van de CDA-fractie naar een oplossing voor de gevolgen van herindeling voor het vigerende splitsingsbesluit in een aantal gemeenten. Dit splitsingsbesluit is nog maar kort geleden met veel bestuurlijke inzet tot stand gekomen. Welke mogelijkheden ziet de

regering om het bestaande splitsingsbesluiten te respecteren ook nu herindeling aan de orde is?

Wat betreft de onderwijsaspecten is de vraag of toepassing van de stichtings- en opheffingsnorm voor basisscholen of de WBO inderdaad betekent dat de basisschool in de kern Babyloniënbroek (gemeente Aalburg) zal sneuvelen. De leden van de D66-fractie vragen of de dreiging van opheffing van basisscholen geldt voor meer kernen?

De leden van de RPF-fractie zouden graag van de staatssecretaris vernemen wat de gevolgen zijn van artikel 17 van onderhavige wet. Is het mogelijk dat er scholen zijn die nu nog boven de opheffingsnorm zitten maar die vanwege de gemeentelijke herindeling bij nadere vaststelling van de normen door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen onder de nieuwe opheffingsnorm vallen? Zo ja, kan de staatssecretaris aangeven voor welke scholen dat dan geldt?

5. Toepassing van de Wet waardering onroerende zaken (Wet woz)

De leden van de CDA-fractie achten het minder juist dat de gekozen systematiek in artikel 18, eerste lid, met zich mee kan brengen dat er «een zekere ongelijkheid» in de nieuwe gemeenten ontstaat. Zij stellen de regering daarom de vraag of het volgens haar niet wenselijker zou zijn om de geopende mogelijkheid in het tweede lid, namelijk dat er in de nieuw vastgestelde verordening één uniforme peildatum voor het gehele nieuwe grondgebied wordt gekozen, verplicht te stellen.

De voorstellen voor toepassing van de Woz hebben de instemming van de leden van de D66-fractie.

6. Procedurele aspecten

De leden van de CDA-fractie herinneren de regering aan de constatering en de kritiek tijdens de behandeling van het wetsvoorstel herindeling 's-Hertogenbosch, dat door de staatssecretaris gemeenten met opheffing werden bedreigd, zonder dat de betrokken gemeenten in dat kader hadden kunnen reageren omdat de voorstellen van de regering in het kader van de wet Arhi niet waren voorgelegd aan de betrokken gemeenten. Juist over een aangelegenheid die de gemeente in essentie raakt onderstrepen de leden van de CDA-fractie de noodzaak dat juist de rijksoverheid alle bestuurlijke zorgvuldigheid in acht dient te nemen. In dit verband willen deze leden van de regering vernemen op welke wijze het overleg met de in het onderhavige wetsvoorstel betrokken gemeenten heeft plaatsgevonden, voorzover de voorstellen van de regering afwijken van de provinciale ontwerp-regelingen. Ook willen deze leden vernemen of het overleg dat heeft plaatsgevonden in overeenstemming is met het terzake bepaalde in het Europese Handvest inzake de lokale autonomie.

Ten slotte willen de leden van de CDA-fractie in dit kader graag nadere informatie verkrijgen over de kaarten die zijn gebruikt bij het overleg, aangezien tijdens de hoorzitting van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken meerdere malen met afgrijzen melding werd gemaakt van een ANWB-fietskaart, op basis waarvan de staatssecretaris tot haar voorstellen zou zijn gekomen.

7. Tijdstip van inwerkingtreding en de tussentijdse gemeenteraadsverkiezingen

De leden van de PvdA-fractie zijn er nog niet van overtuigd dat het noodzakelijk of wenselijk is de nieuwgekozen gemeenteraden een zittingsduur te geven van bijna zes jaar. Daarmee dreigt immers het risico ,dat de uitslag van een verkiezing die wellicht zeer duidelijk in het teken van de herindeling heeft gestaan, voor een lange periode een stempel zet op de politieke verhoudingen binnen de nieuwe gemeenteraad. Kan de regering op deze kanttekening een reactie geven?

De leden van de CDA-fractie beoordelen het voorstel van de regering om de reguliere gemeenteraadsverkiezingen van 1998 voor de in dit wetsvoorstel betrokken gemeenten over te slaan als een logische keuze, gezien de gekozen lijn in het wetsvoorstel provincie Rotterdam. Ook in het kader van de gemeentelijke herindeling in Walcheren en Schouwen-Duiveland speelt deze discussie. Aangezien deze situatie niet meer uitzonderlijk genoemd kan worden, hechten de leden van de CDA-fractie er waarde aan om over deze materie een algemene discussie te voeren. Zij verzoeken de regering daarom dit element te betrekken in het dossier over kiesrechaangelegenheden middels een aanvullende brief terzake. De leden van de CDA-fractie zien in dit kader een parallel met de discussie met de regering over de spreiding van gemeenteraadsverkiezingen. De regering heeft in het algemeen overleg over kiesrechaangelegenheden op 26 oktober jl. toegezegd de mogelijkheid van een experiment te onderzoeken. In het vervolg hierop lijkt het de leden van de CDA-fractie een interessante gedachte om een dergelijk experiment te houden voor de gemeenten in de (gehele) provincie Noord-Brabant. In een dergelijk experiment kan bekeken worden in hoeverre lokaal-regionale onderwerpen daadwerkelijk centraal (kunnen) staan in deze vorm van verkiezingen. In plaats van een zittingsduur van bijna 6½ jaar voor de meeste Brabantse gemeenten stellen de leden van de CDA-fractie voor gemeenteraadsverkiezingen te houden voor alle gemeenten in de provincie Noord-Brabant in het najaar van 2000 of het voorjaar van 2001. Een kortere zittingsduur van 2½ à 3 jaar voor de gemeenten die in 1998 wel reguliere verkiezingen hebben, achten zij geenszins onoverkomelijk. Gaarne vernemen zij de reactie van de regering op dit punt.

Voorgesteld wordt de reguliere gemeenteraadsverkiezingen die in maart 1998 worden gehouden, geen doorgang te laten vinden, indien in november of december 1996 de verkiezingen in verband met de herindelingen plaatsvinden. Dit betekent een langere zittingsduur voor de raadsleden. De leden van de VVD-fractie zijn nog niet overtuigd van dit voorstel in verband met de duur van de nieuwe zittingsperiode van de gemeenteraad. Zij vragen de regering of er alternatieven denkbaar zijn.

Wat betreft de raadsverkiezingen zijn de leden van de D66-fractie van harte akkoord met het houden van verkiezingen kort vóór 1/1/97, de beoogde datum van inwerkingtreding. Dit is een nuttig precedent met het oog op Zeeland en, waar toepasselijk, andere herindelingen, conform de zienswijze van de Kiesraad. Gegeven het feit dat in geheel Brabant een rijk geschakeerd palet gaat ontstaan van op grond van herindelingen gefaseerde verkiezingen (Den Bosch, onderhavig voorstel, Vierlingsbeek, Uden/ Veghel/ Boekel), zgn. «reguliere» verkiezingen, in een minderheid van gemeenten in voorjaar '98 is sprake van de facto gespreide verkiezingen, waarmee meteen nuttige ervaringen kunnen worden opgedaan. Wellicht kan de regering toegepast politicologisch kiezersonderzoek doen bevorderen, mede ter bepaling van de omvang van de zgn. lokale/ herindelingsfactor bij de verkiezingen.

De leden van de GPV-fractie kunnen instemmen met het voorstel dat, gelet op de in november te houden gemeenteraadsverkiezingen in de nieuw gevormde gemeenten, de verkiezingen in die gemeenten in 1998 geen doorgang zullen vinden. Deze leden merken wel op dat de kans reëel is dat de verkiezingen in november sterk in het teken zullen staan van de gemeentelijke herindeling en dat de samenstelling van de raden zoals die uit deze verkiezingen voortvloeit gedurende een periode van 5 tot 6 jaren ongewijzigd zal blijven.

8. Evaluatie

De leden van de PvdA-fractie vragen of van de uitkomsten en effecten van de eerder uitgevoerde gemeentelijke herindelingen in Noord-Brabant een evaluatie is gemaakt of gestart? De suggestie om hiertoe een voorziening in de wet op te nemen – gedaan tijdens de hoorzitting van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken – vinden zij op zijn minst sympathiek. Wil de regering een dergelijke voorziening treffen?

Tot slot willen de leden van de VVD-fractie nog aandacht vragen voor het volgende. Bij de onderhavige herindeling, die ingrijpend is, is een groot aantal gemeenten betrokken. Daarom vragen zij of de regering heeft overwogen een evaluatie-artikel in het wetsvoorstel op te nemen, opdat kan worden nagegaan hoe deze operatie door de burgers en de betrokken gemeenten is ervaren. Wat is het standpunt van de regering ten aanzien van het opnemen van een evaluatiebepaling?

Vanuit Westerhoven is – terecht – aandacht gevraagd voor het belang van systematische evaluatie. Een interessante notitie is daarbij overhandigd aan de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken. De leden van de D66-fractie vragen of de staatssecretaris bereid is om, eventueel hiervan gebruik makend, een zodanige systematische evaluatie te (laten) verrichten.

De voorzitter van de commissie,
De Cloe

De griffier van de commissie,
Hommes